

150 -

SKEID

SKEID (YTTRE) 1821—1921

Et hus blir ikke levende, før de
døde bor der — før slegtled er vokset
op og visnet.

SKEID

(yttre)

1821—1921

Med træk af gaardens og slegtens historie

Ved

HJALMAR CHRISTENSEN

BERGEN OFF BIBLIOTEK

BERGEN

A/S John Griegs boktrykkeri og N. Nilssen & Søn

1922

SKED

1851-1851

1851-1851

1851-1851

Nr. 129

af 200 numererede
eksemplarer

g 948.38
7 C

BERGENS OBT BIBLIOTEK

FORORD.

Nærværende lille skisse prætenderer ikke andet end at gi endel oplysninger om gaarden Skeid (Yttre) i Førde, Søndfjord og om den til gaarden knyttede slegt samt dens forbindelser med en række andre norske slegter. Den vil nærmest ha interesse for de forøvrigt ikke faa medlemmer af familien og deres venner, som i aarenes løb har vanket i vort gamle hjem og faaet dette kjært.

Førde, Søndfjord 14. februar 1922.

Hjalmar Christensen.

Førdebygden set fra Halbrændslie.

I.

Gaarden.

Førde med Skeid tilhørte i den katolske tid apostelkirken i Bergen og blev ved reformationens indførelse 1536 som saameget andet geistligt gods kongens eller statens eiendom. Godset kaldtes under ét apostelgodset, og opsidderne paa gaarden findes undertiden kaldt apostelsbønder.

Naar gaarden gik ud af kongens eie — sier sorenskriver *Frederik Steen* i de optegnelser, hvoraf gaardens ældre historie er hentet — ved jeg ikke, men 1684 tilhørte den Førdepresten, den rige hr. Peder Finde, der det aar ogsaa drev gaarden. Jeg holder det for antageligt, at Finde har erhvervet gaarden et snes aar tidligere, da den vel ellers vilde være overdraget erkebiskop Svane, som 1662 fik skjøde paa alt det krongods i Søndfjord, som da var usolgt.

Saalænge gaarden tilhørte apostelkirken og kronen, blev den selvfølgelig bortbygset. Omkring 1520 nævnes 3 opsiddere paa gaarden: Per, Iver og Oluf, der betalte tiendepengeskat saaledes: Per $3\frac{1}{2}$ lod, $1\frac{1}{2}$ qu. sølv og 4 mark, Iver 12 mark og Oluf 6 skilling.

Aaret 1563 og 1567 nævnes Anders og Oluf i Førde. Den første af disse sees at ha eiet en anden gaard, uvist hvilken.

I aarene 1591—1603 nævnes Sivor og sammen med ham først Oluf, siden Jens. 1591 siges det, at hos Sivor og Oluf i Førde er tingstue, derfor ledingsfri, og i jordebog for 1598/99 hed det paa lignende maade, at hos Sivor og Jens i Førde holdes tingstue og er derfor ledingsfri. Aar 1603 betaler Sivert og Jens hver især 1 daler som leilændingsskat og den første desuten $1\frac{1}{2}$ daler som eier af 3 løber jordegods. Sidstnævnte aar betalte en dreng i Førde Oluf skat med $\frac{1}{2}$ daler.

I aarene 1610—1632 har jeg fundet nævnt Borger Sivertsen (upaativlelig en søn af nysnævnte Sivor eller Sivert) og i aarene 1635 og 1636 Borgers enke Marit. Samtidig med denne nævnes Jens (1610—1613), Laurits Jensen (1615—1616), en unavngiven enke (1626) og Reigenholt Olsen (1632). Om Borger Sivertsen faar man vide, at han 1613 og 1614

betalte skat af en flomsag, han eiede, og af bord, han skar paa sagen, at han 1614 eiede 3 løber jordegods, og at han fra 1614 eller 1615 var lensmand og derfor tiendefri. Borgers formænd som lensmand var formodentlig Thomas paa Hafstad, der nævnes som saadan 1591, og Anders i Naustdal, der nævnes som lensmand 1613. Muligt dog, at Anders kun er lensmand for Naustdals sogn. Borgers enke angav 1636 sammen med sine børn at eie 1¹/₂ løb af hus og 2 pd. af huseloft, og det er vel dette samme jordegods, som før har tilhørt Sivert og Borger Sivertsen. Hvad jeg ved om Laurits Jensen er kun, at han efter et sagefaldsregnskab for 1615/16 maatte bøde 7 daler, fordi han laa med en løs kvinde.

I en jordebog for 1626, forfattet af foged Nils Busk, siges der, at Førde var apostelsgods, at gaarden brugtes af Borger og enken, at den havde god jord og nogen liden skog, og at deres skyld var 3 løber smør. Noget senere opgives skylden til 3 løber, 1 pd.

I aaret 1632 bereiste en kongelig kommisjonær landet for at undersøge navnlig fogdernes forhold. Da denne kommission var paa Askevold, blev der forelagt den en supplik, dateret Askevolds prestegaard 9. juni 1632, fra Borger Syvertsen og Reigenholt (ogsaa skrevet Rognheld og formodentlig = Rognald) Olsen paa Førde, „apostelsbønder i Førde skibrede“, i anledning af at den forrige foged Laurits Mikkalsen (Bugge) — siden sorenskriver i Søndfjord — havde sat Førde gaard i leding, uagtet der aldrig før var udgivet leding, saasom der da paa gaarden var og fra arilds tid havde været tingstue. — Kommissionæren gav ikke andet svar end at den nuværende foged, Jørgen Jørgensen, skulde hænde dom om, hvorvidt leding burde svares af gaarden eller ikke.

Paa grund af sin beliggenhed har Førde med Skeid altid været et centrum i bygden. Her stod kirken, og her var der, som vi har seet, fra gammel tid tingstue. Desuden har der fra ældgammel tid været handelssted nede i „Sjøhaalen“. I en jordebog fra ca. 1650 over apostelgodset heder det, at der af kræmmerhusene i Førde svaredes skat med $\frac{1}{2}$ rdlr., 12 β, og naar det i et sagefaldsregnskab fra 1610/11 siges, at Nils Halbrænd maatte bøde 20 daler „fordi han slog en kræmmer to tænder løse i hans mund i kræmmerens eget nøst“, da er det vist ikke tvilsomt, at „Sjøhaalen“ er scenen for denne begivenhed.

Ragnild (eller Rognald) Olsen i Førde har jeg fundet nævnt fra 1632 og fremover til 1647. Han angives 1637 og 1646 at eie en part af Furrebø og nævnes som lensmand i aarene 1641—1647. Han siges at have brugt 5 pd. af Førde, altsaa halve gaarden. Da der i 1645/46 paalagdes en kopfskat, udredede han saadan for sig selv, en kone, en søn, en dreng og to piger. Samtidig nævnes der en Ragnild Olsen i Erdal, der dog maa have været en fra lensmanden forskjellig person.

En David Sandersen i Førde svarede 1637 skat af en part af Vie, som han havde i pant, og det er vist den samme David Sandersen, som i 1641/42 betalte skat af 1 løb jordegods. Navnet lyder saa fremmed, at man fristes til at tro, at han snarere har været handelsmand nede i „Sjøhaalen“ end jordbruger. En David Sandersen findes ogsaa 1614 indtegnet i Bergens borgerbog.

Jevnsides med lensmand Ragnild Olsen nævnes som opsiddere i aarene 1644—1646 en Ole og en Anders. Af kopfskatregnskabet for 1645/46 sees, at de begge udredede skat for sig, kone og en pige. Ole tillige for en dreng. Samme regnskab viser tillige, at der da var en gift lensmand paa gaarden ved navn Anders.

For aarene nærmest efter 1647 har jeg ingen kundskab om Førdes opsiddere; men for 1657 har man et kvægskatsregnskab, der giver oplysninger baade om opsidderne og om kvægbesætningerne. Efter dette havde:

	Hester	Oxer, Kjør, Kviger	Svin	Gjeder	Faar og Lam
Østen Jensen	0	8	0	2	3
Christen	1	18	0	6	6
Anders	1	18	1	12	24

I et skattemandtal for samme aar 1657 saavel som i et af 1661 opgives opsidderne Østen Johnsen, enken og Anders eller saaledes, at der her istedetfor Christen stod enken. Man skulde heraf vilie slutte, at enken var Christens enke, men det gjøres tvilsomt derved, at en Christen Olsen findes opført som opsidder saavel i 1662 som 1664. Sammenhængen hermed kan jeg ikke udrede.

Kvægskatregnskabet af 1657 viser, at de to brug i Førde havde ens besætning af storfæ, men at Østen Johnsen ikke havde halvt saamange kjør og ingen hest. Hvorledes gaarden da var delt, er ikke godt at vide, men jeg kunde tænke mig, at Østen har haft Hundvedbakken og de to andre hver sin halvdel af den øvrige gaard. Det bør erindres, at ungfæ under et aar ikke optaltes og saaledes ikke kom med i opgaverne.

I det ovenfor nævnte skattemandtal af 1661, der har opsidderne Østen, enken og Anders — heder det om gaarden, at den tilhørte apostelgodset og at den har nogen ringe skov til brænde og husenes ophold.

I et mandtal af 1661 nævnes som før sagt opsidderne Christen Olsen, Østen og enken, men i en folkeliste, udfærdiget af presten 3. juni 1664, nævnes Christen, Østen og Morten. Denne sidste liste, som var udfærdiget i henhold til en til alle landspresterne udgaaet kongelig befaling, og som skulde omfatte alle mandspersoner over 12 aar, ser for Førde gaards vedkommende saaledes ud:

Opsiddere	Sønner	Drenge	Husmænd
Christen 60 aar.....	0	Erik Olsen 30 aar	0
Østen 40 aar	0	Ole 22 aar	0
Morten 26 aar.....	Borger Andersen 15 aar	0	Ragnild er for sig selv
Borgere i Førde el. Sjøhullet:			
Laurits Clausen		{ Knut Samuelson 24 aar Jakob Trolsen 22 aar	Nok findes en dreng, som har tjent Laurits tilforn — Peder Knudsen
Laurits Hansen		Borger Olsen 19 aar	
Anders Isaksen		Jakob Andersen 30 aar	
Oluf Rognaldsen.....		Anders Laursen 16 aar	
En g. borgerenke Siri Christine 36 aar			
Mine egne drenge paa prestegaarden er.....		{ Nils Johansen 20 aar Jakob Ingvaldsen 23 aar Oluf Andersen 24 aar Iver Halvorsen 16 aar	

Her skulde vi altsaa ha alle mandlige beboere paa Førde gaard over 12 år gamle, dog af prestegaardens beboere kun tjenerne. Hvad der ved listen er mest paafaldende er de mange borgere der boede i „Sjøhaalen“ og hvis navne man alle gjenfinder i Bergens borgerbog.

Foruden handel har de drevet udskjænkning og gjæstgiveri, men alligevel maa man undres over, at der kunde være udkomme for dem allesammen. Rimeligvis har det dermed været smaaat nok. At presten havde 4 drenge, er ikke saa forunderligt, ti foruden sin store preste-gaard drev han 1664 Hornæs og Gravdal. Han maa ogsaa tidligere ha drevet disse eller andre gaarde ved siden af sin preste-gaard; ti efter det før nævnte kvægskatteregnskab betalte han skat af 3 heste og 158 storfæ.

Blandt opsidderne 1664 forekommer nu det nye navn Morten — upaatvivlelig den samme Morten Førde, som 1662 maatte bøde 9 ort for „leiermaal med hans trolovede kvinde“ og som 1665 nævnes som lensmand (hvad Olaf Tefre havde været 1657). I listen nævnes Borger Andersen, 15 aar gml., som søn af Morten, der er 26 aar. Disse aldersopgaver saavel som navnet Borger Andersen viser, at Borger kun maa ha været Mortens stedsøn, og den formodning maa da paatrænge sig, at Morten ægtede enken efter den i aarene 1657—1662 nævnte opsidder Anders, og at Borger er en søn af denne Anders.

I den ældste matrikulförretning af 1667 stod, at Førde, der blev sat i en matrikulskyld af 3 løber, 1 pd., svarende til den gamle landskyld, havde to øpsiddere, hvis navne dog ikke opgives. Maaske har dette sin grund i, at den del af gaarden, som Østen brugte, har været betragtet som en husmandsplads.

I et skattemandtal af 1672 nævnes hr. Peder Finde som eier af hele Førde, 3 løb, 1 pd., og han og Morten nævnes som brugere af hver sin halvpart eller 5 pd. Morten Førde nævnes ogsaa 1674. Peder Finde, der var prest i Førde, har antagelig erhvervet gaarden omkring denne tid og sees at ha brugt den saavel 1684 som i sit sidste leveaar 1691.

Hr. Peder Finde blev succederet i embedet af sin søn, hr. Henrik Finde, der døde aar 1700. Han har sagtens faaet ialtfald endel af Førde, men om han ogsaa selv har brugt gaarden, kan jeg ikke se. Overhovedet har jeg for tiden fra gaarden kom i hr. Peder Findes eie og til udgangen af aarhundredet lidet eller intet at fortælle om den. Kun ser jeg, at der i „Sjøhaalen“ ogsaa i denne tid var handlende, der var borgere af Bergen, møller Rognald Enoksen fra Hegrenæs i Jølster og Hans Andersen Findmand, hvis anden kone vistnok var datter af hr. Peder Finde. Ved forholdene i „Sjøhaalen“ skal jeg ikke nu opholde mig nærmere, da det først og fremst er hovedgaardens skjæbne ned igjennem tiderne, jeg vil berette om.

Førde forblir i Findeslægten eie langt ned i det 18de aarhundrede. Hvor store anparter af gaarden de forskjellige medlemmer af slægten har eiet, har jeg ikke udfundet. Jeg ser dog, at 1703 eiede hr. Otte Pedersen Finde, sogneprest til Volden i Søndmøre, og hans medarving søsteren Anne Stud (Pedersdatter Finde) tilsammen 2 pd. 9 $\frac{1}{2}$ smør, mens en anden af familien (kanske provst Henrik Pedersen Findes enke) eiede og brugte resten 2 løb, 1 pd, 15 $\frac{1}{2}$ smør. Nogle aar senere (1715) var forholdet dette, at hr. Samuel Henriksen Finde, da personelkapellan til Førde, eiede den halve gaard, nemlig Yttre Skeid (1 løb 2 pd.), og hans farbror, den nysnævnte hr. Otte Pedersen Finde til Volden, den anden halvdel paa nogle faa mark smør nær, som han kort efter erhvervede.

I 1749 gik Yttre Skeid ud af Findeslægten eie, idet hr. Samuel Henriksen Findes arvinger solgte gaarden til major Wilhelm de Coucheron, og et snes aar efter, 1770, solgte hr. Otte Pedersen Findes arvinger Indre Skeid til provst og sogneprest til Førde Nils Lund.

Om hvem der boede paa Førde i 1ste halvdel av forrige aarhundrede skal jeg meddele følgende:

Fra høsten 1701 har man for en stor del af landet folketællingslister over alt mandkjøn over 1 aar. Listerne skulde udfærdiges af sognepresten, fogden og sorenskriveren, men presten til Førde hr. Peder Pedersen Hanning var da fraværende og for ham fungerede Villum Berntsen Rosendal. Listen ser saaledes ud:

Gaardens eller pladsens navn	Opsidderens eller leilendingens navn og alder.	Sønners navn og alder og hvor de findes	Tjenestedrenge og deres alder	
Skeid	Inger (Pedersdatter Finde)	} Ambjørn Kolbeinsen, 45 aar Hans sværfar, Anton Andersen, 50 aar Peder Henriksen, student, 24 aar Samuel, ved akademiet, 22 aar Beatus Henriksen, i Be gens latinskole, 18 aar Henrik Henriksen, hjemme, 14 aar	} Ole Olsen, 26 aar Ole Andersen, 26 aar Anders Olsen, 12 aar	
	Maren Samuelsdatter			
	(hr. Henrik Pedersen Findes)			
Førde prestegaard..	Hr. Peder Pedersen Hanning 28 aar			
Førde ved Sjøen...	Gjæstgiver Anders Tenche	} Ole Pedersen, 18 aar Ole Olsen, 30 aar Jens Torstensen, 12 aar Hans Jørgensen, i Kristiania, 15 aar Otte, 11 aar Helge, 11 aar Peder, 6 aar Anders, 3 aar Ole Olsen, vanfør, 52 aar Enok Andersen, 24 aar	}	
	Strandsidder Markus Larsen Gram, maler, 38 aar			
	Sersjant ved reserven Villum Berntsen Rosendal, 32 aar..			
	Husmand Borger Andersen, vanfør, 56 aar			
	Do. Anders Matiassen, 40 aar			
	Do. Reinert Olsen, 45 aar..			
	Do. Ole Olsen, 52 aar			
	Marthe Endresdatter.....			
	Skeid.....			Husmand Anders Olsen, 58 aar
	Hundvedbakken ...			Anders Nilsen, 42 aar Mikkel Iversen, 29 aar .....
	Anders Iversen, soldat, 28 aar Lars Andersen, halt tigger, 45 aar			

Inger Finde er vel en datter af hr. Peder Finde. Isaafald blev hun efter en stamtavle over Findeætten gift med Provst Trols Krag paa Søndmøre. Det har visselig været Indre Skeid eller en del deraf, hun har brugt. Enkeprovstinden Maren Finde døde 31. mars 1706, efter hvad der angives paa en metalplade, som fandtes ved nedrivelse af den gamle kirke, og som maa have været anbragt paa hendes ligkiste. Af hendes i listen nævnte sønner blev de tre første prester, den sidste militær. Foruden Skeid brugte hun i 1701 en part af Hjelle, hvor hun havde en dreng Ole Andersen, 40 aar.

Sognepresten hr. Peder Pedersen Hanning var nys ansat og havde kanske ikke engang tiltraadt embedet. Han skal være død 1718. Han var gift med Inger Bugge, der døde i Førde 1749 i en alder af 72 aar.

Samuel Henriksen Finde blev 1708 personelkapellan hos hr. Peder Pedersen Hanning, med hvis søster Cecilie Pedersdatter Hanning han blev gift. Han var kapellan til 1727 eller 1728, men blev da udnævnt til residerende kapellan til Nordalen i Søndmøre og døde 1735. Han drev sin eiendes gaard Yttre Skeid ialfald fra 1715 til han flyttede til Søndmøre. I aarene 1731—1734 sees en Rasmus at ha brugt Yttre Skeid, men 1737—1740 brugtes den af Samuel Findes enke, der altsaa efter mandens død flyttede til Førde, hvor hun døde 1741 i en alder af 49 aar.

Fra 1742 brugtes Yttre Skeid af kaptein Coucheron, der siden købte gaarden. Indre Skeid sees i aarene 1715—1724 at være brugt af en Ole, men 1725 kom kaptein Bartold Svane som bygselmand paa gaarden i henhold til bygselbrev fra hr. Otte Pedersen Finde og sad der til han 1744 døde i en alder af 77 aar. Efter ham sad hans enke, Judithe Juliane Svane, født Hirsch, paa gaarden til sin død, januar 1759. Svane og kone var børnløse folk og indsatte ved testamente af 1. novbr. 1758 sin fostersøn cand. theol. Christoffer Andreas Myhlenpfort, søn af Førdepresten Iver Myhlenpfort, til sin universalarving. Denne C. A. Myhlenpfort bygslede nu Indre Skeid og sad der adskillige aar.

Om hvorledes det gik for sig ved enkefru Svanes begravelse blev der anstillet retslige undersøgelser. En forordning af 7. novbr. 1682 gir for at hindre overdaadighed og unødige omkostninger ved begravelser meget omstændelige — latterlig omstændelige — regler for hvorledes man havde at forholde sig. Der bestemmes, hvorledes ligkisterne skulde være, hvorledes sørgehuset skulde udstyres, hvor mange der maatte følge liget, og det befales, at ligkisterne ikke maatte opstilles paa kirkegulvet, ingen prædiken holdes, men liget straks nedsættes i graven, at voksllys ikke maatte opsættes omkring kisten i lighuset eller paa kirkegulvet o. s. v. Disse bestemmelser mente fogden H. T. Nagel ikke var overholdt, og han stevnedes derfor sognepresten Nils Lund og afdødes arving Christoffer Andreas Myhlenpfort til at møde ved et tingsvidne, hvor han vilde søge forholdet oplyst. Af dette faar man vide, at enkefru Svane blev begravet 1. februar 1759 tre ugersdagen efter hendes død, at soldater i mundering efter befaling af løjtnant Adam Borch Rue bar liget til kirken, at samme løjtnant Adam Borch Rue og sersjant Antoni Jakob von Coucheron, hvis far, major Vilhelm von Coucheron, ogsaa var med i følget, fungerede som marchaller, at liget kom til kirken kl. 12 middag, at kisten omgivet af talglys blev sat paa 3 skamler paa kirkegulvet tæt ved koret, at presten fra kordøren talte en times tid over liget og at det straks derefter blev nedsat i jorden. Presten og Myhlenpfort mente, at selv om forordningen var overhørt, kunde de ikke komme i ansvar derfor. Gjæstgiver Johan Rue havde fungeret som vært, og arrangementet skyldtes ham og officererne, som vel maatte vide, hvorledes en militær frue skulde begraves. Presten Lund gjorde fogden det puds, at han tilstevnte et tingsvidne til oplysning om, hvorvidt forordningen var overholdt, da fogdens svigersøn, kapellan Fredrik v. Storm i Ousen, lod sin mor begrave, for, som han sagde, „at faa den truende fogd til at stikke sværdet i skeden.“ Hvorledes sagen endte ved jeg ikke, men jeg kan neppe tænke mig, at presten eller Myhlenpfort skulde være kommen i noget ansvar.

Af registreringen i fru Svanes bo ser man, at hun havde et med indbo godt forsynet hus og i det hele var ret velstaaende. Formuen beløb sig til 2250 rdlr. Hun eiede 6 gaardparter i Naustdals sogn og 1 i Indre-Holmedal. Besætningen, som opskreves, bestod

af 21 køer, 2 okser, 11 ungfæ, 7 fjorkalve, 34 sauer med 14 lam, 7 svin, 31 gjeder med stort og smaat og 3 heste.

Hendes mand havde paa øde tomt bygget mindst 3 beboelseshuse, vurderede til 90 rdlr., udstyrede med 5 ovne, en melkestue med ovn, et stabur m. m. [Blandt løsøre kan mærkes en „chaise“ takseret til 2 rdlr. og to kjørevognre takserede hver til 3 $\frac{1}{2}$ 8 β]. Da Christoffer Andr. Myhlenport var hendes eneste arving, og efter hende fik bygselsbrev paa gaarden, er de af Svane opførte huse efter al rimelighed blit staaende paa gaarden.

Ved skjøde af 12. decbr. 1749 (pantebog 2, folio 291) solgte Samuel Henriksen Findes arvinger Yttre Skeid tilligemed rydningspladsen Hunvedbakken for 500 rdlr. til major Vilhelm de Coucheron, som allerede fra 1742 havde boet paa gaarden. Han har vistnok ladet den standsmæssig bebygge og opført ialfald et nyt vaaningshus paa den.

Ved kontrakt af 30. novbr. 1753, bortbygslode eller bortforpagtede han gaarden til Anders Simonsen Sæle, men blev dog selv boende der. Pagteren skulde foruden hans ridehest fodre og røgte for ham 8 melkekjør og endel sauer og aarlig levere 30 pd. havre og 7 favne birkeved.

Da Coucheron, der avancerede til oberstløjtnant og premiermajor ved første bergenhúsiske nationale infanteriregiment, var død, blev gaarden sat til auktion og under 9. juli 1762 tilslaaet Otto Iffert for 850 rdlr. Iffert var direktør for Grimeliens kobberværk, der ved denne tid havde kjøbt Halbrænd for der at opsætte smeltehytte. Efter det under 31. decbr. 1762 udfærdigede auktionsskjøde, panteb. 4, folio 3, fulgte der gaarden ialt 32 grundleier til et beløb af 8 rdlr. 8 β . Foruden gaardens bønderhuse nævnes „to store stuer“ med kjøkken, kammer og afdelinger indvendig, med maling, trækning samt paneling, et ganske nyt opbygget tømret vaaningshus, Nystuen kaldet, med kammer, hvor „trækket og panelet“, med de i disse huse værende næsten nye ovne nemlig tre vinduovne og en bilæggerovn. Videre nævnes „tvende frugt- og kjøkkenhaver“. Enkefru Inger Coucheron, født Must, havde overladt Helge Gundersen Halbrænd gaarden til brug og desangaaende, heder det i skjødet, var brugeren og kjøberen blevne enige. Det var Helge Gundersens part af Halbrænd Grimeli værk havde kjøbt.

Iffert, der til gaardens indkjøb havde laant penge hos foged Hans Thiis Nagel og givet denne obligation for 874 rdlr., beholdt den ikke mere end 3—4 aar.

Ved skjøde af 30. juli 1766 (pantebog 4, folio 125) solgte han nemlig gaarden med tilliggende nyrydningsplads Hunvedbakken til førnævnte foged Nagel for 850 rdlr. Gaardens huse var da i mindre god forfatning. Nagel lod nemlig 14. novbr. 1766 optage en besigtigelse over husene, hvorunder det viste sig, at der til reparation af husene vilde medgaa ialt 156 rdlr. 3 $\frac{1}{2}$. Til „Nystuen“ trængtes ikke mere end 4 rdlr. 3 $\frac{1}{2}$, men til det gamle vaaningshus trængtes 44 rdlr. 2 $\frac{1}{2}$, til „borgestuen“ 24 rdlr., til „ildhuset“ 10 rdlr. 5 $\frac{1}{2}$, til „hølade“; forsaavidt den side angaar, som hører denne gaardpart til, 20 rdlr. Yttre og Indre Skeid maa altsaa ha havt hølade under ét tag. Til „smaleflore“ 8 rdlr., til det tømrede nøst 10 rdlr., til den „store gaardsport med stakitværk“ 1 rdlr. o. s. v. I haven var kirsebærtrær og æbletrær, men de sidste var ødelagt af gjeter. Gaarden havde aabenbart den sidste tid været meget forsømt, men Iffert erklærede under forretningen, at de brøst og mangler, som da fandtes, allerede var tilstede ved hans tiltrædelse.

Yttre Skeid i 1860-aarene.

Allerede 4. januar 1768 solgte foged Nagel gaarden med rydningspladsen Hundvedbakken for 750 rdlr. til premierløjtnant ved det bergenshusiske regiment Erik Theodorus Antzée (pantebog 4, folio 170), som heller ikke havde gaarden længe, idet han 23. oktober 1769 (pantebog 4, folio 218) solgte den med rydningspladsen Hundvedbakken for 800 rdlr. til kaptein Søren Christian von Fasting.

Hvem der beboede gaarden de aar, den tilhørte foged Nagel, ved jeg ikke, men Antzée beboede den selv. Antzée, der 1769 var avanceret til kapteinløjtnant, kom senere til Ytre Holmedal, hvor efterkommere af ham endnu lever paa gaarden Hyllesætter.

Kaptein S. C. von Fasting tog bolig paa Yttre Skeid og fik af sin svigerfader provst Nils Lund 4. oktober 1774 ogsaa skjøde paa Indre Skeid, som da brugtes og beboedes af cand. Christoffer Andreas Myhlenpfort — hans kones morbror. Under 19 april 1776 (pantebog 4, folio 489) solgte Fasting begge gaarde under et for 1600 rdlr. til sin svigermor provstinde Elisabeth Margrethe Lund, født Myhlenpfort, der 1775 var blit enke. Hun sad flere aar efter mandens død med boet uskiftet, men lod det skifte 1782 og fik ved skiftets slutning 31. mars 1784 begge Skeidgaardene med Hundvedbakken og underliggende grunde udlagt paa sig for 1500 rdlr. (panteb. 4. folio 903).

Under 20. august 1797 overdrog enkeprovstinde Lund til sin ældste datter Helle Margrethe Lund „sit paaboende hovedbol og aasæde den halve part i gaarden Skeid“ for 998 rdlr., der afgjordes ved at datteren overdrog hende 2 brug i Fængestad for 698 rdlr.

og gav forskud paa 200 rdlr. (pantebog 6, folio 307). At dette var Yttre Skeid er vistnok utvilsomt. Ti aar efter, da baade enkeprovstinde Lund og datteren Helle Margrethe Lund var døde, blev ved mindeligt skifte mellem de myndige arvinger Indre Skeid med halvdelen af de underliggende grunde udlagt frk. Iverisse Elisabeth Lund for 500 rdlr. og Yttre Skeid med halvdelen af grundene for 1000 rdlr. udlagt fru majorinde Maren Grøn Fasting, enke efter S. C. v. Fasting, der før havde eiet Skeid. Arveoverenskomsten er af 30. jan. 1807 (pantebog 6, fol. 805).

Nogle maaneder efter at denne arveoverenskomst var gjort døde majorinde Maren Fasting, og ved skifte efter hende, sluttet 3. aug. 1808, blev Yttre Skeid udlagt til hendes børn premierløjtnant Nils Lund v. Fasting og søster Benedikte Severine v. Fasting for 1200 rdlr., saaledes at broderen skulde eie to tredjedele og søsteren en tredjedel af gaarden (pantebog 8, folio 5), men allerede den 30. juni 1809 fik løjtnanten af sin søster for 400 rdlr. overdraget hendes trediepart, saa hele gaarden kom i hans haand (pantebog 8, folio 11). Fru majorinde Fastings bo havde aktiva 2655 rdlr. 4 $\frac{1}{2}$ 4 β og et overskud af 1947 rdlr. Blandt aktiva var en sølvkande paa 96 lod, udlagt til løjtnant Fasting for 52 rdlr.“

Saavidt sorenskriver Frederik Steens optegnelser.

Nils Lund von Fasting, der avancerede til kaptein, døde under et ophold paa Østlandet sommeren 1814.

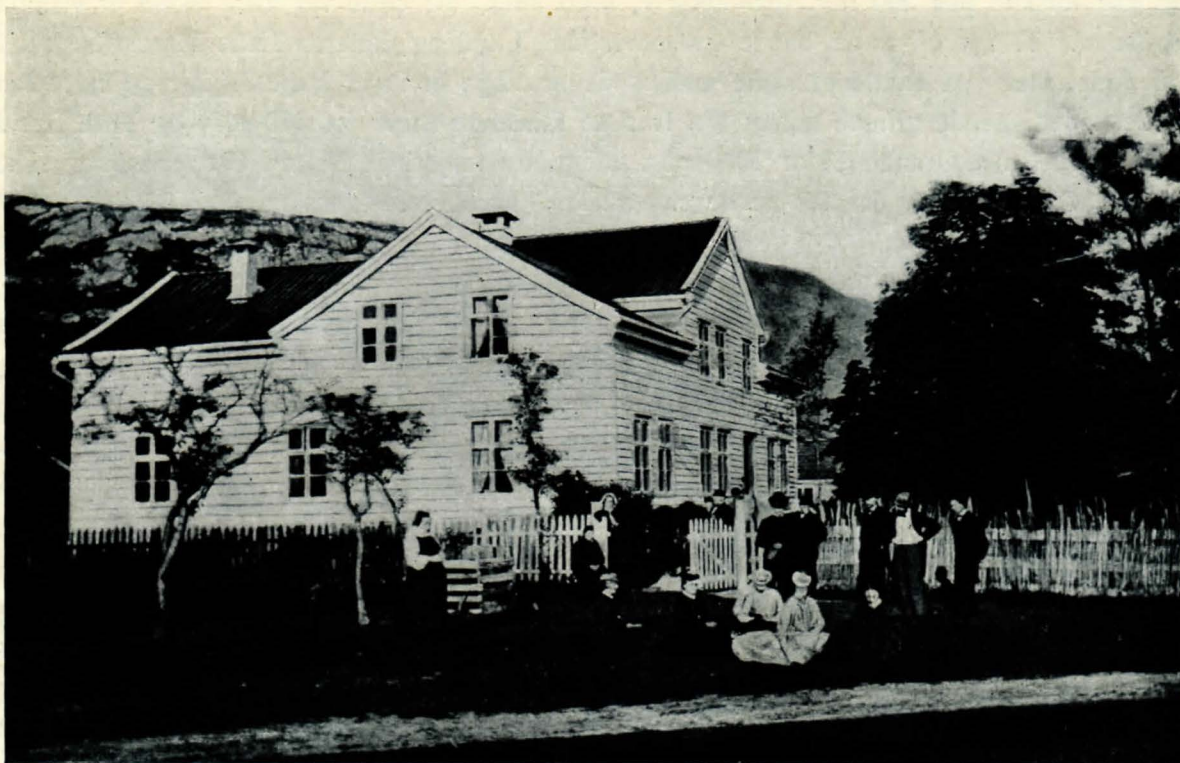
Frøken Iverisse Elisabeth Lund skjøder 4. september 1811 (skjødet er tinglæst 6. september 1811) af Indre Skeid til Anders Olsen Skeid 1 løb, 1 pd. smør, hvad han hidtil som bygselmand har brugt, for 1200 rdl. mn. 4 med huse og alle tilliggende herligheder, hvoriblandt et stykke eng paa Storøren (kaldet Gaasøren).

5. november 1814 bekendtgjør kaptein i infanteriet Niels Alstrup Dahl og overauditør og regimentskvartermester Johan Conrad Schive, der var kommissærer i boet efter Nils Lund v. Fasting, auktion over gaarden Skeid, skyld 1 løb, 2 pd., samt underliggende herligheder, pladsen Hundvedbakken, den grund, hvorpaa gjæstgiveriets huse staar ved sjøen i Førde, med tilliggende slaatter, nemlig Skaarene, Hundhammerkvien tilligemed flere smaaslaatter, som hr. Hans Hjortdahl forhen har brugt. Auktionen afholdtes 30. november 1814. Odelsretten forbeholdtes „efter lovens orden til overgiveren.“ Gaarden blev solgt til lensmand Anders Trulsen Bruland pr. kommission (for Jørgen Madsen af Bergen) for 8016 rdl. og kaar til enken. Af John L. Evje var budt 12 502 rdl. uden kaar. Resten af det Nils Lund v. Fasting tilhørende jordegods, nemlig en del af gaardene Vie, Kvaal, Hornes, Naustdal, Husetuft og Klopstad var ved auktion af 30. september 1813 solgt til Iverisse Elisabeth Lund for 1129 rdlr.

8. juli 1815 lyste Anna Catharina Cecilia Fasting, født Flug, til odel ved lagværge foged Kjærboe for de 4 pd. smør, som er tilskjødet Anders Olsen, og som nu eies af hans enke Oline Trulsdatter og deres børn samt for de 5 pd. smør, som under 15. september er tilskjødet hr. Jørgen Madsen.

Iverisse Elisabeth Lunds resterende del af Førde med Skeid blev 6. november 1815 solgt til kaptein, senere oberstløjtnant, ridder af Dannebrog, Frantz Henrik v. Meidell for 7065 rbdlr. med omkostninger 250 rbdlr. 4 mark. Frantz Henrik v. Meidell laaner samtidig 3700 rbdlr. af overformynderiet, hvad der beregnes til 1973 rbdlr. 2 sk. sølvværdi.

Sorenskrivergaarden Volden i 1860-aarene.

29. mai 1818 udsteder Jørgen Madsen, handelsborger i Bergen, skjøde til odelspræ-
tendenten Mariane Antoinette Fasting for 3500 spd.

7. september 1818 sælger oberstløjtnant Thomas Fasting som værge for sine myndlinge
Mariane Antoinette, Alida og Nicoline, Yttre Skeid ved auktion; rekvirenten fik tilslaget for
i alt 3619 spd., 4 mrk. 6 sk.

21. oktober 1821 udsteder Karen Daae Fasting, enke efter oberstløjtnant Thomas
Fasting, skjøde paa Yttre Skeid (tinglæst 10. november s. aar) til sin svigersøn premierløjtnant
Mads Christensen for en sum af 1500 spd.

10. juni 1824 sælger Mads Christensen halvdelen af gaarden med tilsvarende huse
(hovedbygningen paa Yttre Skeid undtagen) til Johan C. Jersin, der var forlovet med Mariane
Antoinette Fasting, for en sum af 1200 spd. (d. v. s. „Falkensten“ med endel senere fraskilte
parceller). Omtrent samtidig afhænder Johan C. Jersin — mod 100 spd. og kautionsansvar
for et laan hos overformynderiet paa 1400 spd. — en del af sin halvdel af Skeid til lens-
mand (ansat 21. juni 1819), tidligere incassator Johannes Falch. Ved skjøde af 31. oktober
1831 udskilles yderligere af Skeid en parcel paa 5 mark smør — mod en betaling af
300 spd. — til Samuel Hjortdahl (handelsmand i „Sjøhaalen“).

— — „Falkensten“ gik ved salg, tinglæst 31. oktober 1831 og 7. juli 1834, over til
lensmand Johs. Falch (Joh. C. Jersin og hans hustru Mariane Antoinette, født Fasting, flyttede
til Sogndal, hvor Jersin blev lensmand). 17. juli 1855 faar Falchs børn Edvard, Karen,
Wencke og Hanna tinglæst skjøde paa eiendommen. 10. november 1856 sælger søstrene

sine parter til Edvard Falch. Pladsen „Kirkevolden“ sees 17. august 1842 at være tilfæstet M. B. Martens, 8. november 1852 Mine Danielsen; 10. november 1856 tilskjødes den Hanna, Karen og Wencke Falch, 15. februar 1869 overtar Karen og Wencke Falch den alene; de sælger den atter 16. august til broren Edvard Falch. 29. juni blir den kjøbt af distriktslæge Chr. Schou. Nu eies den af lærer Sigurd Aase, gift med Anna Erdal.¹⁾ — Falkenstein erhverves ved auktionsskjøde, tinglæst 15. juli 1862, af Rognald Andersen (fra Holsen), tilskjødes af Rognald Andersen 30. april 1872 Ole Olsen Berqvam (fra Flaam, Aurland i Sogn), der 12. oktober 1903 skjødede gaarden til sin søn Guttorm Berqvam, ved hvis død den overtoges af hans hustru Thomine, født Erdal.²⁾

Af de øvrige større Skeidsbrug blev *Volden*, den senere sorenskrivergaard, af oberstløjtnant Frantz Henrik von Meidell 8. juli 1839 overdraget premierløjtnant Peter Stalin Müller, 4. juli 1842 erhvervet af prokurator J. F. Bøyesen, 17. juli 1855 af sorenskriver Christen Elster, som beboede den til 1881, men 18. december 1858 solgte den til Oplysningsvæsenets fond.

Indre Skeid eies (skjøde 17. juli 1813) af enke Oline Trulsdatter og hendes sønner Ingebrigt, Carl og Truls Andersen. Hovedbruget erhverves 2. juli 1825 af Ingebrigt Andersen, 6. november 1848 af hans svigersøn Thomas Dahl, der 30. oktober 1872 skjøder eiendommen til sin svigersøn O. M. Erdal, senere i en aarrække bygdens ordfører; efter hans død (1914) sidder hans enke Rise Erdal i uskiftet bo.

Yttre Skeid eies af kaptein Mads Christensen til hans død 1841. Hans enke, Marie Daae Fasting, sidder med bruget til det 13. november 1855 erhverves af hendes sønner løjtnanterne Thomas Fasting Christensen og Michael Sundt Tuchsén Christensen, der 4. juni 1864 udsteder kaarbrev til sin mor og søstre Karen Aall, Johanne Christine og Christiane Sophie Christensen. 1. december 1864 sælger Michael Christensen sin anpart af gaarden til broren Thomas Christensen. Ved Thomas Christensens død 23. april 1881 tilfaldt eiendommen ved testamente hans mindreaarige brorsøn, Michael Christensens ældste søn, Hjalmar Christensen, der 24. mai 1890 solgte den til sin far. Efter Michael Christensens død (5. februar 1895) blev hans enke Sophie Christensen, født Elster, sorenskriver Elsters datter, siddende i uskiftet bo til 1900. I denne tid blev en større del af jordbruget (Storehagen, Øren, Skogteigen) afhændet; en del af det afhændede (Storehagen) blev erhvervet tilbage, da Michael og Sophie Christensens yngste søn kaptein, senere ekspeditionschef i forsvarsdepartementet, nu fylkesmand I. E. Christensen i 1900 gennem mindeligt skifte overtog gaarden.

Som det vil sees har en længere række af militære beboet Yttre Skeid uden at gaarden nogensinde har været offentlig chefsgaard. Sorenskriver Arentz sier ogsaa i sin beskrivelse af Søndfjord fra ca. 1790, publiceret i „Topographisk Journal“ 1801—1808:

„*Det nordre søndfjordske compagni* har saa at si i mandsminde havt sin samlings- og exercitieplads ved gaarden Skej i Førde uden forandring, endog førend faste exercitiepladse bleve udnævnte, forsaavidt den ene compagni-chef efter den anden har havt sin bopæl

¹⁾ Yngste datter af O. M. Erdal og hustru Rise, se nedenfor.

²⁾ Ældste datter af O. M. Erdal og hustru Rise, se nedenfor.

Yttre Skeid 1920.

paa gaarden Skej, og efter chefernes bekvemmelighed har disse ting gemenlig maattet rette sig —.“ Arentz finder imidlertid, at i dette tilfælde er stedet rigtig valgt, „især som telthusplads.“

Eksercerpladsen „Taaene“ ved Skeid anvendtes som saadan til noget over midten af det 19de aarhundrede. Enkelte samlinger og øvelser fandt sted endnu ca. 1860. „Telthuset“ blev staaende længe efter. Det blev af armédepartementet solgt 1879 og nedrevet til bortflytning etpar aar efter.¹⁾

Benævnelsen „Taaene“ („Taane“) refererer sig — saa vidt jeg kan forstaa — til det forholdsvis sjeldne oldnorske ord *tá*, der hos Fritzner oversættes med *vei* (gammelsvensk: ta, tee; finsk: tie). Det har ogsaa (noteret af Fritzner) en vidererækkende betydning: „*tá* heitir er tveir ero,“ „*taa* kaldes hvor to er.“ (Snorres „Edda“). Hvorvidt „Taaene“ er flertal eller oprindelig styret af en senere bortfaldt præposition (genetiv eller dativ), tør jeg ikke ha nogen mening om; jeg anser det sidste for det sandsynligste.

Gaardsnavnet *Skeid* er vidt udbredt og ældgammelt i landet, og af den gyldige grund, at „Skeid“ betyder *løb*, *løbebane*, *væddeløbsplads*. Ved siden af en kirke findes der hyppig en gaard Skeid. Paa eller i nærheden af denne gaard har da de gamle hestevæddeløb og bestekampe gjerne fundet sted. Skeid (undertiden endnu tydeligere: Skeidsvold)

¹⁾ Det udgjør vistnok en del af Carl Hafstads hus paa „Vellene“ i Førde.

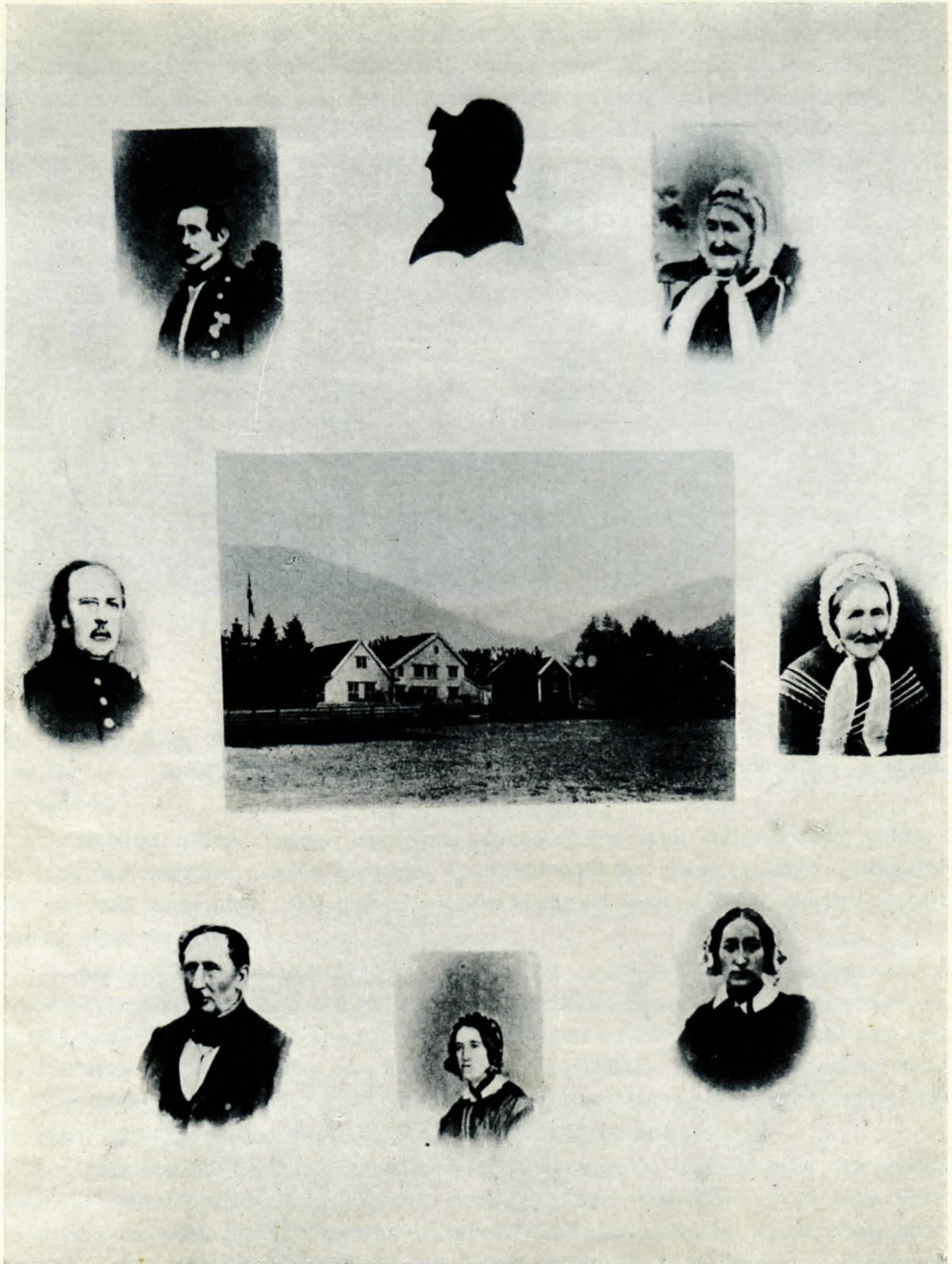

hører til samme gamle gruppe af gaardsnavne som Hof (Hov, Haave), hvor der i regelen har været et offersted og bopæl for goden, offerforstanderen, presten.

I gammel tid har formodentlig „Taaene“, som maaske kan oversættes med „samlingsplads“, været den egentlige „skeidsvold“: „lekevold“, hvor almuen i middelalderen samledes til haardhændt gammen og baade hingstene og rytterne fik vise hvad de duede til.

Og Skeidsgaardene ligger — som ret og rigtigt er — ved og omkring kirken.

Fru Karen Daae Fasting, født Tuchsen, og hendes børn. I midten hendes eiendom Sjøtun, Vik i Sogn.
(Se s. 38 ff. Sønner og døtre er grupperet ovenfra efter alder).

II.

Slegten.

Oberstløjtnant Thomas Fasting og hans hustru Karen Tuchsén, som erhvervede gaarden Skeid (Yttre) i 1818 og er den nuværende eiers, fylkesmand I. E. Christensens oldeforældre, nedstammede begge fra en række slechter, som væsentlig i egenskab af embedsmænd, særlig militære og geistlige, gennem det 17de og 18de aarhundrede var knyttet til Bergenhusamterne og Bergen (Fasting, Montagne, de Fine, v. Krogh, Munthe, Leganger, Finde, Daae og Tuchsén). Fortrinsvis finder vi dem i Sogn.

Fastings fædrene slegt stammede fra Nordtyskland. Brødrene Johan og Lyder Fasting, begge født i grevskabet Dipholt i Lüneburg, tog borgerskab i Bergen, Lyder 26de januar 1659, Johan 20de januar 1662. Johan Fasting døde vistnok børnløs, Lyder og hans hustru Elisabeth v. Recken døde begge i Bergen 1677. Fra deres sønner Johan (født før 1664, død ca. 1700) Claus (født 27. april 1664, død 19. juli 1739) og Lyder (født 1676, død 1759) nedstammer de forskellige grene af Fasting-familien, baade i Norge og Danmark.

Den ældste af disse brødre, Johan, som 27. november 1690 tog borgerskab i Bergen, var gift med Edel Montagne, datter av by- og raadstueskriver i Bergen, Thomas Christensen *Montagne* (1640—1716) og Kirsten Arnoldsdatter de Fine. Raadstueskriveren, der var af fransk afstamning, opgives at være en meget velstaaende mand, og han og hans hustru tilhørte byens „fornemme folk“. I deres kreds møder vi bl. a. oberstløjtnant Christen Holberg og hustru Karen Lem, og blandt de personer, der staar fadder for Holbergs børn, nævnes Kirsten Montagne sammen med stiftsbefalingsmand Otto Bjelke, præsident Garmann, borgermester Peder Hansen, oberstinde v. Hatten, Helvig Munthe (biskop Ludvig Munthes datter) m. fl.¹⁾ Stamfaren for familien Geelmuyden i Norge Gert (Gerhard) Geelmuyden fra Amsterdam, som tog bergensk borgerskab 1660 og døde som stadshauptmand og kancelliraad 1702, var gift med en Montagne; ligesaa (i andet egteskab) oberst og regimentschef Georg Frederik v. Krogh (1652—1721).

Kirsten Montagne var en datter af rektor Arnoldus *de Fine*. Denne var født i Helsingborg 1614, søn af sogneprest Hans de Fine og sønnesøn af Arnoldus de Fine,

¹⁾ Se Joh. Nordahl-Olsen: „Ludvig Holberg og den berømmelige Hansastad Bergen“ s. 118. — Med Thomas Montagne kommer navnet Thomas ind i Fastingfamilien. Han var søn af borger i Bergen Christen Christensen Montagne og Edel Thomasdatter Ruus.

II.

Slegten.

Oberstløjtnant Thomas Fasting og hans hustru Karen Tuchsén, som erhvervede gaarden Skeid (Yttre) i 1818 og er den nuværende eiers, fylkesmand I. E. Christensens oldeforældre, nedstammede begge fra en række slegter, som væsentlig i egenskab af embedsmænd, særlig militære og geistlige, gennem det 17de og 18de aarhundrede var knyttet til Bergenhusamterne og Bergen (Fasting, Montagne, de Fine, v. Krogh, Munthe, Leganger, Finde, Daae og Tuchsén). Fortrinsvis finder vi dem i Sogn.

Fastings fædrene slegt stammede fra Nordtyskland. Brødrene Johan og Lyder Fasting, begge født i grevskabet Dipholt i Lüneburg, tog borgerskab i Bergen, Lyder 26de januar 1659, Johan 20de januar 1662. Johan Fasting døde vistnok børnløs, Lyder og hans hustru Elisabeth v. Recken døde begge i Bergen 1677. Fra deres sønner Johan (født før 1664, død ca. 1700) Claus (født 27. april 1664, død 19. juli 1739) og Lyder (født 1676, død 1759) nedstammer de forskellige grene af Fasting-familien, baade i Norge og Danmark.

Den ældste af disse brødre, Johan, som 27. november 1690 tog borgerskab i Bergen, var gift med Edel Montagne, datter av by- og raadstueskriver i Bergen, Thomas Christensen *Montagne* (1640—1716) og Kirsten Arnoldsdatter de Fine. Raadstueskriveren, der var af fransk afstamning, opgives at være en meget velstaaende mand, og han og hans hustru tilhørte byens „fornemme folk“. I deres kreds møder vi bl. a. oberstløjtnant Christen Holberg og hustru Karen Lem, og blandt de personer, der staar fadder for Holbergs børn, nævnes Kirsten Montagne sammen med stiftsbefalingsmand Otto Bjelke, præsident Garmann, borgermester Peder Hansen, oberstinde v. Hatten, Helvig Munthe (biskop Ludvig Munthes datter) m. fl.¹⁾ Stamfaren for familien Geelmuyden i Norge Gert (Gerhard) Geelmuyden fra Amsterdam, som tog bergensk borgerskab 1660 og døde som stadshauptmand og kancelliraad 1702, var gift med en Montagne; ligesaa (i andet egteskab) oberst og regimentschef Georg Frederik v. Krogh (1652—1721).

Kirsten Montagne var en datter af rektor Arnoldus *de Fine*. Denne var født i Helsingborg 1614, søn af sogneprest Hans de Fine og sønnesøn af Arnoldus de Fine,

¹⁾ Se Joh. Nordahl-Olsen: „Ludvig Holberg og den berømmelige Hansastad Bergen“ s. 118. — Med Thomas Montagne kommer navnet Thomas ind i Fastingfamilien. Han var søn af borger i Bergen Christen Christensen Montagne og Edel Thomasdatter Ruus.

Frederik II's kapelmester (død 1587). Arnoldus de Fine d. y. blev 1637 konrektor, 1639 rektor i Bergen, samme aar magister, 1663 lektor theologiæ og sogneprest til Fane, 1672 biskop i Trondhjem; han døde samme aar. Om hans arbejder over norsk historie se „Nyt dansk Magazin“ III, 41—45. En kusine af ham, Barbra de Fine (1618—1695), datter af sogneprest Peder de Fine, blev gift med den efter sin død saa berømte klokker Nils Klim (1620—1690).

Om Claus Lyderssøn Fasting, den bekjendte borgermester i Bergen, gift med Anna Thormøhlen, datter af storkjøbmanden Jørgen Thormøhlen, og farfar af forfatteren Claus Fasting, henvises til Hj. Christensens fortale til „Fra Hei til By, av O. W. Fastings skrifter“.

Af Johan Lyderssøn Fastings sønner blev den ældste, Thomas, prest; den anden, Lyder Montagne Fasting, gik tilsjøs, den tredje Gert Fasting, var fiskevrager i Bergen.

Lyder Montagne Fasting (1693—1739) gik først i spansk, senere — fra 1718 — i venetiansk orlogstjeneste og udmerkede sig i krigen med tyrkerne. Han vendte tilbage til sin fødeby og døde der som købmand¹⁾.

Presten Thomas Fasting, Lyder Montagne Fastings ældste bror, var født i Bergen 1692, blev student fra Bergens skole 1710 (immatrikuleret i Kjøbenhavn 23. juni), var en kortere tid hører ved Bergens katedralskole og blev 11. september 1718 residerende kapellan til Os, hvor han boede i Fuse anneks. Her døde han 1736 (begravet 7de juli). Han blev 1719 gift med Alida Maria v. Krogh, født 27. juni 1688 paa Flahammer gaard i Lyster, datter af oberst Georg Frederik v. Krogh og hustru Birgitte Christophersdatter Munthe.

Slegten *v. Krogh*, som kom til at spille en fremskudt rolle navnlig i den norske hær, dukker op i Norge med Georg Frederik v. Kroghs far, Bernhard (Bernt) v. Krog (*v. Krogen*), som indvandrede fra Danmark ca. 1649. Han var gift med Alida v. Bolten og døde i Trondhjem som „stadsmajor“ mellem 1669 og 1676²⁾.

Georg Frederik v. Krogh, født 1653, finder vi 1680 som kaptein og chef for Yttre Sogns kompagni. 1681 blir han gift med Birgitte Munthe, født 13. juli 1662, datter af foged Christopher Gertssøn Morgenstjerne til Flahammer (3. januar 1619—12. novbr. 1679) og Birgitte Ludvigsdatter Munthe (26. juni 1634 til 23. april 1708). Ca. 1690 overtog v. Krogh den betydelige gaard Flahammer, hvor han blev boende til 1713. Birgitte Munthe døde allerede 2den oktober 1696. Georg Frederik v. Krogh blev oberstløjtnant 1704, oberst

¹⁾ Interessen for sjølivet holdt sig i næste led af denne gren af Fastingslegten. Lyder Montagne Fastings søn, Peder Jacob Fasting (født i Bergen 1731, død i Danmark 17. mai 1799) blev ogsaa marineofficer og steg til contreadmiral. Han var gift med Elisabeth Marie Hysing, en søster af admiral, statsraad Thomas Fastings hustru. Baade contreadmiral Fasting og hans frue omtales i Nordahl Bruns breve fra hans Kjøbenhavnertur sommeren 1791. Nordahl Brun, som var en god ven af Fastingfamilien — baade den bergenske og den kjøbenhavnske gren — udtaler om ekteparret: „Fasting besidder en stor karakter, man kjender ham ikke uden nær hos, og hans frue er en af kjønnets udkaarne, som vor herre skabte for at gjøre alvorlige mænd lykkelige.“

²⁾ „Stillingen som „stadsmajor“ var paa hin tid en virkelig militær post og ikke at sammenligne med de senere borger officers charger.“ „I et brev fra U. F. Gyldenløve til Ove Bjelke, dat. Akershus 28. decbr. 1666, heder det, at stadsmajor i Trondhjem, Bernt v. Krog skulde have 400 rdlr. aarlig (hele den stipulerede gage ved Krogs ansættelse som major 1663 var 800 rdlr. aarlig, hvoraf Krog intet havde faaet), men da dette ei kunde ske af de til „militien“ bestemte penge, maatte gagen udbetales af Trondhjems stifts uvisse indtægter“. Bernt v. Krog havde imidlertid ved siden af privilegium (af ¹⁵/₁ 1661) paa i Trondhjem at holde en vinkjælder med rhinskvin, spanskvin og brændevine og fra 7. mars 1662 bevilgning til at drive gjæstgiveri sammesteds.

og regimentschef 1710, men traadte i slutningen af 1712 — neppe med sin egen vilje, omstændighederne er ikke nærmere oplyst — ud af armeen og flyttede derefter til Bergen, hvor han døde 4de oktober 1721. Han var efter sin første hustrus død blit gift (henimod 1700) med Maria Montagne, datter af Thomas Christensen Montagne og Kirsten Arnoldsdatter de Fine, altsaa en søster af Edel Montagne, Johan Fastings hustru. Efter hendes død (1713) gjorde han i en alder af 62 aar endnu et godt parti, idet han giftede sig med Maria Elisabeth Thormøhlen, en datter af Jørgen Thormøhlen (hun var da enke efter raadmand Lars Weiner). Georg Fredrik v. Krogh blev saaledes ogsaa svoger af den tidligere omtalte borgermester Claus Fasting, Johan Fastings bror. Maria Thormøhlen levede endnu i 1739. Med sin første hustru, Birgitte Munthe, havde obersten 5 sønner og 6 døtre, med Maria Montagne 4 børn, med Maria Thormøhlen 1 datter.

Blandt hans sønner med Birgitte Munthe finder vi:

1) Bernhard v. Krogh, født 1683, opholdt sig i 1701 ved „academiet (officersakademiet?) i Kjøbenhavn“, er 1706 sergeant i Sogns reservekompagni, nævnes senere som løjtnant i russisk tjeneste og generaladjutant hos Scheremetow, en af Peter den stores mere bekendte generaler.

2) Christopher v. Krogh, født november 1684, i 1706 ligeledes sergeant ved Sogns reservekompagni. Var 1749—1752 oberst og chef for 2det vesterlehnske regiment. Han døde 18de januar 1752 paa sin eiendomsgaard Haakensvik i Vikedal, Ryfylke. Blev 1721 gift med Maria de Fine (1698—1749), datter af Søren de Fine, resid. kapellan til Fane. Han havde med hende 5 sønner og 3 døtre.

3) Georg Frederik v. Krogh, født 29. januar 1687, deltog i den store nordiske krig og var under Carl XII's angreb paa Fredrikssten fører for et streifkorps og den første, som den 17. december 1718 om aftenen bragte general Lützw i Fredriksstad underretning om, at den svenske hær trak sig tilbage (Carl XII var falden d. 11.). 1740—1753 var han chef for 1ste vesterlehnske regiment. Han døde paa Øie gaard i Melhus prestegjeld, Trondhjems stift som fhv. generalløjtnant og kommanderende general nordenfjelds. Han var storkors af Danebrog. Med sin hustru Hedevig Augusta Brüggemann, datter af oberstløjtnant Godske Hans v. Brüggemann til Ulriksholm og Østergaard i Fyen og Margrete Wilhelmine v. Hausmann¹⁾, havde han 11 børn. Deriblandt finder vi to norske generaler: generalløjtnant i kavalleriet Caspar Herman v. Krogh, chef for Nordenfjeldske dragonregiment 1766—1785, for Søndenfjeldske 1785—1796, og Georg Frederik v. Krogh (1732—1818), en af de mere fremragende skikkelser i det norske forsvars historie, en uforfærdet og mandig personlighed og en meget dygtig militær. Han var i en menneskealder kommanderende general nordenfjelds, og da han døde, 86 aar gammel, havde han ogsaa modtaget de ydre udmerkelsestegn, som der overhovedet kunde ydes ham: han var ridder af elephanten, storkors af Dannebrog og serafimerridder²⁾.

¹⁾ Datter av Caspar Herman v. Hausmann, generalløjtnant, medlem af „Slotsloven“ (statholderskabet), storkors af Danebrog, død i Kristiania 9. sept. 1718. C. H. v. H. var en halvbror af Ulrik Frederik Gyldenløve.

²⁾ Se Hartvig Kaas Munthe: „Efterretninger om familien Munthe i ældre tid“ s. 155. En af general v. Kroghs sønner, oberst Georg Frederik v. Krogh (1777—1826) „udviklede som eier af Lerens fabrik og Hlade gaa:d ved Trondhjem stor virksomhed og tilsatte under de uheldige forhold efter krigen sin hele formue paa industrianlæg“ (se Kraft og Langes forfatterlexicon, s. 364—65 og Kraft: „Norges beskrivelse“ V, s. 592, 593, 599, 617). Hans søn var igjen Henrik Wergelands ven Georg Frederik v. Krogh (1802—1841).

— Alida Maria v. Kroghs mor, Birgitte Christophersdatter *Munthe*, tilhørte ogsaa en af landets merkeligste slegter. Som tidligere nævnt tog alle hendes børn *hendes* slegtsnavn. Senere har den til Danmark tilbagevandrede gren (efterkommerne af presten Otto Munthe i Fron i Gudbrandsdalen) kombineret slegtsnavnene Munthe og Morgenstjerne (von Munthe af Morgenstjerne). Som stamfar for slegten Munthe i *Skandinavien* ansees vistnok nu en Lübeckerkjøbmand, Ludvig Munthe, der levede i midten af det 16de aarhundrede. Man mener, at baade han og hans hustru Elisabeth Paludan er indvandret til Lübeck fra Nederlandene (Flandern), hvor slegten Munthe er urgammel. En sterk tradition har været knyttet til det adelsdiplom (vaabenbrev), som blev skjænket brødrene Adam¹⁾ og Hans Munthe af Maximilian I i Antwerpen 20. marts 1509. Den sikre *nordiske* slegtshistorie begynder med to sønner og en datter af Ludvig Munthe og Elisabeth Paludan — archiadiakonus i Lund, Ludvig Munthe (født i Lübeck 1558, død i Lund 1634, bisat sammen med sine tvende hustruer i Dionysii kapel i Lunds domkirke), sogneprest Hans Munthe (født i Lübeck 1560, død som sogneprest til Tikjøb 1601) og Elisabeth Munthe, der ca. 1580 blev gift med Kristian IV's ungdomslærer (senere hofprædikant), Hans Michelssøn. Brødrene Munthe indtog ogsaa lærerstillinger for ungdommen ved hoffet (se H. K. Munthe: „Efterretninger om familien Munthe i ældre tid“, s. 47 ff.).

Kort tid efter at Hans (Johannes) Munthe i 1586 var blit sogneprest i Tikjøb, blev han gift med Catharine de Fine, datter af den tidligere nævnte kapelmester Arnoldus de Fine. Hun døde ligesom manden under en pestepidemi 1601. Deres sønner Arnold (født 1590) og Ludvig (født 2. august 1593) blev vistnok opdragne hos farbroren Ludvig Ludvigssøn Munthe i Lund. Fra Arnold Hanssøn Munthe stammer den svenske gren af slegten; Ludvig Hanssøn Munthe blev stamfar den norske.

Efter omhyggelige studier og gjentagne udenlandsreiser blev Ludvig Munthe, som 1619 „med største roes og berømmelse“ var promoveret til magister philosophiæ i Kjøbenhavn, i 1634 kgl. hofprædikant og vel to aar senere biskop i Bergen, hvor han udfoldede en meget fortjenstfuld virksomhed. Han var gift med Ingeborg Friis, født ca. 1600, død 1654, datter af borgermester i Kjøbenhavn Søren Friis og Elisabeth Svaning (Svane, Svaningius), søster af den bekjendte erkebiskop Hans Svane. Hans og Elisabeth Svanings far var Hans Olufssøn Riber, borgermester i Horsens, gift med Anna Svaning, hvis navn børnene adopterede. Anna Svaning var atter en datter af Johannes Svaningius (1503—1584), Frederik II's informator, archidiakon i Ribe og righistoriograf.

Biskop Ludvig Munthe havde 4 sønner og 8 døtre. Sønerne var borgermester Hans Munthe (1625—1706), Frederik Munthe, der døde som prest paa Sjælland 1676, Ludvig Munthe, død 1688 som lærer i Bergen, og Søren Munthe, død 1687 som sogneprest til Jølster. Søren Munthe blev 9. juni 1680 gift med Maren Finde, datter af provst og sogneprest til Førde i Søndfjord Peder Finde og dennes 1ste hustru Barbara Henriksdatter Nitter. Maren Finde havde tidligere været gift med to sogneprester til Jølster (Daniel Hanssøn Bugge og Jakob Masch); hun overlevede ogsaa den tredie og døde først i 1728 paa sit enkesæde Gjesdal i Jølster. Af biskop Munthes døtre var Maren Munthe (født i Kjøbenhavn 1635,

¹⁾ Denne Adam Munthe skal efter en udbredt tradition ha været tysk generalmajor, men — udenfor vaabenbrevet — har man intet sikrere spor at gaa efter.

endnu i 1715 bosiddende i Ytre Holmedal, Søndfjord i nærheden af hendes tidligere eiendoms-
gaard Hellevig, som hun havde overdraget sin søstersøn, kaptein, senere oberst Gerhard
Munthe) gift med sogneprest til Holmedal Anders Johanssøn Grytten, *næst efter* Peder Finde
i Førde Søndfjords rigeste mand og saa stor jordegodseier i Søndfjord og Ytre Sogn, at
han i henhold til Gyldenløves krigsstyrs-forordning af 26. oktober 1676 blev ilignet $\frac{1}{2}$ rigs-
daler *daglig* (altsaa over 180 rdl. aarlig) i ekstraordinær skat i anledning af krigen i Skaane.
Grytten døde 1685 og succederedes af sin svigersøn Frantz Bloch. — En anden datter af
Ludvig Munthe, Abel Munthe, født i 1628 paa Borreby prestegaard i Skaane, død i Bergen
1676, blev 1646 gift med magister, senere lektor og sogneprest til Fane, Peder Lem (1617—1663).
Af hendes 11 børn — 3 sønner og 8 døtre — blev den ældste datter, Karen Lem (1647—1695)
ca. 1672 gift med major, senere oberstløjtnant Christen Nilssøn Holberg (født ca. 1625, tog
afsked som militær 1679, døde 1686). Christen Holberg førte i 1658 søndfjordingerne ved
Trondhjems gjenerobring. En af Karen Lems og Christen Holbergs sønner var Ludvig
Holberg.¹⁾

— Birgitte Ludvigsdatter Munthe var som ovenfor nævnt gift med foged Christopher
Gertssøn Morgenstjerne. Den norske slegt Morgenstjerne har været opgit at være af svensk
adel. Herom turde der være vel begrundede tvil. Den „naturalisation“, som efter foran-
staltning af Bredo Munthe, justitsraad og høiesteretsassessor i Kjøbenhavn, herre til Bække-
skov paa Sjælland (søn af sogneprest Otto Munthe og hustru Else Cathrine Bredesdatter
Hammer i Fron), foretoges i Danmark, havde for *Munthe-familien* et ganske godt grundlag,
derimod svigter dette efter de senere oplysninger nogenlunde fuldstændig for *Morgenstjerne-
familien* og blev allerede dengang fra kritisk hold betegnet som meget svagt. Det var nogle
mindre velveiede udtryk i sogneprest Anders Daaes ligtale over hans hustrus farbror, oberst
Gerhard Munthe (1729), som især gav legenden om Christopher Gertssøns svenske adel
næring. Christopher Gertssøn synes overhovedet ikke — der foreligger talrige dokumenter
underskrevne af ham — at ha undertegnet sig Morgenstjerne. Af denne slegt sees imidlertid
mange medlemmer at ha opholdt sig i Indre Sogn i det 17de og 18de aarhundrede, og der er
grund til at antage, at de er efterkommere af den bergenske borger Christopher Morgenstjerne
(Morgenstiern, Morgenstern), en tyskfødt bundtmager, der indtog en anseet stilling i Bergen
og omtales i Absalon Pederssøns Kapitelbog (han døde ifølge denne 23. mai 1567).²⁾

¹⁾ Fra biskop Ludvig Munthe nedstammer iøvrigt en række i dansk og norsk historie vel kendte
personligheder. Jeg nævner i flæng (foruden Ludvig Holberg): Peter Andreas Heiberg, Johan Ludvig Heiberg,
(Gunnar Heiberg tilhører en anden Heiberglinje), Johan Sebastian Cammermeyer Welhaven, Johan Ernst Sars,
Ludvig Kristensen Daa, Ludvig Ludvigsen Daae, Gerhard Munthe, O. W. Fasting og Jørgen Brunchorst. Et vist
rationelt drag synes at være fremherskende. — Som kuriosum kan anføres, at samtlige disse slegtsgrene — ogsaa
vor — er berettiget til at komme i betragtning ved ansøgninger om andel i Holbergske legater (brudeudstys-
legatet og legatet for fripladse ved Sorø akademi). Praktisk betydning har det neppe, da dan kerne pleier at
beholde, hvad de annamme.

²⁾ Se Hartvig Kaas Munthe: „Efterretninger om familien Munthe i ældre tid“, s. 103 ff., cfr. 167—168.
— Benjamin Dass, den anseede trondhjemske rektor, Suhms og Schönings ven, bekjendt for sin hvasse tunge,
er ikke blid mod Bredo Munthe, som han øiensynlig har havt et godt øie til. I et brev til Suhm af 31.
januar 1756 fra Kjøbenhavn (se Suhms samlede skrifter XV, s. 235) skriver han: „Min hr. etatsraad veed vel
for længe siden, at justitsraad Munthe paa Becheskov er blevet ved ansøgning nobiliteret, og hedder nu: de
Munthe à Morgenstjerne, eller og: von Munthe af Morgenstjerne; thi begge dele staae i patentet, om hvis stil
man ellers i 3 a 4 uger disputerede; thi von Munthe søgte ved genealogisk tabel at bevise, at han paa fædrene
(skal være *mødrene*: Munthe) var af ældgammel tydsk adel og paa mødrene (skal være *fædrene*: Morgenstjerne)

En søster af Christopher Gertssøn, Maren Gertsdatter, var gift med sorenskriver Anders Søffrensen, far af sorenskriver Gert Heiberg, Heibergfamiliens stamfar.

Af Christopher Gertssøn Morgenstiernes og Birgitte Ludvigsdatter Munthes børn blev den ældste søn Ludvig Christophersøn (stamfar til „Munthefamilien fra Sogn“) født paa Flahammer 1657 og immatrikuleret sammen med sin 2 aar yngre bror Otto (der begge deponerede fra Bergens skole) i Kjøbenhavn 1676; de studerede nogle aar ved universitetet, men blev begge kapellaner uden at ha taget „attestats“, og det synes som om de — hvad der trods det kgl. paabud af 1629 ikke sjelden fandt sted — har aflagt sin „presteprøve“ for biskopen. Ludvig Christophersen var fra sommeren 1680 kapellan i Vik hos sogneprest Iver Erikssøn Leganger, hvis datter Karen han ægtede i 1684. Det er sandsynligt, at Ludvig Munthe i den sidste del af Iver Legangers levetid har bestyret embedet. Han boede som kapellan paa den dengang betydelige gaard Hove (skyld 8 $\frac{1}{2}$ løb, 18 mrk. smør, 8 $\frac{1}{2}$ hud), hvoraf han oprindelig eiede en mindre parcel, men efterhaanden tilkjøbte sig det hele. I 1702 succederede han ved sin svigerfars død denne som sogneprest.

Iver Erikssøn *Leganger* var født paa Leikanger prestegaard 26. februar 1629 og søn af presten Erik Iverssøn Nordal (1591—1658), provst i Sogn, og dennes første hustru Karen Nilsdatter. Iver Leganger deponerede fra Bergens skole 1646, blev 2 aar efter philosophiæ baccalaureus og studerede i Holland og Tyskland. Efter sin hjemkomst blev han 1656

---

af gammel svensk adel, nemlig Morgenstjerne, som nogle dog vil sige først er nobiliteret i Caroli XI tid (den blev nobiliteret 1643, altsaa da den norske C. G. M. allerede var 24 aar gml, og uden forbindelse med Sverige, og den uddøde 1724 paa den mandlige side). Hvorfor han paastod, at det maatte hede i nobilitetsbrevet: se ex antiquissima nobilissima prosapia originem ducere luculente probavit (han beviste indlysende at han havde sin oprindelse fra en meget gammel høiadelig æt). Men justitsr. Amders meente, det maatte istedetfor det sidste ord (probavit, beviste) hedde: professus est (gjorde paastand paa); hvilket den anden ansaae som man vilde kalde ham en markschreier. Tilsidst blev ingen af delene brugt, men præludium ungefær saaledes: *Perspectis meritis et fidelitate etc. habita quoque ratione clarismæ illius gentis, tam ex Germania quam Svecia oriundæ, recipimus eum in hominem etc.* (d. v. s. I forstaaelse af hans fortjeneste og troskab osv. og idet vi ogsaa har taget i betragtning hans fremragende, baade den fra Tyskland og den fra Sverige stammende slegt modtage vi ham osv.) Ikke desto mindre lod man dog sætte i aviserne: at dette var et agnitions- og naturalisations-patent.“ — Bredo Munthe var en meget anseet jurist, og det var et særlig betroet hverv, han fik, da det (1747) blev overdraget ham — en født nordmand — at gennemgaa Christian V's danske og norske lov med en eventuel revision for øie. Han succederede her — alene — en kommission, og efter hans død (1757) fortsattes hans arbeide af saa fortjente jurister som høiesteretsadvokat Lowson og Kofoed Ancher. Men han stod aabenbart i nærmere forhold til jus end til justitia. Han har — netop fordi han var en af rettens høieste haandhævere i Danmark — faaet en uhyggelig plads blandt datidens bondeplagere inden godseierstanden. I forbindelse med en yderst graverende sag mod den rige godseier Abraham Lehn skriver Edv. Holm („Danmarks og Norges historie under Fredrik V,“ II, s. 63—64): „Den samme harme over haardhed og vilkaarlighed, der ved denne leilighed kom til orde hos adskillige af høiesterets medlemmer, mærker man til ære for retten ved flere leiligheder, stærkest maaske overfor en af deres egne assesorer, just tsraad Munthe-Morgenstjerne, der som godseier havde handlet ilde mod en husmand. En af assessorerne udtalte bl. a.: „Der er i denne sag brugt alle de intriger, som kunde opfindes for at se en fattig mands sag trykket under, hvilket ikke bør tolereres under en saa naadig konges regjering“. (Høiesterets voteringsprotokol 20. april 1751) — Benjamin Dass følger Bredo Munthe til graven paa følgende mindre elskværdige maade (brev til Suhm fra Kbh. 29. januar 1757): „Den store von Morgenstjerne er saaledes undergaaet, at den ei mere opkommer paa vor horizon, og dermed hviler tillige for det første det store værk, han havde under hænder, skjønt en del vil sige, at saa mange aars arbeide var ei videre kommet end til scholia i de gamle lovbøger.“ — Den næste generation af slegten Munthe af Morgenstjerne saa humanere paa bønderne end Bredo Munthe. Hans søn Caspar Wilhelm von Munthe af Morgenstjerne generaladjutant, kammerherre, stiftamtmand over Lolland og Falster, eier af Lundbygaard, er vistnok under kampen for og imod bondeemancipationen i 1780-aarene en af godseiernes talsmænd, men han ser sindig paa tingene og er med paa tildels vidtrækkende reformer.

kapellan hos sogneprest Knud Christophersen Glad, Vik i Sogn, hvem han aaret efter succederede. Dennes datter, Maren eller Maria, enke efter Barthold Mule, var Iver Legangers første hustru, men døde i begyndelsen af 1660-aarene. Anden gang blev Iver Leganger gift med Anna Pedersdatter *Finde*, datter af den tidligere omtalte sogneprest til Førde, Søndfjord, Peder Finde og hustru Barbara Henriksdatter Nitter, og saaledes en søster til den Maren Finde, der blev gift med sogneprest til Jølster, Søren Munthe. Efter sin svigerfar, Peder Finde (død 1691 i Førde, Søndfjord), der efter „general-jordebogen“ af 1682 „uden sammenligning var Søndfjords største jordegodseier“, fik Iver Leganger en betydelig arv, og en del af denne gik atter over til Ludvig Munthe, som selv var af velstaaende slegt. Iver Leganger nød megen anseelse baade som geistlig og lærd. Ham skyldes de historisk-topografiske notitser om Sogn, der tilligemed breve til Torfæus er trykt i „Torfæana“ (1777)¹⁾.

Ludvig Christopherssøn Munthes første hustru Karen (født 1667) døde allerede 1702. 1704 blev han gift med Dorothea Blix (1671—1748), datter af sogneprest til Manger, Nordhordland Hans Hanssøn Blix og Kirsten Stephansdatter Sophius og søster af fogden i Sogn, Hans Blix, som første gang var gift med Munthes søster Elisabeth. Bryllupet stod ogsaa hos Hans Blix, paa „fogedgaarden Flesje“. Dorothea Blix, som efter Munthes død tog ophold paa deres eiendomsgaard Hove, var børnløs; med Karen Leganger havde Ludvig Munthe derimod 2 sønner og 6 døtre. Fra den ældste søn Christopher Munthe (født 1688, død 1754 som sogneprest til Halslo i Indre Sogn) nedstammer de „Sognske Munther“ (Muntherne paa Aarøen og Muntherne paa Kroken). Den yngste søn Iver Munthe (født 1698, død som sogneprest til Volden, Søndmøre, 1756) var børnløs. Af døtrene var den ældste Birgitte Ludvigsdatter Munthe gift med farens efterfølger som sogneprest til Vik, Anders Jonassøn Daae (se nedenfor).

Deres tredje søn, Gerhard Munthe (1671—1729), oberst og chef for 1ste bergenusiske regiment, blev 1700 gift med Maren Leganger (død børnløs 1719) en søster af broren Ludvigs hustru Karen. 2den gang var Gerhard Munthe gift med Elisabeth Tuchsén (død 1722 i barselseng; hendes eneste barn døde kort efter) datter af regimentschef, kommandant paa Bergenhus, generalmajor Johan Fredrik Tuchsén. 3die gang med Kirstine Unger (død efter 1753) datter af den danske adelsmand Claus v. Unger til Villerup og Barbara Galt. Gerhard Munthe gik 17 aar gammel i fransk krigstjeneste, udmerkede sig og avancerede fra kadet til fændrik og videre til løjtnant i løbet af 3 aar. Da han vendte tilbage til Norge (1691), fik han ansættelse ved Indre Sogns kompagni, her som fændrik. I nogen tid var han kommanderet til tjeneste ved Vardøhus fæstning, hvor han 1698 avancerede til løjtnant. 1699 er han løjtnant ved Søndre Søndhordlandske kompagni, 1700 kapteinløjtnant ved Bergenusiske nationale infanteriregiment, 1704 kaptein og chef for Søndfjordske kompagni. Gerhard Munthe tilflyttede og købte da (1704) gaarden Hellevig i Ytre Holmedal, som tidligere nævnt dengang tilhørende hans moster Maren Munthe, enke efter sogneprest Anders Grytten, og her havde han sin bopæl til sin død. Men lige fra 1709 til 1720 var han den væsentlige tid i felten, og først efter at den store nordiske krig var afsluttet vendte

¹⁾ Se forøvrigt Worms „Lexicon over lærde mænd“ I s. 593. — Hartvig Kaas Munthe: „Efterretninger om familien Munthe i ældre tid“, s. 135 ff. — Hattings prestehistorie. — „Personalhistorisk tidsskrift“ 4, II, 124—131. — „Tidsskrift, udgit af historielaget for Sogn“ no. 3, 1915.

han tilbage til hjemmet, da som chef for sit regiment. I begyndelsen af 1720 er han endnu oberstløjtnant og chef for Vestre (Yttre) Sogns kompagni; 9. decbr. 1720 blir han udnævnt til oberst og chef for 1ste (Nordre) bergenusiske regiment; han er tillige chef for det „Vikske liv-compagni“ 3: Vik, Kirkebø, Arnefjord og Qvamsø. Krigens mange strabadser havde tæret paa hans helbred, og endnu ikke 57 aar gammel ser han sig nødt til at søge afsked, der 10. jan. 1729 bevilges ham „med allerstørste honnør“. Han døde et halvt aar efter og blev 18. aug. 1729 bisat i Qvamsø kirke i Sogn. Hans hustru flyttede nogle aar efter til Danmark; det eneste barn, der overlevede Gerhard Munthe, en datter, Barbara Marie Munthe (født paa Hellevig 25. aug. 1727, død i byen Slesvig 6. mai 1802) var første gang gift med en ritmester Jens Møller til Rugtvedt i Vendsyssel, senere til Rønnebækholm i Sjælland, anden gang med ritmester, senere major Christian v. Waltersdorff.

Provst Anders Daae og hustru Birgitte Munthe.

— — Christopher Gertssøn Morgenstiernes og Birgitte Ludvigsdatter Munthes ældste datter Birgitte Christophersdatter Munthe (1662—1696) blev som ovenfor nævnt gift med oberst Georg Frederik v. Krogh. Om deres børn er tidligere talt.

Alida Maria v. Krogh blev efter Thomas Fastings død gift (28. december 1739) med senere generalmajor og kommandant paa Bergenhus Christian Wilhelm Segelcke, født i Kjøbenhavn 14. juli 1682, død i Bergen 24. februar 1763. Chr. Wilh. Segelcke var i 1708 sergeant i Sogns reservekompagni under fru Alidas far G. F. v. Krogh, samtidig ansat som hendes bror Christopher v. Krogh. Han blev 19. nov. 1742 chef for 2det (søndre) nationale bergenusiske regiment. Om hans ægteskab med Alida Maria heder det, at hun blev „med sine 7 uforsørgede børn af første ægteskab siden valgt til ægtefælle af generalmajor Chr. Wilh. Segelcke og herved til at være i moders sted for 11 andre barn“ (af Segelckes første ægteskab). Deres ægteskab var børnløst.

Presten Thomas Fasting og Alida Maria v. Krogh havde 4 sønner, samtlige født paa Fuse prestegaard. Den ældste, Georg Frederik v. Krogh Fasting, født 1720, 28. januar 1757 sorenskriver i Indre Sogn, død i Lyster i januar 1765, blev i 1752 gift med Ingeborg Dorothea Segelcke (1719—1797), datter af generalmajor Segelcke i dennes første ægteskab med Abel Catharine Berg. De var børnløse. Den anden søn, Johan Jacob Fasting, f. 17. september 1723, døde som generalløjtnant og kommandant paa Bergenhus 25. januar 1790

(se nedenfor). Den tredie Thomas Fasting (født 19. april 1726, død paa Sandvig i Holmedal, Nedenes amt, 7. juni 1812), blev skipperborger 14. november 1747, men opgav sjøen, giftede sig med en datter af den rige Christen Christensen Kjøbmand og levede som gjæstgiver og gaardbruger i Holmedal. Af hans mange børn døde samtlige sønner børnløse. Den fjerde af presten Thomas Fastings og Alida Maria v. Kroghs sønner, Søren Christian Fasting, født 1729 (døbt 1. juni), døde som major og chef for Førdeske kompagni paa Skeid, Førde i Søndfjord 14. juni 1782.¹⁾ Han var første gang gift i Vanse 16. december 1760 med Benedicte Tyrholm, datter af consistorialassessor, provst og sogneprest til Vanse, Michael Tyrholm og hustru Janiche Hjelm. Deres søn var admiral, statsraad (chef for marine-departementet) Thomas Fasting, født i Vanse 25. februar 1769, død i Kristiania 21. november 1841, gift med Johanne Margrete Hysing (1768—1848). Han udmerkede sig i Kjøbenhavn 1801, vandt et anseet navn som sjø-officer og førte i 1814 overkommandoen over den norske flaaede. Fra 1815 til 1839, da han tog afsked, var han chef for marinedepartementet. Hans søn var ogsaa marineofficer: Christian Jacob Fasting, født 1806 paa høiden af St. Helena, død som indrulleringschef i Arendal 7. april 1870, ugift. — Søren Christian Fasting blev anden gang (1776) gift med Maren Grøn Lund, født 26. marts 1750, datter af sogneprest til Førde, Søndfjord Nils Lund og Elisabeth Margrethe Myhlenpfort. Deres søn, kaptein og chef for Førdeske kompagni Nils Lund Fasting, født i Førde 20. mai 1776, død under et ophold i Drammen 4. marts 1813, var som tidligere (under I) nævnt gift med Anne Catharine Flug, født i Gjerestad 1780, datter af major Søren Jenssøn Flug og Alida Maria Segelcke, en sønnedatter af generalmajor C. W. Segelcke. Fra kaptein Nils Lund Fastings datter Mariane Antoinette Fasting, født i Førde 28. december 1802, død i Sogndal 22. december 1878, gift med senere lensmand i Sogndal, Joh. Chr. Jersin,²⁾ gik slegtens eiendomsgaard, Skeid i Førde, som ovenfor (under I) anført i 1818 over til farens fætter oberstløjtnant Thomas Fasting (Vik i Sogn).

Major Søren Christian Fasting.

¹⁾ Omstaaende billede af Søren Christian Fasting er taget efter et maleri, udført i Kjøbenhavn af G. Fuchs 1762. Maleriet blev 1838 skjænket Førde kirke af hans enke madame Bruland. Det hang tidligere i kirken, hænger nu i sakristiet.

²⁾ Af Nils Lund Fastings og Anne Catharine Flugs døtre var som ovenfor nævnt Mariane Antoinette gift med Joh. Chr. Jersin. Denne var søn af birkedommer Hans Lem Jersin og Wencke Catharine Garmann. Den anden datter, Alida Maria Fasting, født 1809, døde ugift i Sogndal 1838. Den tredie datter Nicoline Sophie Fasting, født 1813, død i Bergen 7. september 1845, var gift med Hans Arentz Falch, der i 20-aarene ogsaa var bosat i Førde, Søndfjord.

Anne Catharine Flug blev anden gang gift med Truls Andersen Bruland (søn af lensmand Anders Bruland). Han omkom ved et ulykkestilfælde, druknede i Førdeelven 27. juli 1823. Hans enkes avertissement i „De bergenske adresse-contours efterretninger“ for 23. august 1823 lyder saaledes:

„Sørgeligst bekendtgjøres for fraværende slægt og venner, at min inderlig elskede og uforglemmelige mand, I. A. Bruland, ved en ulykkelig hændelse, blev mig og 4re uforsørgede børn ved døden berøvet søndags formiddag d. 27. juli d. a. Gaarden Schei i Førde d. 30. juli 1823. Anne Catharine, sal. Bruland, født Flug.“

Den tidligere nævnte generalløjtnant Johan Jacob Fasting begyndte i 1739 som korporal i stedfaren Segelckes regiment (2det bergenusiske nationale) sin militære løbebane. 1748 sees han at ha faaet pas som sekondløjtnant for at deltage i den østerrigske arvefølgekrig (paa østerrigsk side), men kom ikke med, da krigen sluttede. 1751 er han kaptein i det af morbroren Christopher v. Krogh kommanderede 2det vesterlehnske nationale regiment, 1765 regimentschef for samme, 1772 chef for 1ste bergenusiské regiment, hvormed 1789 2det bergenusiske forenedes, 1780 generalmajor, 1782 kommandant paa Bergenhus, 1789 generalløjtnant. 1788, under felttoget mod Sverige, kommanderede han 1ste fodfolkbrigade af den norske hær. Af denne taabelige krig, hvor nordmændene betalte for det danske dynastis holsteinsk-russiske politik, fik Fasting forøvrigt kun deltage i det sørgelige efterspil, og han udtaler sig i sine indberetninger meget trist om hvad han iagttog.

Efter den danske traktat med Rusland af 1773 kunde Rusland fordré *fuld deltagelse* fra Danmark-Norges side, hvis Rusland blev angrebet af *Sverige*, i andre tilfælde, hvis Rusland blev angrebet af en nabomagt (Preussen?), skulde Danmark-Norge kun stille et hjælpekorps paa 12 000 mand. Hvis Rusland angreb, var vi fri. — Nu var forudsætningen for felttoget 1788 netop den, at Gustav III havde overfaldt Rusland, mens dette var indviklet i en krig med Tyrkiet. Danmark-Norge kunde ha vridd sig fra det hele ved at gaa med paa Gustav III's paastand, at Rusland var den „virkelige angriber“. Erkjendte det først, at Gustav III var angriberen, var det forpligtet til *fuld deltagelse*. Det valgte det tredje: at sende et hjælpekorps paa 12 000 norske tropper. Det sparede den danske hær, det sparede mange penge, men det opnaaede at føre et ikke effektivt felttog, som baade af den grund, og fordi det under engelsk paatryk afsluttedes paa det tidspunkt, da det for alvor skulde begynde, vakte Ruslands fortørnelse. Nordmændene betalte; gjorde felttoget nogen nytte, saa var det den, at det bidrog til at aabne norske øine for de uheldige sider af kompagniskabet med Danmark.

De ledende *vidste*, at vi ikke var forberedt. Nordenfjelds havde general v. Krogh sagt fra, søndenfjelds Staffeldt; Carl af Hessen, hærens øverstbefalende, havde selv, sammen med Norges „utrættelige Hannibal“, o: kronprins Frederik, inspiceret vore tropper under leirssamlingerne ved Fredriksstad og Trondhjem (ved det ene sted var samlet ca. 8500 mand, ved det andet opimod 6000), og han havde faa maaneder efter leirsamlingerne samlet sin dom i følgende ord (brev til Bernstorff af 21. september 1788): „Vi mangler alt og hører hvert øieblik grundede og nedslaaende klager.“ Udrustning (ikke mindst skotøi) og sanitet var i den sletteste forfatning. Det influerede — selvfølgelig — *ikke* paa den danske politik.

J. J. Fastings „brigade“ kom som sagt ikke til at ta aktiv del i felttoget. Den bestod af 2 bataljoner af bergenusiske og 2 af vesterlehnske. Disse var ved krigens udbrud ikke samlet. De skulde senere overføres ad sjøveien til Uddevalla. I den anledning var i Fredriksværn samlet en flotille under admiral Arenfeldt, som foruden denne styrke skulde overføre 1ste artilleribatteri (kaptein Mechlenburg) samt sørge for de overførsler og konvojer af proviant, fourage m. m., der vilde bli nødvendige. De bergenusiske afdelinger naaede imidlertid først frem til Fredriksværn efter 27 dages seilads fra Bergen — i midten af oktober (rapport fra 16. oktober i krigsministeriets arkiv) og kom af den grund *ikke* til Sverige; de vesterlehnske overførtes derimod 18. oktober. Prinsen af Hessen havde allerede 8. oktober

sluttet en vaabenhvile paa 8 dage, som siden forlængedes til 17. november; inden udløbet var den vaabenstilstand, som indledede freden, afsluttet.¹⁾

Vaabenstilstanden krævede imidlertid etslags „grænsevagt“, og denne grænsevagt skaffede epidemilazaretterne mange nye ofre.

Ansvar for krigens efterveer falder fordelt paa mange; de slette forberedelser og det slette samarbejde mellem de forskellige ansvarshavende hidførte en katastrofe, hvad det utvilsomt maa kaldes, naar af en ikke større hær 3 à 4000 mand omkommer uden blodsudgydelse efter at fiendtlighederne er indstillet.

Generalkommissariatskommissionen (generalmajor, generalkrigskommissær v. Wackenitz, geheimeraad, stiftamtmand Scheel og præsident i Kristiania, Willumsen) skulde sørge for alt hvad der hørte til hærens munderings- og forpleiningsvæsen. *Feltkommissariatet* (generalkrigskommissær Peder Anker, generalauditor Wessel og major ved Smaalenske dragonregiment, Hans v. Fritzner) var det egentlige intendantur. Men fra 21. oktober 1788 var generaladjutant Haxthausen „*armeens intendant*“; han havde som saadan „sæde og stemme“ i kommissariatet, skulde dog forblive i hovedkvarteret og handle paa prins Carls vegne i alle forpleiningssager.

I sin indberetning af 27. december 1788 til prinsen sier Haxthausen bl. a.:

„Jeg vil ikke opholde mig ved bestyrerens adfærd og ved feltlazarettets hele indretning, det kan være nok at bemærke, at alle de fra Sverige hidbragte og senere fra alle bataljoner indkomne syge er blevne indlagte i de nye barakker i sine egne klæder og uden at tildeles senklæder, kun lagte paa halm, der ikke er bleven skiftet. Feltmedicus selv, apothekeren og 2 hjælpere døde der. Derefter blev de syge overladte til sig selv, saa der daglig døde 8 à 10 af dem. Paa grund af den aller største urenslighed blev barakken saa inficeret, at intet menneske uden frygt og fare kunde nærme sig dette pesthus.

Saaledes laa rekonvalescenter, halvsyge, døende og døde om hverandre uden opvartning, pleie eller omsorg, og man kan ikke ved at tælle de overlevende komme paa det rene med antallet af de døde.

Heldigvis havde vicekommandanten, oberst Flug, ligesaa liden lyst til at være i Fredriksstad som lazaretdirektøren, oberstløjtnant Rye, hvorfor de begge skyndte sig med at komme derfra.

Med oberst Gedde som interimskommandant kom der anden orden i tingene. De gamle barakker udenfor byen blev tømt og forsynede med 190 senge. Alle de madratter, sovekitler og andet hospitalstilbehør, som hidtil havde ligget i arsenalet, blev strax tagne i brug. I lukkede vogne førtes derpaa de syge derud, hvor de fordeles i flere værelser, saa de, der var mest syge, ikke kunde smitte de mindre syge. Rekonvalescenterne var for sig. Ved dette nye hospital blev der ansat 1 læge og 8 underkirurger, 1 løjtnant og 12 sygevogtere blev tilkommanderede, og flere marketenter fæstedes. Disse beflittede sig paa orden og paa den aller yderste renslighed, saa at de syge nu ved Guds hjælp vil komme sig, og de friske ikke blive syge.

Der er ogsaa sørget for den halvsyge garnisons kvarterer ved at rense dem med eddike og brændevin, hvorhos friskt vand daglig bliver tilkjørt med artillerihestene for at udnyttes baade af de syge og de friske.

Oberst Gedde har indskrænket tjenesten til det mindst mulige; men alligevel er der saa faa friske, at halvparten af dem maa gaa paa vagt hver anden nat, den anden halvpart hver tredje nat. Herved er der imidlertid intet at gjøre, da hver ny afdeling, der maatte blive indkommanderet til Fredriksstad, vilde blive et offer for sygdommen.“

„Som en hovedaarsag til de syges paa lazarettet erlidte nød har afgangne oberstløjtnant Rye opgivet for det kongelige kollegium at være den store mangel, som herskede af fast alle nødvendige ting til de syges pleie, da svenske armerede fartøier havde optaget alle fra arsenalerne udleverede lazaret-requisita. Denne aarsag kan jeg heller ikke andet end billige.

Vel blev der ved hr. Rechdal fra Christiania den 20. november leveret 21 kasser, alle indeholdende en del schlafrokker og madratter; men som afgangne oberstløjtnanten ikke strax turde bevilge sammes aabning,

¹⁾ Der hviler iøvrigt en vis dunkelhed over den Arenfeldtske flaadens virksomhed. Den laa i en stor del af krigstiden stille i en liden bugt nordenfor Strømstad, hvorfra den stadig meldte, at „kontrar“ vind hindrede den fra at løbe ud. Blangstrup sier i „Begivenhederne i Norden 1788“, at admiral Arenfeldt efter krigens afslutning i den anledning blev stillet for krigsret, men at han døde under processen; undersøgelserne blev dog fortsat, men uden at Blangstrup kan gi oplysninger om det endelige resultat.

efterdi han sagde der fra kommandantskabet i Fredriksstad var ordre, at disse kasser ikke maatte røres, førend der under en kommission var reguleret om dette og det senere til Marstrand opbragte, fik de syge heller ikke, før det var for sildigt, nytte deraf.“

Kasserne blev staaende en maaned under den værste epidemi!

Naturligvis blev der kommanderet nye afdelinger til Fredriksstad og omegn! Endel bergenhuiske tropper er ankommet allerede før nytaar 1788. Ogsaa blandt de bergenhuiske tropper paa vestre side af Kristianiafjorden er der sygdom. Fasting sees at ha underrettet kollegiet om, at der er „en del syge af 1ste bergenhuiske regiment i Sandefjord og at 2det bergenhuiske regiment tæller *en fjerdedel* syge i Fredriksværn.“ Endel kirurger blir i den anledning sendt derhen.

I december 1788 havde oberst Gedde frabedt sig forsterkninger til Fredriksstad „før han fik den bedærvede luft ud af de nye barakker.“ Men i januar maa han ha garnisonen forsterket, „da det friske mandskab knurrer ved at dublere vagten.“ Kollegiet beordrer da 1½ kompagni af de bergenhuiske tropper at marsjere til Fredriksstad; de skal indkvarteres saaledes, at de ikke „besmittes af den grasserende svaghed.“ Senere finder man 1ste bergenhuiske bataljon som garnison i Fredriksstad med Fasting, der nu har afløst Gedde, som interimskommandant. Paa dette tidspunkt arbeides der fra norsk hold paa oprettelsen af et sygehus for Fredrikshald: „Mangel paa sygehus har bortrevet saa mange mennesker, som ellers kunde ha været reddet. Et saadant sygehus vilde altsaa bidrage til armeens conservation.“ Endnu i juli maaned 1789 indberetter Fasting, at en deputation fra den bergenhuiske bataljon, der garnisonerede i Fredriksstad, er kommet til ham for at søge udvirket tilladelse til at bataljonen forflyttedes andetsteds hen, „paa det at vi ikke længer skal se vores brødre og venner pines og dø eller blive for sin ganske tid uskikket efter sygdommen til enten at tjene sig selv eller landet.“ Fasting tilføier, at „talen blev saa meget mere rørende, som døden selv var afmalet i deres ansigter“.

Mangel paa sko og strømper — ofte ikke engang to sæt skjorter — tyfus — grænseløs urenslighed paa lazaretterne — mangelfuld og tildels slet sanitær betjening — flere tyske „feltskjærer“ som ikke forstod soldaterne — hos de administrativt-militære myndigheder daarligt samarbeide — flere af de øverste befalhavende raadløse og usikre — det er slutningsindtrykket af „felttoget“ 1788—89. Selvfølgelig finder man inden ledelsen ogsaa baade dygtige og modige mænd. Og til dem har utvilsomt baade Gedde og Fasting hørt.

Johan Jacob Fasting døde kort efter krigens afslutning. Han var ogsaa udenom sin militære gjerning en interesseret og virksom mand. Saaledes tog han sig energisk af arbeidet for at skaffe et bedre vestlandsk postvæsen (se Berrums „Norges posthistorie 1720—1814“). Han synes dog at ha været mere en sværdets end en pennens mand. Barstad gjengir i „Leirdøernes saga“ s. 32—33 et lidet aktstykke (13. mars 1789) en anbefaling af at ogsaa leirdøerne — trods deres omstridte privilegium — enroulleres som nationale soldater. Det er i og for sig malerisk, men i sin udtryksform og ortografi yderlig snurrigt. Det slutter saaledes:

„At saadant kort udførende troer jeg vil hæve alle slags indvendinger og hindringer.

Foruden dette fremsatte troer jeg der skal være noget i deres privilegio som ikke frietager dem fra at blive brugt i krigs tiid, altsaa var det nu dend rette tiid.

Men at disse folk skulle afgives til de gevorbne eller overlades for hvervning var mod deres fødsel. De ere som fød til skien paa foeden og riflen i haanden og til at være overdrevne forvovne til at riide, at tage sin hvile med bart bryst i dyb snee, har jeg seet, er deres løst.

Kort disse folk har skjelden liige i Norge til at være oplagt til frie corps hussar jægere og hvor der æskes forvovenhed og ædreditee.“

Som soldater gjorde leirdølerne ikke Fastings komplimenter tilskamme.

Johan Jacob Fasting blev 18. januar 1759 gift med Christiane Sophie Spidberg (født 1736, død 2. august 1779), datter af dr. theol., biskop i Kristianssand Jens Christian Spidberg (1684—1762) og Birgitte Topdal.

Jens Christian Spidberg, hvis virksomhed falder før den egentlige oplysningstid, var en af sin tid lærdeste nordmænd og kan — ved sin særlig sterke interesse for naturvidenskaben — betragtes som en af oplysningstidens pionerer.

Navnet Spidberg har han faaet efter sin farfar Laurits Lauritssøn, som 1636—1671 var sogneprest i Spydberg, Smaalenene.

Laurits Lauritssøns søn, Anders Lauritssøn Spidberg, var sogneprest til Skibtvedt og provst i Øvre Borgesysse, gift med Susanne Olsdatter, og døde 1711.

Jens Christian Spidberg blev født i Skibtvedt, var sogneprest og stiftsprovst i Kristianssand 1721—1759 og derefter biskop sammesteds til sin død 1762. Hans levnedsløb er skildret hos A. Faye i dennes „Kristianssands bispe- og stiftshistorie“, s. 371—375.

Han havde ved Kristianssands ildebrand 1734 den tragiske skjæbne, at han mistede sit store bibliotek og sine betydelige samlinger, der særlig vedrørte Norges naturhistorie. Eiendommelig nok gik et andet norsk samlerværk af lignende art tilgrunde ogsaa gennem en ildebrand. Begge disse begivenheder omtales af Pontoppidan i hans fortale til „Norges naturlige historie“. Det heder bl. a. hos Pontoppidan:

„Beklageligt er det, at de norske dyrs historie, som velbemeldte hr. Peder Clausen Undahl skal ha skrevet, længe siden i mss. (manuskript) er omkommen, og det efter en god mands mundtlige beretning, saaledes at, da auctor havde sendt den til sin ven dr. O. Worm i Kjøbenhavn, for at emenderes efter denne store physici indsigt, og omsider til trykken at befordres, laa den hos ham indtil hans død, kom dernæst i dr. th. Bartholini hænder, og blev af denne taget ud paa hans gaard Hagedest i Siælland, hvor den ulykkelige ildebrand, som fortærede saa mange andre gode skrevne og trykte bøger, ogsaa ødelagde dette mss.“

Om biskop Spidbergs mands livstragedie meddeler Pontoppidan: „— — den ulykkelige ildebrand, som anno 1734 overgik staden Christianssand, borttog alle de collectanea mss., som velærværdige hr. Jens Spidberg, stift-provst der paa stedet i mange aar, med største fliid havde samlet og bestemt just til samme øyemerke, nemlig Norges naturlige historie at oplyse, hvilket arbeide neppe nogen tid kunde kommet fra en bedre end denne ret venerable, grundlærde og særdeles in physiciis & mathematicis af nogle prøver bekiendte mands haand. Om hans instituto, som siden hans mssters og bibliothecs tab er overgivet, vil jeg imidlertid anføre en deel af brev dateret Christianssand den 10. december 1750, helst da deri desforuden meldes noget, som har hensigt til samme maal: — — — „Det er at beklage, at ingen til denne dag har paataget sig Historiam Norvegiæ Naturalem at udføre, da jeg dog er forsikret, at intet land i verden ex triplici naturæ regno (af naturens trefoldige rike) kan producere flere curiosa end Norge og for en ret physico være et beqvemmere objectum. Havde monsr. Maupertuis reyst til Wardehuus eller Nordcapen, og der gjort sine observationer de figura terræ, han havde visseligen fundet der mindre besværlighed og mere vished i sin calculation end ved Torneå. Havde Mons. de Mairan havt nogle accurate observationer om nordlyset fra Norge, kunde man ventet, at hans vakre *Traité physique de l'aurore boreale* (fysisk avhandling om nordlyset) kunde blevet mere fuldkommen og decisif; thi Norge og i særdeleshed Trondhiems stift er nordlysets fæderneland. Mr. Redi, Swammerdam og mr. de Reaumur i hans *Memoires des insectes* kunde fundet en stor tilvæxt af insecter, dersom nogen i Norge havde lagt sine observationer til deres; thi der findes mange meget rare af det slags hos os, der aldrig besøger Italien,

Frankerige eller Holland. Linnæus har fundet mere i Sverrig til botaniquens forbedring, end mr. Tournefort i Frankerige og alle sine levantiske reyser. At jeg intet skal melde om metallurgien, som i Norge findes i større fuldkommenhed end i noget andet land, der kan fremviise alle mineralia og metaller fra guldet til kies og blye, saa og de variis animalibus, avibus & piscibus Norvegiæ propriis etiam de fontibus, fluviis, meteoribus, æris mutationibus etc. Sed quod do'endum! Omnia hæc propter incolarum negligentiam & ignorantiam adhuc in obscure jacent (om de forskjellige dyr, fugle og fiske, eiendommelige for Norge, likeledes om kilder, elve, brønde, meteorer og forskjellige luftforandringer etc. Men hvad man maa beklage! Alt dette ligger paa grund af indbyggernes forsømmelighed og uvidenhed endnu i mørke). Thi mig er endnu ingen bekiendt der med fliid har paataget sig dette arbeide. Peder Clausen Undahl, der har givet os versionen af Snorre Sturlesen og den bekiendte Norske historie, skal og have skrevet en *Physicam Norvegicam*, men da den blev sendt til Kjøbenhavn at blive approberet, kom den ikke videre. Dog en *physica*, der var skrevet for 130 aar siden, skulle kuns lidet have fornøyet denne tids delicate smag. Den store Wormius i hans *Museo* og Th. Bartholinus in *Actis medicis*, og *historicis anatom. rarioribus* anfører her og der adskillige *curiosa norvegica*, men ey tilstrækkeligt. Jonas Ramus var en stor mand in *historicis & antiqvitatibus patriæ* (fædrelandets historie og antikviteter), men ingen *physicus*. For 5 a 6 aar siden blev alle litteratis meddelt en befaling fra græv Reus, som den tid var stiftamtmand her i stiftet, at de skulle angive hvad som fandtes rart (merkeligt) i denne egn, i særdeleshed hvad oeconomien og agriculturen og landets forbedring angik. (Det skede med en „Norges beskrivelse“ for øie, hvoraf 1ste bind blev udgit 1763 ved C. J. Jessen). Der blev og adskilligt derom indsendt, men af hvad nytte det var, eller hvor det siden blev af, er mig ikke bekiendt. Det er at formode, samme er og skeet i de andre stifter. *Mathesis* (matematiken) og *studium physicum* har været min delice (glæde) fra min ungdom til denne tid. Jeg haver og ejet i mit forrige opbrændte bibliotqve de fleste og bedste *physicos*, som vare skrevne i Italien, Frankerige, Tydskland og Engeland. Scheuchtzers naturhistorie over Schweitzerland opmuntrede mig til at skrive ligesaadan en over Norge: jeg havde og lejlighed dertil at samle de allerbedste observationer og experimenta, da jeg af baron Løvendahl, som i forrige krig var vores general i Norge, havde ordre at forfærdige et land og grændse-carte mellem Norge og Sverrig, af hviket carte jeg og seer at et copie skal findes i Deres collegio curioso i Kjøbenhavn; hvorved jeg fik anledning til at igennemgaae Christiansands stift, og der at observere alle floder, vande, bierge & omnia ad historiam naturalem spectantia (alt naturhistorien vedrørende). Men da jeg siden her i Christiansand fandt mere tid og lejlighed at udføre mine collectanea i en tilbørlig orden, misted jeg i Christiansands ulykkelige ildebrand 1734 tilligemed 6000 bøger i alle slags sprog og videnskaber, alle mine msster og samlinger, saa jeg deraf beholdt ikke det ringeste tilbage, uden hvad hukommelsen kunde bevare og jeg siden har observeret. Forhen lod jeg dog tvende smaa tractater i trykken udgaa, den ene i Holland: *De causa & origine ventorum* (om vindenes aarsak og oprindelse); den anden i Tydskland, i Halle: „*Von dem Nordlicht*“. Endnu er det mig en stor recreation i mine hviletimer at forlyste mig i en fysisk eller mathematisk bog“.

— — Med Birgitte Topdal, en datter af kjøbmand Peder Claussøn Topdal, som Jens Chr. Spidberg ægtede 1728, havde han 10 børn, hvoraf kun de to blev voksne, Christiane Sophie, Johan Jacob Fastings hustru, og Anne Cathrine (døbt 1737), som var ugift, levede i søsterens hjem og døde i Sogn 1825.

Af Johan Nordahl Bruns ligtale over J. J. Fasting hidsættes:

„Han forstod ei allene at bruge, men ogsaa at skabe vaaben. For en opdagelse af dette blev han benaadet med en kongelig gave. Hans nyeste plan til landtroppernes vandring over fjeldene hædres endnu. Han var utrættelig virksom og nidkær i sin tjeneste, men stundom overskar han den knude, der maaske med lempe kunde være løst. Af størrelse var han middelmaadig, men kjernefuld, klippefast og senesterk. At hviske og tale smidige ord var ham modbydeligt. Som borger og selskabsmand førte han alle vegne lys og glæde med sig. Soldaten var ham kjær, mennesket vigtigt og forbyderen ikke ligegyldig. Det var aldrig hans lyst at plage nogen dødelig. Stundom var han god til sin egen skade mod den, der ikke fortjente det, og ofte blev han miskiendt, fordi mangel paa penge tidt gjorde ham manglende i løfters opfyldelse. I øvrigt var han elsket i sin kreds, lykkelig i sit kald og æret efter fortieneste.“

J. J. Fasting og Christiane Sophie Spidberg havde 5 sønner og 3 døtre, hvoraf 2 sønner og 1 datter døde ganske unge. Af sønnerne blev den ældste Jens Christian Spidberg Fasting født paa Follerøen i Jelse prestegjæld 1760 (døbt 8. februar); han blev gift med Anna Maria Arentz (1765—1822) og døde børnløs som kaptein i Vesterlehnske regiment i Arendal 12. november 1791. De to andre sønner, Thomas og Georg Frederik Christopher Fasting, blev begge knyttede til Sogn. Thomas Fasting blev født paa Follerøen 8. januar

1762 (Lampe har feil 1759), gift 14. januar 1792 med Karen Daae Tuchsén (f. i Bergen 26. juli 1767, datter af Christian Frederik Tuchsén og Margarethe Marie Rye, død paa familiens eien. dom Sjøtun, Vik i Sogn, 30. juli 1835), chef først for det Vikske kompagni, derefter chef for det nyoprettede Leirdalske kompagni (1802), saa atter efter ønske befordret til Vik, 11. mai 1808 major og chef for Sognske bataljon, kommanderede Bergenhusiske musketerbataljon i den sidste del af felttoget 1808—1809 og førte bataljonen tilbage til distriktet, tog som oberstløjtnant afsked 1812 paa grund af en skade, paadraget ved et fald fra hesten, død i Vik 15. juli 1821.¹⁾ Georg Frederik Christopher Fasting blev født paa Follerøen 1770, deltog som løjtnant i krigen med Sverige 1788, blev 1803 chef for Yttre Sogns kompagni, 1809 major og chef for Vossiske kompagni, tog 1811 afsked paa grund af sygelighed, døde 19. juni 1821 paa sin eiendomsgaard Ortnevik i Sogn. Han var første gang gift med Elen Friis (1770—1799), datter af presten Friis i Leikanger, anden gang med Anne Catharine Tuchsén (1765—1842), en søster af brorens hustru.

Med søstrene *Tuchsén* møder vi atter en militærslegt, der har været sterkt knyttet til Bergens stift.

Deres fars farfar var den tidligere omtalte generalmajor og kommandant paa Bergenhus Johan Frederik Tuchsén (død 19. december 1730 i Bergen). Han var gift med Maria Olsdatter Meng fra Fredrikshald²⁾ (død 10. april 1740 i Bergen). Af deres børn finder vi kaptein, senere major Johan Ludvig Tuchsén (født 1695 i Bergen) i 1720 som kaptein og chef for Tjugumske kompagni i Sogn; en yngre bror, Frederik Vilhelm Tuchsén (født 1703 i Bergen), overtar i 1731 samme kompagni og sees fremdeles at ha det i 1746. En af generalmajor Tuchséns døtre, Elisabeth Maria, var — som tidligere anført — gift med oberst Gerhard Munthe, en anden med generalmajor og kommandant paa Bergenhus Hans Weinmann, og en tredje med oberst, senere generalløjtnant Michael Sundt (i 1718 i Lützows generalstab, 1719—1753 chef for det norske ingeniørkorps).³⁾

Frederik Vilhelm Tuchsén, som blev boende i Sogn, og avancerede til major, blev 1736 gift med Karen Catharine Daae (1718—1796), datter af sogneprest Anders Daae (1680—1763) og Birgitte Ludvigsdatter Munthe (1686—1770).

Med *Anders Jonassøn Daae* møder vi atter en merkelig skikkelse i den Sognske embedsstands historie og stamfar for en kraftig og nu vidt udbredt slekt. Han blev født i Trondhjem 20. december 1680 af forældre Jonas Edvardsen (Jon Effuertsen), borger i Trondhjem og Kirsten Jensdatter. Faren døde i Anders Daaes barndom, men det lykkedes alligevel denne at naa frem paa den studerende bane; 1702 tog han sin attestats og 1708 succederede han Ludvig Munthe som sogneprest til Vik. Aaret efter blev han gift med dennes ældste datter Birgitte. 1718 blev han provst. 26. juni 1760 holdt han og hans hustru en jubilæumsfest, hvorom hidsættes (efter kaptein Gerh. Munthes uddrag af aviserne fra januar 1761, se H. K. M.: „Efterretninger om familien Munthe i ældre tid):

„Hr. *Anders Daae* med sin hustru Birgitte Ludvigsdatter *Munthe* celebrerede udi herrens navn et dobbelt jubilæum, baade i henseende til hans præste-embede, som han havde ført som sogneprest til Viigs

¹⁾ Om Thomas Fasting se Barstads Leirdølernes saga, s. 70, 80, 89, 92, 105, 124, 155, 158—59, 167; samme forfatters „Bergenhusingerne i felten II, 1808—1811“, s. 112, 135, 142, 143, 145—150.

²⁾ Om Maria Meng og hendes kjærlighedshistorie med Ulrik Frederik Gyldenløve, se Arnesens „Haldensia“.

³⁾ Se M. Sundts stamtavle over familien Sundt.

præstekald udi 52 aar, saavel som og i henseende til hans ægteskab, hvorudi han med ovennævnte sin hustru havde levet i 51 aar, og i samme avlet 11 børn, af hvilke de gjenlevende 3 sønner, alle præster, og 4 døtre og forsørgede udi sundhed og velstand, med en deel af deres børn — jubelforældrenes børnebørn — vare tilstedeværende. Til hvilken glæde samtlige herreds-brødrene (bønderne) med deres hustruer, andre fornemme venner og paarørende vare inviterede. Til denne jubelfestes solennité contribuerede det besynderligste, at stiftets høitbetroede biskop, høiædl. og høiærv. hr. Ole Tidemand udi samme kirke, hvor jubelmanden med denne sin hustru var brudeviet, holdt en aandrig, som zirlig og fundamental tale udi jubelfolkets nærværelse og paahør over de ord, som findes antegnede i Ps. 92, v. 14, 15 og 16, saalydende: De som ere plantede i Herrens hus, de skulle grønnes i vor Guds forgaard osv.

Anders Daae, der som sin formand havde ægtet sin formands datter, havde ogsaa som Leganger og Munthe gjort et godt parti; fra Peder Finde til Anders Daae møder man saa at si et helt dynasti af velstaaende prester. Anders Daae forstod sig paa det timeliges krav, og han blev — efter datidens maalestok — mere end velstaaende. Han eiede bl. a. samtlige kirker i Viks og Lærdals og 4 kirker i Lysters prestegjæld med tilliggender og tiender. Erik Pontoppidan, der som biskop i 1749 var paa visitats hos Daae, sier om ham: „Han er en mand af 70 aar, dog stærk og rørig, samt attenderer ad rem domesticam, da han har samlet sig meget jordegods og ansees for den rigeste præst her i stiftet.“ Anders Daae interesserede sig for skolevæsenet (hvor almuens uvilje mod „unyttig lærdom“ og navnlig med de dermed forbundne omkostninger skaffede ham adskilligt bryderi) og legerede ved gavebrev af 24. mai 1743 600 rdl. til det paa hans bekostning i 1741 opførte skolehus i Vik. Ved hans død 1763 ansattes Daaes formue til den dengang meget betydelige sum af 40000 rdl.¹⁾

Af Anders Daaes og Birgitte Munthes sønner var den ældste Jonas Andersson Daae (1717—1771) kapellan hos faren fra 1745 og fulgte ham som sogneprest til Vik. Han var gift med Dorothea Margrete Finde (1729—1800), datter af provst og sogneprest til Indviken Peder Henriksson Finde og Else Katharine Clausdatter Frimann. J. A. Daae og D. M. Finde havde kun en datter. Ludvig Andersson Daae (1723—1786) blev sogneprest til Lindaas, Nordhordland og var gift med en prestedatter fra Voss, Drude Catharine Haar (1739—1789), med hvem han havde 11 sønner og 4 døtre. Gerhard Andersson Daae (1728—1784) var 1756 kapellan i Vik, 1761 sogneprest til Lyster. Han var gift med Catharine Elisabeth Knagenhielm (1734—1808), datter af cancelliraad Hans Nilsson Knagenhielm til Kaupanger og Elisabeth v. der Lippe. De havde 5 sønner og 3 døtre. Blandt hans betydelige jordegods i Indre Sogn finder vi ogsaa slegtsgaarden Flahammer, som efter hans død overtoges af hans næstældste søn, student og proprietær Hans Knagenhielm Daae.

Af Anders Daaes og Birgitte Munthes døtre blev den ældste, Karen Catharine Daae, som ovenfor nævnt, gift med major Frederik Vilhelm Tuchsén. En anden, Marie Daae (1720—1799), blev gift med magister Ove Christian Leyrdahl (1719—ca. 1763), søn af sogneprest til Lærdal Jonas Leyrdahl (= Lærdal) og Hustru Maren Wangenstein. O. C. Leyrdahl blev umiddelbart efter oprettelsen af „Seminarium Fredericianum“ i Bergen 1752 lektor og inspektør ved dette. 1757 reiste han til Kjøbenhavn, og der blev han — uvist af hvilke grunde — trods alle paamindelser om at vende tilbage. I 1762 ser man af et andragende

¹⁾ Om Anders Daae se H. K. M.: „Efterretninger om familien Munthe i ældre tid“ 201 ff. — L. L. Daae: „Aktmæssige bidrag til den norske kirkes historie.“ Theol. tidsskrift VII, 1864. — „Tidsskrift, udgitt af historielaget for Sogn“ no. 1 og 2, 1915. Det fyldigste bidrag faar man i Aagaat Daaes paa basis af stiftsarkivar Anders Daaes efterladte papirer udarbejdede „Stamtavle over familien Daae“. Se side 4—18.

fra Anders Daae (der indvilges 30. juli s. aar), at Leyrdahl er blit „removeet fra sit brød“, hvorfor Daae ønsker Hs. Maj.'s samtykke til, at al eventuel arv, der maatte tilfalde Marie Leyrdahl, maa bli hendes eneeie.¹⁾ — O. C. Leyrdahl og Marie Daaes ægteskab var børnløst.²⁾

Karen Catharine Daae og major Frederik Vilhelm Tuchsén havde 3 sønner (hos H. K. M.: „Efterretninger om familien Munthe i ældre tid opgives 3 sønner og 3 døtre; den ene af disse er i ethvert fald deres sønndatter):

1) Christian Frederik Tuchsén, født 1740, var i 1765 vistnok løjtnant i Bergen, senere kaptein i 1ste bergenhussiske regiment, bosiddende i Vik, død 1781. Han blev 1764 gift med Margarete Marie Rye, datter af oberst og regimentschef Poul Christian Rye (1737—1742

Maaren i Sogn.

chef for Vest-oplandske regiment, 1759—1765 kommandant paa Bergenhus, død i Vik i Sogn 1773).³⁾ Margarete Marie Rye, der var født 1739, døde allerede, i Vik, 1773. (Om deres børn se nedenfor). Christian Frederik Tuchsén blev derefter gift med Catharine Elisabeth v. der Lippe Hanning.

2) Anders Tuchsén (1744—1796), cand. theol., ugift. Var eier af Sæbø hovedgaard i Vik.

3) Michael Sundt Tuchsén (1742—1817) blev opdraget hos sin morfar Anders Daae i Vik, var 1775 personelkapellan hos sogneprest Ludvig Daae til Lindaas, 1785—1789 res. kapellan til Vik, derefter hospitalsprest i Bergen til 1808, da tog han afsked, levede siden til sin død 1817 paa sin eiendomsgaard Maaren i Sogn. Han blev 1786 gift med Anne

¹⁾ Se H. K. M.: „Efterretninger om familien Munthe i ældre tid“, s. 204—205 og A. E. Erichsen: „Bergens Katedralskoles historie“, s. 141, 158.

²⁾ I 1763 blev „Skaffergaarden“ (Sjötun) forlods af forældrene udlagt til Marie Leyrdal. Efter hendes død 1799 tilfaldt den som arv hendes søstersøns datter Karen Daae Tuchsén, Thomas Fastings hustru. I 1802 sees Thomas Fasting og hans hustru at være bosiddende paa Sjötun.

³⁾ Poul Christian Rye var søn af Henrik Rye, der døde ca. 1701 som commerceraad og generaltoldforvalter nordenfjelds og Margrethe Pauli (død ca. 1706).

Harboe Frimann (1743—1831), datter af Christopher Frimann og Karen Siemers, og fik med hende en betydelig formue. De var børnløse.¹⁾

Af Christian Frederik Tuchsens og Margarete Marie Ryes børn blev Anne Catharine Tuchsens (1765—1842) som ovenfor nævnt gift med major Georg Frederik Christopher Fasting (1770—1821) i Ortnevik, Sogn. De havde to sønner, Johan Jacob og Michael Sundt Tuchsens Fasting.

Johan Jacob Fasting (1805—1879), oberstløjtnant, ridder af sværdordenen, eier af familiegaarden i Ortnevik, blev (1829) gift med Christiane Elise Teilmann (1807—1881), datter af sogneprest til Lærdal Christian Finken Hof Teilmann.

¹⁾ Michael Sundt Tuchsens og Anne Harboe Frimann førte et gjæstfrit og komfortabelt hus. Det var ogsaa et af de steder, hvor Joh. Nordahl Brun følte sig hjemme paa sine visitatsreiser. Man kan se af biskopens optegnelser baade fra disse (se „Tidsskrift for historielaget i Sogn“ no. 2, 1915) og andre reiser, at han var en intim ven af bordets glæder, og at den ydre komfort spillede en vigtig rolle ved bedømmelsen af baade de geistlige og de verdslige hjem som han gjæstede. I kirken har han aabenbart lagt særlig vægt paa det „kunstneriske foredrag.“ Men prestegaardens øvrige præstationer har visselig veiet mere. Under biskopens visitasreise fra 1812 har hans søn og sekretær Ludvig Brun (1790—1853) for den største del ført optegnelserne, de har ikke sjelden et labanagtigt præg. Den vigtige bispesøn blev selv „ikke noget større“; han døde som privatlærer i Bergen.

Af bispens optegnelser i 1806 fra Leikanger, Tjugum (Balestrand), Vik og Maaren hidsættes:

„Visitats i Tjugum (20. juli 1806; Tjugum var dengang anneks til Leikanger, hvor en søn af Ludvig Daae til Lindaas, Anders Ludvigsen Daae, født 1758, død 1816, var sogneprest fra 1789; provst i Sogn 1805). *Juventus bene instructa.* (Ungdommen vel undervist). Bispens taler med kapellanden Boserup, „om disciplinernes vantro, som Christi naade baade tilintetgjorde og beseirede,“ hvorpaa man gaar over til den anden side af underholdningen: „Paa Aschelund (d. v. s. hos daværende foged i Sogn (1802—1809) Rasmus Carl Holck) er alting brilliant. Punsch, champagne, madeira, rum, kanoner (d. v. s. salut for bispens), ikke at tale om mad og rætter, til aftens dans; endog almuen blev trakteret med øll og brændeviin for at danse. Der vare begge *capt(einerne)* Fast(ing) — Thomas og Johan Jacob — to sorenskrivere Fleischer og Irgens (Michael Fleischer, født 1747, død 1814, sorenskriver i Indre Sogn 1775—1803; døde paa Loftesnes i Sogndal. — Lars Johannes Irgens, født 1775, dragonløjtnant, fra 1803 sorenskriver i Indre Sogn, kancelliraad 1812, 1ste repræsentant fra Nordre Bergenhus paa Eidsvoldsforsamlingen; død 1830 i Solvorn, hvor sorenskrivergaarden er bygget af ham i 1822) og dennes broder og fulmæktig Glad, provst Daae (Anders L. D.) et Boserup, hr. Thode, hr. Børretzen, et Ludvig Daae, Lieutenant Lind og Schiøt. — Alt dette, siger Holck, skal en rig brud betale.“ — 13. juli 1806: Fra Legangers prestegaard hvor vert og vertinde (Anne Sophie Heiberg, født 1757, død 1807, datter af sogneprest Gerhard Heiberg i Sogndal, mor til kaptein Gerhard Daae paa Maasen, født 1788, død 1860) interesserede ligemeget, hvorfra man reiser ikke alene godt beværtet, men med den følelse, hvormed venner skilles ad. Paa Wiigøer (Vikøren) modtoges vi af capitainerne Fasting med 9 skud. (Joh. Jac. Fasting, som nylig havde mistet sin første hustru, boede dengang hos sin bror Thomas). — 15. juli 1806. „Buden til middags hos capitain Thomas; reede vi først høyt op ad ved Hoppestad (Hoprekstad) til Hove kirke, liden men ægte catolsk bygning af graasteen, hvoraf sacrilegæ manus (tempelskjændende hænder) have pillet hist og her til knappe-former. Capitain Thomas har arvet sin faders faste kiekthed og sin moders sagtmodighed.“ — 16. juli 1806. „Atter 9 skud og saa i baad kl. 6, geleidet af capitainerne Fasting og de 3 stædets prester; til Maaren, hr. Tuxens (Michael Sundt Tuchsens) nye gaard, 2 miile, som medtage 11 timer.“ — Om Maaren heder i beretningerne fra 1812 (vedk. parti er forfattet af „famulus“ Ludvig Brun): 7. september 1812. — Fra Qvamsø 9^{3/4}, „i selskab med oberstlieutnant v. Fasting (Thomas Fasting), der samme morgen var arriveret fra Wiig, samt med hr. Tuchsens (Michael Sundt Tuchsens), som havde assisteret bispens i kirken den forrige dag. Oberstlieutnantens baad blev efterrørs baad. Kl. 12 paa Maaren efter at have truffet det dejligste soelskin og den raskete bør — det sidste en sjelden lykke paa vort streiftog. Upaatvivlelig havde Gud i det høje sit behag i vort besøg til Tuchsens, og derfor kjørte os af alle kræfter afs!ed til den rige knast (o: knark) for at give ham maaske den sidste lejlighed til ret hæderligen at gjøre sig ven af sin mamon. At manden ogsaa greb lejligheden, derfor være mindet om hans superbe viin og anstændige retter et kraftigt beviis til efterslægten, dog fornemmelig til dem, der vilde give sig umage med at blade her i journalen; thi udslidte klæder og opspist mad pleier ellers snart at blive glemte. Ikke destomindre mener han det nok oprigtigt med bispens, og bispens med ham igjen, ved at tilbagekalde vexelviis i deres barm ungdoms behageligheder og løjer, indtil ved glas i haand hos hinanden at see med digteren deres vaar igjen.“

Den ældste af deres sønner, Georg Frederik Christopher Fasting, f. 1832, oberstløjtnant i Bergenske brigade, senere krigskommissær i Molde distrikt, gift med Elise Robertson, døde 1918 i Kristiania.

To yngre sønner, Michael Fasting, f. 1846, og Christian James Fasting, f. 1849, er bosiddende paa slegtsgaarden i Ortnevik.

Den yngste af major G. F. C. Fastings og Anne Catharine Tuchsens sønner, Michael Sundt Tuchsen Fasting (1806—1885), blev teologisk kandidat i 1832, udnævntes 15de juli 1840 til sogneprest til Jostedalen, blev 16de juli 1845 sogneprest til Jølster (var i en aarrække ordfører), 12te oktober 1857 til Førde i Søndfjord, hvor han vedblev at bo ogsaa efter at han 1881 havde taget afsked. Han blev 1836 gift med Christiane Bøgh (1811—1862), datter af sorenskriver i Nordhordland Christopher Benedict Bøgh (f. paa Kierteminde i Fyen 1772, død i Bergen 5. november 1825) og hustru Andrea Frederikke Dorothea Eleonora Perbøl, f. i Kjøbenhavn 26. febr. 1785, død 1858.

Sogneprest Michael Sundt Tuchsen Fasting og Christiane Bøgh havde følgende børn:

- 1) Georg Fredrik Christopher Fasting (1837—1914), cand. theol., dr. phil., seminariebestyrer, senere rektor ved den offentlige lærerskole i Holmestrand, gift med Valborg Tidemand. Han tog doktorgraden 1882 paa en afhandling, „Til belysning af pietismens historie“. Senere udgav han „Om lærekunsten“ (1891), „Vor religiøse opdragelse“ (1898), „Ligelser“ (1903). Under pseudonymet Thomas har han (1886) udgivet et skjønlitterært arbejde, „Et aar blandt de indfødte“.
- 2) Andrea Frederike Eleonore Dorothea Fasting (1839—1876), gift med lensmand Jens Landmark i Lyster, Sogn.
- 3) Anne Catharine Fasting, f. 1841, ugift, bosiddende i Førde, Søndfjord.
- 4) Christopher Benedict Fasting, f. 1843, fhv. stationsmester, g. m. Rosa Huun.
- 5) Sanna Fasting, f. 1845, gift med Kristian Manderup Elster (1841—1881), forstmand og forfatter, søn af sorenskriver til Søndfjord Christen C. Elster og hustru Elen Sophie Alstrup.
- 6) Johan Jacob Fasting, f. 1848, ingeniør, overbestyrer ved Hovedbanen, gift a) 1874 med Louise Regina Grill (1856—1874), b) 1878 med Ottilia Carolina Grill, f. 1854, døtre af brukspatron, direktør ved jernkontoret i Sverige, Andreas Gustav Grill og hustru Charlotta Carolina Elisabeth Didron.
- 7) Margrethe Dorothea Fasting (1849—1899), gift med lensmand Albert Steen, Førde i Søndfjord.
- 8) Ole Wilhelm Fasting (f. 3. februar 1850, død 5. februar 1915), 1882 gift med Ambrosia (Sia) Mørch, f. 5. september 1857, datter af sorenskriver Edv. Joh. Mørch, f. 1828, død 1908 (søn af høiesteretsassessor Claus Mørch, f. 1801, død 1864, og Anne Louise, f. 1805, død 1876) og Adelaide Elise Clauson, f. 1835, død 1881 (datter af batterikaptein Conrad Honway Clauson, f. i London 1805, død i Kristianssand 1859, og Ambrosia Paludan Schjelderup, f. 1811, død 1877).

Om O. W. Fasting se Hj. Christensens fortale til „Fra hei til by“. En intimere kjender af Bergenhusamterne, deres natur og folk end O. W. Fasting har vi ikke havt. I sin kunst har Fasting underlagt sig Bergens stift som den rette herre og husbonde. Og heierne var hans egentlige hjem.

En søn af Christian Frederik Tuchsens og Margarete Marie Rye, Frederik Vilhelm Tuchsens, gift med Christine Mathea Meidell, blev 12. mai 1808 kaptein og chef for søndre nordfjordske kompagni og døde 1816.

Han efterlod sig to døtre.

Hans søster Sophie Amalie Tuchsens blev 1790 gift med sogneprest til Østre Moland, Joh. Wilh. Michelet, og havde med ham flere børn, deriblandt sønnen Christian Frederik Michelet, død som generalmajor, chef for 1ste akershusiske brigade og kommandant paa Fredrikssten. En anden søster, Christine Marie Tuchsens (1772—1858) blev gift med landhandler Sæbø, Vik i Sogn. En halvsøster, Olava Maria Tuchsens (1777—1822), datter af Catharine Elisabeth v. der Lippe Hanning, blev gift med sogneprest til Hafslo Ove Christian Leyrdahl Daae (1767—1840).

Marie Daae Christensen, født Fasting.

— — Oberstløjtnant Thomas Fasting og Karen Daae Tuchsens, Christian Frederik Tuchsens og Margarete Marie Ryes næstældste datter, havde 3 sønner og 4 døtre. Sønnene var samtlige militære. Den ældste, Johan Jacob Fasting (1798—1872) blev oberstløjtnant i kavalleriet, fra 1860 toldkasserer i Sarpsborg; s. a. ridder af St. Olaf (for militær fortjeneste). Han døde ugift. Den næstældste, Christian Frederik Fasting (1799—1884), overtog slegtsgaarden Sjøtun i Vik, hvor han i en aarrække boede som kaptein, fra 1857 som oberstløjtnant. Han repræsenterede 1848, 1851, 1854 og 1857 Nordre Bergenhus amt paa stortinget og var medlem af den kommission, som i 1853 afgav sin betænkning over arméorganisationsudkastet af 1852. I Vik var han i en aarrække ordfører og i amtsformandskabet jevnlig medlem af „valgkomiteen“. 1860 blev han krigskommissær i Tønsberg distrikt med bopæl i Kristiania. 1859 ridder af St. Olaf (for militær fortjeneste). Han var ugift. Den tredje bror, Michael Sundt Tuchsens Fasting (1801—1873), blev kaptein, fra 1847 toldkasserer i Levanger, fra 1858 i Kristiansund. Han var gift med Anne Christine Krohn (1809—1876), datter af købmand i Bergen Dankert Dankertsen Krohn og hustru Synve Christine, født Thorne. En søn af dem er sorenskriver, bankdirektør, stortingsmand Thomas Fasting (født 1852), gift med Synve Thora Hansine, født Harmens. En datter af toldkasserer M. S. T. Fasting, Birgitte Sophie Amalie (Mally) Fasting (1839—1912), var gift med Christian Nimb, eier af Maaren i Sogn (se nedenfor).

Oberstløjtnant Thomas Fasting og Karen Catharina Daaes ældste datter, Marie Daae Fasting (født 17. mai 1794 i Vik i Sogn, død paa Skeid i Førde, Søndfjord 4. marts 1868), blev gift med løjtnant, senere kaptein Mads Christensen. Mads Christensen (født 5. december 1788 i Bergen, død 28. august 1841 pludselig under exercitien i Lærdal, hvor familien dengang boede paa chefskaarden Lysne, og begravet paa Lærdal kirkegaard) stammede fra smaakaarsfolk, boende i Bergen. Faren Christen (Christian) Larssøn, var efter traditionen indvandret bondegut fra Voss; han blev 14. mai 1783 gift med Johanne Chri-

stine Jonasdatter og opgives da at være „daglønner“. Ifølge udtalelse fra hans senere svigerdatter Marie Fasting til dennes datter Christiane Sophie var han snedker. Rimeligvis har han — som adskillige andre indvandrede bondegutter — været „bygningssnedker“, „byggestril“, d. v. s. tømmermand. Han døde 19. februar 1820 og opgives da at være 72 aar gml. At han er indvandret fra landet, bekræfter sig for saa vidt som hverken hans daab eller konfirmation findes anmerket i Bergens kirkebøger (Nykirkens mangler dog for 1762—64 d. v. s. for de aar da han rimeligvis er blit konfirmeret¹). Johanne Christine Jonasdatter døde 26. november 1808, 55 aar gml. Efter traditionen skal hendes forældre ha været tyske, og en tysk salmebog, der skal ha tilhørt disse, er opbevaret paa Skeid. Hun var ved sit giftermaal i 1783 (da hun altsaa var 30 aar gammel) enke. Om hendes første ægteskab indeholder kirkebøgerne 1770—1783 intet; det er derfor ogsaa sandsynligt, at hun er indvandret.

Christen Larssøn og Johanne Christine Jonasdatter havde kun to børn, to sønner, hvoraf den ene døde ganske ung. Den anden, Mads Christensen, blev sat i den latinske skole (ved hans konfirmation 13. april 1806 opgives kun „af latinskolen“) — saapas raad har forældrene altsaa havt — og han befandt sig i „mesterlektien“, da han gik i militær tjeneste.

Han nævnes af rektor Arentz i dennes optegnelser over sine elever og da (1812) som løjtnant. Forklaringen til Mads Christensens indtræden i arméen finder vi hos Barstad („Bergens forsvar“ s. 201):

„Da krigen kom i 1807 og mangelen paa officerer blev mere og mere følbar, tog man først sin tilflugt til forhenværende kadetter, som af en eller anden grund ikke vare komne til at tage officierseksamen. De bleve gjorte til fænriker. Snart maatte man dog ty til det rent civile element, og her blev det da, som rimelig for den tid, især embedsmænds sønner, som fik fortrinnet, i valget mellem borgerfolks børn, hvoraf der forøvrigt meldte sig faa, var man vel endnu temmelig kræsen“.

Oberst Holfeldt indberetter i en skrivelse til prins Christian af 11. mars 1809, at det har lykkedes general Hesselberg (der tog afsked mars 1809 og døde i mai samme aar) at „opflamme en saadan militair aand for det meste hos embedsstandens børn, at regimentet har nu 10 saadanne unge mennesker, 2 som fænriker og 8 som underofficerer“. For disse har Holfeldt med Hesselbergs tilladelse stiftet „en militair matematisk skole“; med forelæsninger af premierløjtnant N. A. Dahl, „et fortreffeligt ungt menneske“. For sine myndlinger nedlægger Holfeldt sin underdanigste bøn om naadigst forfremmelse ved advancement uden mellemkomst af fremmede“, og han lover at han skal anvende alt muligt for „at danne dem til nyttige mennesker og brugelige soldater“. Dette ønske opnaaede han ogsaa: disse uden officersexamen udnævnte fænriker avancerede uden bestemmelse af indbyrdes anciennitet, idet denne senere skulde fastsættes efter enhvers duelighed og forhold i den praktiske tjeneste eller efter officersexamen, hvis saadan senere toges“.

De 10 unge mennesker var Jacob Gabriel Lund, Hans Jacob Arnold Borse Geelmuyden (fænriker), Samuel Baas Wolff, Claus Wolff, Christian Heiberg Kahrs, Mads Christensen, Andreas Juul, Jesper Daae, Ludvig Daae, Paul Olsen.

¹) I kirkebøgerne for Voss 1747—1749 er der ingen oplysning om nogen Christen (Christian) Larssøn. Selv om slægten stammer fra Voss, er C. L. altsaa ikke født der.

Mads Christensen sees 1. juli 1810 at staa som sekondløjtnant ved Vikske kompagni i Sognske bataljon. Bataljonskommandør var dengang major Thomas Fasting, som tillige var kompagniets chef. Premierløjtnant ved kompagniet var Gerh. Heiberg Daae. Her traf Mads Christensen saaledes baade sin tilkommende svigerfar og svoger. I april 1811 er Mads Christensen blit fortsat til det tjenstgjørende jægerkompagni i Bergen og deltager (som sekondløjtnant i 1ste musketerdivision) i udmarsjen (over Lærdal) til Østlandet (han sees ankommet til Granvoldene i Hadeland 26. april 1810).

I 1812 er han tjenstgjørende lærer ved eksercerskolen i Bergen; 2. mai 1812 premierløjtnant. Ved arméforandringen af 1. januar 1818 blir han adjutant ved søndfjordske nationale musketerkorps. 1. juli 1834 kaptein.

I 1818 blev Mads Christensen gift med Marie Daae Fasting og havde med hende 4 sønner (deraf 1 død som barn) og 4 døtre (se herom nedenfor). Efter giftermålet tar

Karen Daae Aall, født Christensen.

Mads Christensen og Marie Daae Christensen ophold paa gaarden Skeid (Yttre) i Førde, Søndfjord, som da var erhvervet af oberstløjtnant Fasting, og her fødes vistnok samtlige deres børn. 21. oktober skjøder oberstløjtnantens enke gaarden til Mads Christensen (skjødet tinglæst 11. november). I slutningen af 1820-aarene sees af breve fra løjtnant Christensen til hans overordnede oberst Holck, at han sidder i trange kaar, og at han ønsker at komme ind i toldvæsenet, hvortil han anmoder om Holcks medvirkning. Hvilket raad Holck, som kjendte Christensen lige fra han blev officer, har git, vides ikke. Han blev i ethvert fald staaende i armeen og er i sine sidste aar chef for Leirdalske kompagni; familien har i slutningen af 30-aarene og begyndelsen af 1840 aarene afvekslende boet i Førde og i Lærdal. Den næstældste af sønnerne, Christen Christensen, har vistnok tidlig af sin onkel Christian Frederik Fasting

paa Sjøtun i Vik været opfattet som hans myndling. Den tredie søn, Michael Sundt Tuchsén, blev som opkaldt efter presten M. S. Tuchsén paa Maaren (død 1817) af hans enke Anne Harboe Frimann (der døde 1831) betænkt med en gaard (Kalvatn?), som blev en støtte til hans uddannelse. Oberstløjtnant Thomas Fasting og hans hustru Karen Daae Tuchsén var vistnok engang velstaaende folk, men oberstløjtnanten mistede en betydelig del af sin formue ved pengereduktionen i 1813, og der var mange børn at dele paa. Da svigersønnen Mads Christensen døde 28. august 1841, var hans ældste datter Karen Daae Fasting Christensen nogle dage forud (23. august) blit gift med korpslæge, senere distriktslæge i Yttre Sogn Jørgen Wright Aall. Og samme aar blev hans ældste søn Thomas Christensen (født 1822) officer.

— Den næstældste af oberstløjtnant Thomas Fastings og Karen Daae Tuchséns døtre Christiane Sophie Fasting (født 20. november 1795, død 1. juli 1887) blev optaget i hjemmet paa Maaren hos Michael Sundt Tuchsén og Anne Harboe Frimann. Hun omtales i Joh. Nordahl Bruns visitasoptegnelser af 28. juli 1812, synes da at tilhøre huset.

1815 blev hun gift med kaptein Gerhard Heiberg Daae. Gerhard Daae var søn af den tidligere omtalte provst og sogneprest til Leikanger, Anders Ludvigssøn Daae og Anne Sophie Heiberg. Han blev officer 1808, kaptein 1812, deltog i krigen 1814 som chef for Tjugumske kompagni og blev taget tilfange af svenskerne i affæren ved Rakkestad. Christiane Sophie Fasting blev Anne Harboe Tuchsens hovedarving, og med hende erhvervede Gerhard Daae 1831 gaarden Maaren, som han drev til sin død 1860. En søn af Gerhard Daae og Christiane Sophie Fasting, Anders Daae (født 1821, død 1887), var eier af Sveen i Bygstad, hvor han havde landhandleri og dampskibsekspedition. Den ældste datter, Anne Sophie Heiberg Daae (1825—1849) var gift med sogneprest Hans Christian Nimb (1811—1867) og havde med ham en søn, Michael Christian Nimb (født 1849, død 1918), der i en aarrække drev Maaren gaard, dels som bruger, dels som eier (gift med Mally Fasting, datter af toldkasserer Michael Sundt Tuxsen Fasting, se ovenfor), og en datter, Christiane (Janna) Nimb, der blev gift med sin fætter Gerhard Daae. Denne var yngste søn af Karen Daae, yngste datter af Gerhard Daae og Christiane Sophie Fasting, født 14. februar 1828, død 7. mars 1908, og kaptein Melchior Michael Daae, født 23. mai 1815, død 28. februar 1892. Melchior Michael Daae nedstammede ogsaa fra en gruppe af Sogneslegter. Han var søn af Hans Knagenhjelm Daae (1764—1821), eier af Flahammer (søn af tidligere omtalte Gerhard Andersson Daae og hustru Catharine Knagenhjelm) og Catharine Helene Marie Falch (1770—1854), datter af den bekendte sorenskriver og kancelliraad Melchior Falch¹⁾ — Karen Daae og Melchior Michael Daae havde tre børn: 1. Christiane Marie (Kitty) Daae, født 21. juni 1865, død 9. februar 1913, gift med skibskaptein Frederik Aarestrup Lindstrøm, født i Lærdal 13. januar 1856, død i Bergen 11. november 1909. Børnløse. 2. Hans Daae, født paa Maaren 27. oktober 1866, cand. jur. 1893, fra 1915 skattefoged i Trondhjem. Gift med Hansine Adolfine Harbitz, født 23. september 1867 i Bergen, datter af kjøbmand Johan Meyer Harbitz og hustru Else Sophie Woll. De har én datter i live: Aadel Christie Fritzner Daae, født 25. september 1906. 3. Gerhard Michael Daae født paa Maaren 4. juli 1868. Efter at han fra 1885 i nogle aar havde været farmer i Amerika overtog han Sveen i Gaular efter sin morbror Anders Daae. Denne gaard med tilhørende dampskibsekspedition solgte han 1906. 1914 kjøbte han slegtsgaarden Maaren, hvor han nu bor. Han var første gang gift med ovennævnte Christiane Sophie Nimb (1846—1914); dette ægteskab var børnløst. Anden gang blev han gift med Noline Espeskog, født paa Maaren 23. august 1894 af forældre Peder H. Espeskog og Trine Jacobsdatter. Med hende har han to børn: Karen Dina, født 4. august 1917, og Gerhard, født 23. december 1921.

¹⁾ Melchior Falch var en af de mest fortjente og anseede personligheder inden det 18de aarhundredes norske embedsstand og omtales bl. a. med sterk anerkjendelse af Hans Strøm (forf. af Søndmøres beskrivelse m. m.). Melchior Falch var født 1720, søn af kancelliraad Michael Falch til Amble i Sogn. Han deponerede fra Bergens katedralskole 1742, blev 1762 sorenskriver i Søndmøre. Tog afsked 1779 som kancelliraad og levede siden til sin død i 1791 i Indre Sogn. Af ham foreligger, delvis publiceret efter hans død: „Om fyrre- og granskovene i Norge“, Norske Videnskabselskabs Samlinger. Ny saml. I, s. 45—68. — „Beregning over hvad træmaterialier Søndmøre aarlig behøver“. Ibidem s. 431—484. — „Om torskefiskerierne paa Søndmøre“. Ibid. II, s. 213—250. — „Om fiskerierne i Norge“, Landhusholdningsselskabets skrifter III, s. 289—344. — „Om hvad der bør iagttages før en ny kjøbstad anlægges i Norge“. Minerva 1806 IV, s. 55 ff. — „Om lovenes uvirksomhed, skrevet 1787 med hensyn paa Norge“. Ibid. 1807, I, 156. — „Observationer angaaende en ny immatrikulering i Norge“. Ibid. I, ff. 183 ff. — „Undersøgelse, hvor stor en gaard en bonde bør bruge“. Ibid. II, 276.

— — En tredje datter af oberstløjtnant Thomas Fasting og Karen Daae Tuchsén, Anne Harboe Frimann Fasting, født paa Sjøtun i Vik 1. oktober 1804, død paa Bø i Vik 3. november 1890, var gift med lensmand i Vik, Christopher Parelius Aarestrup, født 5. januar 1814, død 5. august 1876 paa Bø i Vik. De havde to sønner:

1. Thomas Aarestrup, født i Vik 31. januar 1846, fhv. bøsse-mager i Bergenske brigade, gaardbruger i Vik, gift med Oline Hansen, født i Vik 31. januar 1860, med hvem han har fire børn: a. Anna Aarestrup, født 31. februar 1894, b. Christopher Aarestrup, født 11. februar 1896, c. Henrik Aarestrup, født 3. august 1898 og d. Dagny Aarestrup, født 21. april 1900.

2. Christian Aarestrup, født i Vik 10. august 1847, død paa Nordfjordeid 3. april 1920, udskiftningsformand, bosiddende paa Nordfjordeid, gift med Brita Lefdal, født paa Nordfjordeid 10. marts 1865, død sammesteds 23. april 1914.

De havde 4 børn:

a. Christopher Parelius Aarestrup, født paa Nordfjordeid 24. marts 1892. Bankbogholder i Andresens bank, Kristiania. Gift med Louise Leonie Higelin, født i Elsass 6. december 1896. De har en søn: Thorleif Christian August Aarestrup, født i Kristiania 15. juli 1919.

b. Anne Harboe Frimann Aarestrup, født paa Nordfjordeid 25. marts 1892. Gift med kjøbmand Monrad Emil Myklebust, Florø i Søndfjord (født 17. september 1893). De har 3 børn: 1. Aadel Bjørg Fasting Myklebust, født 11. september 1916. 2. Kristian Frederik Aarestrup Myklebust, født 20. november 1917. 3. Eindride Parelius Fasting Myklebust, født 29. november 1920.

c. Knut Sigurd Aarestrup, født paa Nordfjordeid 10. januar 1894. Eier af farsgaarden Myrøldhaug og gartner. Gift med Ida Monsen. De har en søn: Christian Fasting Aarestrup, født paa Nordfjordeid 1919.

d. Frederik Fasting Aarestrup, født paa Nordfjordeid 3. august 1896. Skibsfører.

e. Alvhild Birgitte Aarestrup, født paa Nordfjordeid 25. juli 1907.

— — En fjerde datter af oberstløjtnant Thomas Fasting og Karen Daae Tuchsén, Anne Catharine Fasting, født 1807, styrede huset for sin bror oberstløjtnant, senere toldkasserer Johan Jacob Fasting. Hun døde ugift.

* * *

Kaptein Mads *Christensen* og Marie Daae Fasting paa Skeid i Førde havde, som ovenfor nævnt, 8 børn, hvoraf det 5te, sønnen Johan Jacob, døde i en spæd alder.

Den ældste datter, Karen Daae Fasting Christensen, var født 4. december 1819 i Førde i Søndfjord og døde sammesteds 13. april 1890. Hun blev 23. august 1841 viet i Lærdal hovedkirke til korpslæge, senere distriktslæge i Yttre Sogn Jørgen Wright Aall, født 9. december 1810 paa Bjørntvedt ved Porsgrund, søn af godseier Nicolai Benjamin Aall og Anne Catharine Iversen, død under en embedsreise 15. april 1852 paa Husøen i Eivindvik¹⁾. Karen Aall flyttede efter mandens død til Skeid, Førde i Søndfjord, hvor hun tog ophold hos sin mor og de der boende brødre Thomas og Michael Christensen.

¹⁾ Ikke 1853 som baade trykte kilder og private opgaver vil ha fastslaaet. Familiebreve viser, at det er 1852.

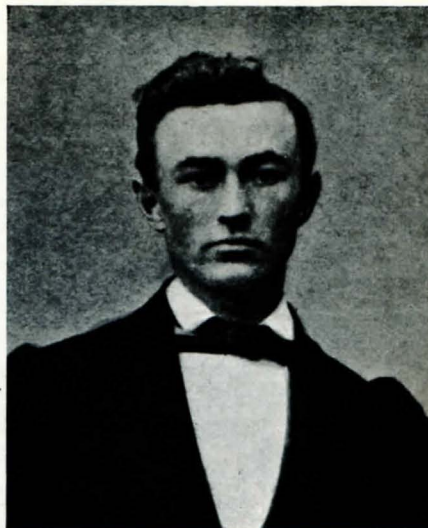
Distriktslæge Aall og Karen Christensen havde 7 børn:

Den ældste søn, Nicolai Benjamin Aall, født 29. mai 1842 paa Tenold, Vik i Sogn, studerede landbrugsvæsen ved statens høiskole paa Aas, men paadrog sig ved redningsarbeide under skolens brand en ondartet forkjølelse, som gik over til lungeaffektion. Han døde paa Skeid 24. april 1868. Af hans samtidige har udgiveren af disse optegnelser hørt, at Nicolai Benjamin Aall havde vakt ikke almindelige forventninger.

Hans ældste søster, Marie (Maja) Aall blev født i Vik 18. januar 1844, voksede op dels i Vik, dels i Førde, blev 28. april 1865 gift med købmand Georg Wiese i Bergen (født 15. mai 1830, død 27. februar 1900), søn af havnefoged Johan Christopher Wiese og hustru Dorothea, født Knagenhjelm.

Georg Wiese og Marie Aall havde to børn:

1. Leif Wiese, født 21. juni 1866, høiesteretsadvokat, praktiserende i Bergen, eier af gaarden Digernes i Førde, Søndfjord, gift med Elisa (Betty) Ellerhusen, født i Bergen 4. april 1879, datter af Didrik Wibye Ellerhusen og hustru Louise, født Smith. De har to børn: Else, født 3. juni 1907, og Georg, født 2. december 1909.

N. B. Aall.

Marie Wiese, født Aall.

Georg Wiese.

2. Marie Wiese er født 22. juni 1868 og blev gift med Frimann Vilhelm Kahrs, født i Bergen 22. marts 1859, død i East Haddam, Connecticut, U. S. A. 12. januar 1912. Kahrs var analytiker af vin og gelatin. Marie Kahrs er ansat ved det amerikanske general-konsulat i Kristiania.

Dr. Jørgen Aalls og Karen Christensens anden datter Anna Cathinka Aall blev født i Vik i Sogn 14. juni 1845, 19. april 1877 gift med lensmand til Jølster, Søndfjord, Andreas Lind, født 2. februar 1841, død 28. juni 1921, søn af prokurator Andreas G. Lind (1788—1851) og hustru Marie Caspara, født Berg (1804—1882). Prokurator Lind var søn af sogneprest til Førde Mathias Lind (1743—1829) og hustru Marie Grønbech (fra Kjøbenhavn).

Fru Thinka Lind, født Aall.

Lensmand Andr. Lind.

Andreas Lind og Cathinka Aall havde følgende børn:

Mads Christensen Aall.

- 1) Marie Caspara Lind, født 29. august 1878, død 8. februar 1912.
- 2) Jørgen Wright Lind, født 26. juni 1880, død 10. marts 1898.
- 3) Nicolaj Benjamin Lind, født 25. mai 1882, bosiddende i U. S. A., har med hustru Florence en datter: Dorothea Gerda, født 11. februar 1919, og en søn Wilhelm Andreas, født 4. januar 1922.
- 4) Gerda Christiane Sophie Lind, født 19. august 1884.
- 5) Olaug Dorothea Lind, født 17. september 1888, gift med gaardbruger Nils Øvrebø, født 14. april 1886. De har følgende børn: a) Magnhild, født 23. januar 1910, b) Olav Arne, født 15. november 1913, c) Kirsti Marie, født 7. november 1914, d) Ingrid, født 28. februar 1916, e) Nils Jørgen Lind, født 31. mai 1920.

— — Dr. Jørgen Aalls og Karen Christensens anden søn, Mads Christensen Aall, født i Vik 27. december 1846, blev sømand og omkom under et uveir 1. december 1869.

En tredje datter af dr. Jørgen Aall og Karen Christensen, Birgitte Christine Sophie Rosamunda Aall, blev født i Vik 17. december 1848 og døde 23. juni 1905 paa Florø i

Søndfjord. Hun var gift med Oscar Koss, født 1837, cand. jur. 1859, i længere tid departementsfuldmægtig, død som overretssagfører paa Florø. Birgitte Aall og Oscar Koss havde to døtre: Karen Aall Koss, født i Kristiania, 8. april 1882, og Pauline Koss, født i Bergen 20. oktober 1886, begge bosiddende i Kristiania.

Gitta Koss, født Aall.

Dr. Jørgen Aalls og Karen Christensens tredje søn Christian Frederik Fasting Aall, blev født i Vik 3. januar 1851, cand. jur. 1876, var en tid kst. foged i Sønd- og Nordfjord, derefter i en aarrække sorenskriverfuldmægtig i Søndfjord, senere sorenskriver og foged i Hammerfest, fra 1899 sorenskriver i Søndfjord, død i Førde paa sorenskrivergaarden Volden 11. juli 1903. Efter oberst Christensens død (1900) overtog han slegtsgaarden Sjøtun, Vik i Sogn. Han var gift med Anna Vaumund, født i Kristiania 26. januar 1855, død 2. september 1909 i Vik i Sogn, datter af statsdyrlæge Moritz Vaumund, en indvandret schlesier.

Sorenskriver Christian Frederik Fasting Aall.

Fru Anna Aall, født Vaumund.

Christian Aall og Anna Vaumund havde tre børn:

1) Johanne Christine Aall, født 12. juli 1881 i Førde, Søndfjord, bosiddende i Kristiania. Ugift.

2) Nicolai Benjamin Aall, født 5. januar 1883 i Førde, overtog efter farens død 1903 Sjøtun i Vik, som han driver fremdeles. Han blev 12. september 1909 gift med Christine Johanne Aarseth, født i Bergen 5. januar 1886, datter af skibskaptein Richard Martin Aarseth (1852—1911) og hustru Catharina Juliane Tysland (1855—1910). De har tre

børn: a) Anna Catharina Aall, født 19. august 1910, b) Gunvor Aall, født 16. november 1912 og c) Christian Frederik Fasting Aall, født 21. mai 1914.

3) Wilhelm Aall, født 10. mai 1888 i Førde. Er kontorchef ved elektricitetsverket i Bergen. Gift med Else Arnesen, født i Sarpsborg 20. oktober 1888, datter af provst Karl Julius Arnesen og Magdalena, født Beichmann. De har to børn: Nicolai Benjamin, født i Kristiania 29. september 1918, og Magdalena Anna, født i Bergen 13. oktober 1921.

Jørgen Wright Aall d. y.

Den yngste af Jørgen Wright Aalls og Karen Christensens børn, Jørgen Wright Aall, var født efter farens død 25. november 1852 (ikke 1853), blev sømand og døde af „den gule feber“ i Rio de Janeiro 1871 vistnok paa sin første længere reise.

— — Mads Christensens og Marie Daae Fastings ældste søn, Thomas Fasting Christensen, blev født paa Skeid 4. marts 1822, officer 1841, kaptein i Bergenske brigade fra 1860, døde i Førde 23. april 1881. Han var ugift. Allerede fra begyndelsen af 40-aarene var Thomas Christensen — med et kort mellemrum, hvor han laa i garnisonstjeneste i Bergen — bosiddende paa Skeid og drev denne gaard, fra 1841 til 1855 i morens navn, 1855 til 1864 i fælleseie med broren Michael Christensen, fra 1. december 1864 som eneeier. Han var i en aarrække ordfører i Førde, desuden gjentagne gange valgmand, forligelseskommissær m. m. I 60-aarene sad han som formand i den forberedende komité, der i Førde forestod revision af matrikulen. Thomas Christensen var en dygtig jordbruger og navnlig interesseret for hesteavlens forbedring.¹⁾

Mads Christensens og Marie Daae Fastings næstældste datter, Birgitte Cathinka Christensen, var født 24. januar 1824 paa Skeid. Hun blev i 1854 gift med kaptein Oscar Christian Julius Lyche, født 1819 paa Fredrikshald, officer 1841, kaptein i Bergenske brigade fra 1861, død 1898, med hvem Birgitte Christensen havde to sønner, som efter morens død (27. februar 1857) væsentlig blev opdraget paa Skeid, Christian og Birger Lyche.

Christian Lyche blev født paa Vange i Vik 11. oktober 1855, kontorchef i Kristiania, hvor han døde 14. januar 1898, gift med Hanna Margrete Hansen, født 3. december 1863, datter af snedkermester Johannes Hansen.

De havde tre børn: 1) Birgit Lyche, født i Kristiania 14. november 1886, lærerinde ved Kristiania

Birgitte Lyche, født Christensen.

¹⁾ Naar intet billede har kunnet skaffes af Thomas Fasting Christensen, er det, fordi han aldrig lod sig fotografere.

folkeskole; 2) Olga Harriet (Lilly) Lyche, født i Kristiania i juni 1888; 3) Leif Lyche, født i Kristiania 16. januar 1892, dr. ing., ansat ved Glockenstahlwerke, a/g. Remscheid.

Olga Lyche er gift med disponent Johannes Brunæs, født i Kristiania 22. august 1885, de har to børn: a) Inger Brunæs, født i Kristiania 22. august 1913; b) Christian Johannes Brunæs, født i Drammen 4. juni 1916.

Christian Lyche som gut.

Birger Lyche.

Birger Lyche, Oscar og Birgitte Lyches anden søn, blev født paa Vange i Vik 3. februar 1857, døde 27. september 1876 som stud. philol. paa Skeid i Førde.

— — Mads Christensens og Marie Daae Fastings 2den søn, Christen Christensen, blev født 26. januar 1826 paa Skeid, blev officer 1845, kaptein i Bergenske brigade 1864, oberstløjtnant 1883, senere oberst, fratraadt 1893, død i mai 1900. Han var ugift. Han drev, efterat hans morbror, Christian Frederik Fasting, var blit krigskommissær (1860), dennes eiendom Sjøtun i Vik og blev eier af gaarden ved krigskommissærens død 1887. Christen Christensen var i adskillige aar ordfører i Vik, sparebankdirektør, valgmand m. m. Som sin bror Thomas Christensen i Søndfjord var han sterkt landbruksinteressert og virksom for husdyravlens forbedring. Han var ridder af sværdordenen. Ugift.

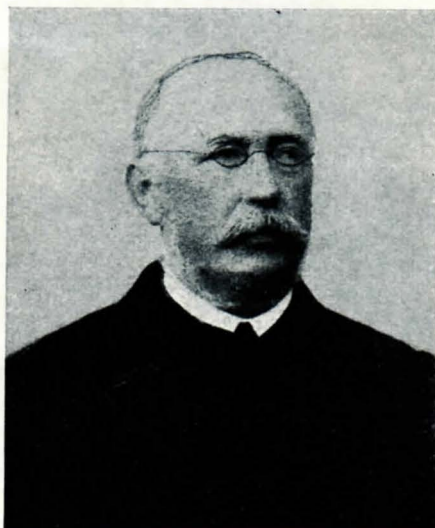
Den tredie af Mads Christensens og Marie Daae Fastings sønner, Michael Sundt Tachsen Christensen, var født paa Skeid 14. oktober 1827. Han blev officer 1848, kaptein i Bergenske brigade 1867. Fra ca. 1860 var han tillige veiinspektør og blev, da amtsingeniørstillingen oprettedes i 1875, udseet til denne. Her vir-

Oberst Christen Christensen.

kede han i 10 aar, indtil han, af hensyn til sine børns uddannelse, i 1885 tog ophold i Bergen, hvor han forblev boende til 1888. Han vendte da tilbage til Førde, hvor han det følgende aar købte slegtsgaarden Yttre Skeid af sin søn Hjalmar, der som ovenfor nævnt havde arvet den efter farbroren Thomas. Michael Christensen døde paa Skeid 5. februar 1895. Hans hovedinteresse var sandsynligvis veivæsenet, hvor han nedlagde et betydeligt arbeide. Han var en interesseret og dygtig sportsmand, jæger og fisker, i yngre dage en ivrig rytter. Michael Christensen var gift med Frederikke Sophie Elster, født i Overhalden, Namdalen 8.

Kaptein og amtsingeniør
Michael Sundt Tuchsén Christensen.

Fredrikke Sophie Christensen,
født Elster.

oktober 1838, datter af sorenskriver Christen Christensen Elster og hustru Elen Sophie Alstrup (om Elsterfamilien se nedenfor). Michael og Sophie Christensen havde tre børn: 1) Hjalmar Christensen, født 5. mai 1869, student 1887, cand. jur. 1892, dr. phil. 1902, æstetisk og historisk forfatter. 2) Erny Elster Christensen, født 5. oktober 1870, ansat paa fylkeskontoret i Sogn og Fjordane fylke. 3) Ingolf Elster Christensen, født 28. marts 1872, student 1889, officer 1893, cand. jur. 1897, kaptein 1899, ekspeditionschef i forsvarsdepartementet 1907, amtmand (fylkesmand) i Sogn og Fjordane 1910. 1921 stortingsmand. Fra 1900 eier af Yttre Skeid. Ridder af Sankt Olaf, 1ste klasse, og af Æreslegionen.

Erny Christensen er ugift. Om Hjalmar Christensen og Ingolf Christensens giftermaal og børn se nedenfor.

Den tredie af Mads Christensens og Marie Daae Fastings døtre, Johanne Christine Christensen, var født paa Skeid 18. marts 1831 og døde paa Skeid 17. oktober 1877. Ugift.

Den fjerde datter, Christiane Sophie Christensen, var født paa Skeid 14. februar 1834 og døde paa Skeid 25. mai 1904. Ugift.

Der foreligger paa Skeid en samling familiebreve fra 40- og 50-aarene, desuden adskillige spredte breve fra senere tid. Den første gruppe er væsentlig ungdomsbreve mellem brødrene og søstrene Christensen og gir i al sin beskedne jevnhed et ikke uinteressant kulturbillede. Familien har levet under økonomisk knappe kaar, men der har været udmerket

Johanne Christine Christensen.

Christiane Sophie Christensen.

samhold. De unge har sit domicil afvekslende paa Skeid, hvor fru Marie Christensen havde sit enkesæde, og paa Sjøtun hos morbroren, kaptein, senere oberstløjtnant C. F. Fasting; efter at Karen Christensen er blit gift med dr. Aall, er gjerne en af de yngre søstre (især Hanna) til hjælp hos fru Karen. Paa veien mellem Skeid og Sjøtun gjøres der kortere eller længere ophold hos Daaes paa Maaren. I Vik finder vi familien paa Sjøtun, paa Tenold (fra sommeren 1847 Karen Christensen og dr. Aall), paa Vange (til 1847 Karen Christensen og dr. Aall, fra 1854 Birgitte Christensen og kaptein Lyche) og paa Bø (fra 1844 Anne Fasting og lensmand Aarestrup). Christen Christensen har i Vik sit faste tilhold paa Sjøtun. Michael Christensen bor ikke sjelden paa Tenold. Hanna Christensen er ret meget i Vik; Janna Christensen holder mest til hos moren i Førde. Thomas Christensen, som blev officer i 1841, gjør derefter nogen tid garnisonstjeneste i Bergen. Christen Christensen, som blev officer i 1845, deltager — ligesom mange af datidens unge militære — i opmaalingsarbeidet. I et brev, dateret Christiania 20 mai 1847 fra Christen Christensen til Hanna Christensen heder det bl. a.:

„Med min reise hertil gik det meget langsomt, da jeg reiste fra Viig mandag morgen og ankom først hertil løverdags aften. Baade veiret og føret var mig imod, da jeg baade havde sne, regn og hagl og veiene vare meget skamferede af vand. Over fjeldet kjørte jeg et stykke paa slæde og derpaa red jeg resten af veien til Bjøberg, hvor jeg overnattede. Løverdags kommer jeg formodentlig til at forlade byen for over Drammen og Kongsberg at begive mig til Tinds præstegjæld i Telemarken, hvor opmaalingen skal foregaa. Senere skal jeg lidt nordligere og derpaa sydligere for at opmaale omegnen omkring de berømte naturscener i Telemarken, nemlig Gausta-fjeld, Riukand-fos, Vestfjorddalen, Tindsøen osv. Jeg kommer til at maale alene, men har kamerater rundt omkring, der ligeledes maaler hvert sit distrikt. Naar jeg kommer i omegnen omkring Gausta, have flere bekjendte sagt, at de ville komme derop paa sine been for at bese Gausta. Efter omstændighederne har jeg ret til at tage 1 à 2 mand og 1 à 2 heste til min disposition der oppe, ligeledes faar jeg godtgjørelse for 2de heste herfra til opmaalingsdistriktet samt 1½ spd. daglig diæt fra

den 16. mai enten jeg bestiller noget eller ei.“ Brevskriveren understreger derefter, at man maa svare ham fra hjemmet, „for at jeg som er saa langt borte, kan vide, hvorledes det staar til paa Schei“. Det er en anmodning, som i disse søskend-breve stadig gaar igjen; tanken paa hjemmet er altid levende: hvorledes staar det til paa Schei? Ikke sjelden blir tonen ligefrem krænket hos en fraværende, som mener sig forsømt. Afstandene var dengang saa meget større og hjemlivet intensere end nu; et brev repræsenterede en helt anden værdi. Christen Christensen gir i et senere brev til søsteren Hanna (Mangerud i Tinn 2. august 1847) udtryk for stemningen hos den fraværende, naar han ikke faar svar: „De linjer, du under 16. juni var saa god at sende mig, modtog jeg først den 27. juli; du ser saaledes, at jeg havde grund til at klage over dig i det brev, jeg for nogen tid sendte moder, thi jeg havde jo næsten i hele 3 maaneder været uden den mindste directe efterretning fra eder paa Schei, skjønt jeg jo havde skrevet baade dig og Thomas til“. Ved denne leilighed havde altsaa postgangen sin del af skylden. — Christen Christensen tjenstgjorde omkring 1850 i garnisonen i Bergen, hvorfra der ogsaa foreligger en del breve til hjemmet. Han „kommer sig lidet af med bylivet“ og længes efter landet. For at fordrive tiden paa en nyttig maade beslutter han „at lære noget af snedkerhaandværket“. Af livet paa Tyskebryggen gir han et godt billede i et brev til Janna Christensen 4. februar 1850:

„En ting, som ofte har moret mig her, er at gaa ned at høre og se paa, hvorledes fisk bliver kjøbt herinde. Dig, som ikke har været her, vil jeg forsøge at give en ide herom. Forestil dig en brygge, forsynet med jerirækværk og besat med flere geleder af qvindespersoner af alle aldere og med forskjellige dragter ligefra den fiffige bydragt til den simpleste og usleste landsdragt, og du vil have et begreb om dem, som skulle købe. Fiskerne med sine store hav-støvler og sydvester ligger nu i sine baade, lastede med fisk, ved siden af bryggen, og commercen begynder. Den ene raaber: Ka ska du ha for tosken, fisker! Den anden skriger: Du fisker! ka ska du ha for seien! Den tredie kviner: Ka ska du ha for lyren! Fiskeren svarer til alle disse raab og spørmaal aldeles — intet, men seer paa sin fisk og tager alt koldblodigt i høieste grad. Forbittret indtil raseri skriker nu kjøberne endnu mere og bringe tilsidst et svar udaf fiskerne. Nu begynder prutningen og den vedvarer med heftighed, indtil fiskeren faar den sum, han vil have, hvorpaa han roligt langer fisken op efterat have modtaget sine penge. Den brogede vrimmel, fiskernes rolige og polidske ansigter, kjøberskernes af vrede og skrigen ophidsede ansigtstræk, alt tilsammen er noksaa „rart“.“

Det er ikke vanskeligt at se, hvilken af parterne der har iagttagers sympati.

I et brev av 1. april 1850 til Hanna Christensen omtaler Christen Christensen den lykke, som Ole Bull og „Møllargutten“ gjør. Ogsaa Møllargutten blir fremkaldt, „hvilket var noget man forud kunde vide, da alt, hvad Ole Bull finder udmærket ogsaa for hans entusiastiske maa være det. Møllargutten er forøvrigt en som det næsten synes halvtusset person og meget uanselig; til hans skade desværre er han saa henfalden til drik, at der bestandig gaar en hardanger med ham for at passe paa, at han ei faaer fat paa brændeviin. Historien fortæller, at da han kom hid her i vinter, han paa Voss havde solgt sin violin, da hans vogter havde tabt ham af sigte, og Møllargutten havde faaet fat paa det kjære brændeviin.“

Christen Christensen har været en flittig og elskværdig brevskriver; han besørger ogsaa meget ridderlig de kvindelige kommissioner, som paalægges ham. Men med bylivet kan han som ovenfor nævnt ikke finde sig tilrette. I et brev fra Bergen af 7. april 1851 heder det: „Her have vi det deiligste vaarveir af verden, og vaaren nærmer sig allerede, saaledes bliver marken grønnere daglig, og træerne staae med store bladknopper, noget, der burde gjøre mig mere tilfreds her, men det modsatte er netop tilfældet, da det

kun opvækker min slumrende længsel efter landet“. Om sommeren samme aar er han vel installeret i Vik, hvor han tilser sin onkel Christian Fastings gaard, mens denne er paa stortinget, og forøvrigt dyrker de landlige glæder.

Michael Christensen blev officer i 1848. Hans breve er præget af den samme kjærlighed til hjemmet som brorens, men anslaaer hyppigere en spøgefuld tone. Det første brev er fra Kristiania 10. juni 1847. I dette nævnes et sted, som ogsaa omtales af Christen Christensen, og hvor slegtens unge aabenbart har havt en god tilflugt: „hos fru Daae paa Asylet.“ I „Stamtavle over familien Daae i Norge“ heder det om denne elskværdige gamle dame, Elise Benedicte Petersen, født i Kjøbenhavn 1789, enke efter sogneprest til Lærdal Ludvig Daae (født paa Leikanger 1786): „De første aar (efter mandens død) blev hun boende i Lærdal, men i 1848 flyttede hun til Kristiania, hvor hun blev ansat som bestyrerinde for Vaterlands asyl; her nød hun megen anerkjendelse for den store dygtighed og uegennyttighed, hvormed hun til faa aar før sin død røgtede sin vanskelige stilling. Endnu lever der vistnok flere af slægten, der i kjærlighed og taknemmelighed mindes den gjæstfrihed hun udviste; alle af slægten var hos hende velkommen hver søndagften, og det gamle hjem paa Vaterlands asyl har vistnok holdt slægten mere samlet, end nutiden har let for at tro.“

Vaaren 1852 finder vi Michael Christensen i garnisonstjeneste i Bergen, hvorfra han sender sin søster Janna melodramatisk-muntre skildringer af sit „herlige“ liv: „Jeg haaber, du har medynk med min elendighed?!“ Om høsten deltager han i den store feltmanøvre østerpaa. Det har en vis interesse at se, hvad den unge officer har bemærket. Han udtaler sig meget aabent i et brev til broren Thomas Christensen af 3. oktober 1852.

„Jeg er med heelt skind og heele lemmer vendt tilbage til byen fra det blodige felttog, der desværre endte i en sørgelig anledning (den meget populære prins Gustavs død). Jeg var ansat ved det gevorbnæ jægerkorps og agerede altsaa mod prindsen under oberst Michelets commando. Jeg glædede mig over at være bleven ansat her ved garnisonen, hvor jeg troede at faae mønster at see baade med hensyn til orden og disciplin, men desværre jeg saa intet deraf, tvertimod det modsatte. Baade soldater og officerer tror jeg maa sættes langt tilbage for garnisonen i Bergen. Som exempel paa disciplin vil jeg blot anføre, at det var et jævnligh syn at se soldaterne staae med sine kridtpiber i munden, medens de præsenterede gevær etc., og naar de om aftenen bleve trætte af marschen, commanderede de selv holdt, hvilket officeererne tage den tilbørlige notits af etc. Med undtagelse af de første dage, da det var et hundevær og søle, som gik til knæerne, var vi overmaade heldige med veiret. Det var interessant at være med, men særdeles trættende, da det terrain, vi manøvrerede i, var saa gjennemskaaret af steile høider og en utallig masse med skigjærder. Kronprindsen (Karl XV) var ivrig til yderlighed under sammenstødet, saa folkene var aldeles udmasede efter forløbet af den sidste time eller to. Skjønt man efter instruxen skulde tage vedbørligh hensyn til terrainet og hvorledes det var besat af tropper, saa rykkede dog modpartiet frem uden at bekymre sig hverken om det ene eller det andet, de havde ordre at avancere, og den regel fulgte de og troligh. Derfor gik en stor deel af interessen tabt. Prindsen skulde ha været aldeles fortrinligh under leiren, saa soldater og officerer i høi grad er indtagne i ham. Dog bebreides ham at have været altfor bon cammerad med soldatesken deroppe, men meget er uden tvivl overdrivelse, saaledes at han skulde have sprunget buk

og danset langedans om vagtilden, puffedede hovederne sammen, naar han traf to, som skulde tænde cigarerne sammen, uddeelte cigarer, legede tagfat etc. Noget sandt er der vistnok deri, men han har dog opnaaet, at der herskede liv og munterhed under samlingen og at soldaterne forgudede ham næsten, de vilde have gjort, hvad det skulde have været for hans skyld. Iøvrigt befattede han sig mest med infanteriet, især med tirailleur-tjenesten. Han skulde have været særdeles fornøiet med soldaterne og officererne paa oberstøitnant X. nær, der ogsaa skal være en trompeter i alle henseender. Sine anskuelse udtalte han uden tilbagehold: naar han kom til regjeringen vilde han have penge til leirøvelser, og halvdelen af toldembederne være til retrait for armeanpersonalet (off.) etc.“ — „Forøvrigt er den mening herskende om ham, at han vil komme til at interessere sig meest for alt, hvad der vedkommer armeen.“

Michael Christensen gik en tid paa høiskolen¹⁾, men melder i et brev til Thomas Christensen (Hvam 17. oktober 1853), at han vil bryde af: „Saasart jeg kan, forlader jeg Xania, hvilken beslutning jeg allerede havde taget, førend dit brev kom mig ihænde, af flere grunde som jeg senere hen skal fortælle dig. Vanskeligheden i at forlade høiskolen bestaar deri, at jeg allerede for længere tid siden har erklæret mig villig til at underkaste mig examen, men jeg haaber, naar jeg nu kommer ind til byen, at redde mig paa en skikkelig maade ud af kniben.“ Én af aarsagerne — rimeligvis den vigtigste — har utvilsomt været en trist begivenhed i familien, der paalagde brødrene Christensen endnu flere familiepligter end de havde før. Dr. Jørgen Aall døde pludselig 15. april 1852, og hans hustru, som gjennem flere aar havde været mindre frisk, kom med sine 6 børn, hvoraf den ældste søn var henved 10 aar gammel, i en meget vanskelig stilling. Endnu en søn fødtes efter farens død. Den 6aarige Mads tog Thomas Christensen straks med sig, og den kjække lille gut, som tanterne er særlig begejstret for, fandt sig straks tilrette paa Skeid. Det første halvandet aar efter ægtefællens død tilbragte Karen Aall delvis i Vik, delvis paa Skeid. Men høsten 1853 gjør Thomas Christensen sin bror Michael et forslag, som denne straks accepterer: „Det var med megen glæde og erkjendtlighed, at jeg modtog dit velkomne brev, og jeg vil for denne gang blot i nogle faa linier meddele dig, at dine planer for fremtiden vinder mit fuldkomne bifald. Det er min faste tro, at vi samtlige ville finde tilfredshed og hygge ved det paatænkte arrangement, og jeg haaber, at Karen intet har imod flytningen fra Vig, der vistnok vil tabe sin største tiltrækningskraft, naar morbroder Christian forlader det, hvilket formodentlig ei vil være længe til“ (Chr. F. Fasting blev 2. februar 1857 oberstløjtnant, chef for Romsdalske musketeerkorps, men boede i Vik til 1860, da han blev krigskommissær).

Planen var, at Karen Aall og hendes børn skulde flytte til Skeid, hvor ved den tid enkefru Marie Christensen og Janna Christensen — delvis ogsaa Hanna Christensen —

---

¹⁾ Fra denne høiskoletid er der (25. april 1853) et brev fra Michael Christensen til Thomas Christensen, hvori det bl. a. heder: „Sommerferierne ved høiskolen bliver nok iaar kun ubetydelige, efter hvad jeg har hørt, saa jeg nok ingen stor udflugt kan gjøre. — Jeg haaber du holder dit løfte og tager dig en tur herhid i sommer efter endt exercitie; det vil ikke blive saa kostbart, og du skal se at det vil blive nok saa morsomt at gjense gamle tomter og tillige gjøre en tour med jernbanen, der til den tid nok bliver færdig, og videre med damp opover; den sidste deel af touren, nemlig herfra nordefter, vil jeg gjøre med.“

samt brødrene Thomas og Michael havde sin bopæl. Her voksede saaledes Karen Aalls gren af slekten op, idet dog flere af de unge fra tid til anden opholdt sig paa Sjøtun i Vik.

Birgitte Christensen styrede i flere aar huset for sin morbror Chr. Fr. Fasting, som for sin søster og hendes børn altid var en god støtte. 1854 blev hun gift med løjtnant, senere kaptein O. C. J. Lyche. Gjennem hele sin ungdom havde Birgitte Christensen lidt sterkt under en rygskjævhed, som nødvendiggjorde en smertefuld behandling, men hun var 1854 tilsyneladende ved god helbred. Hun skildres som livlig, intelligent og kundskabsrig og var meget afholdt af sine søskende. Kun faa aar efter ægteskabet dør hun efter at ha født to sønner, Christian og Birger Lyche. Ogsaa disse — navnlig Birger Lyche — kom under opvæksten til at ha sit egentlige hjem paa Skeid.

Det var saaledes en temmelig broget menage, som Skeid frembød ca. 1860. Ved dette tidspunkt overtog Christen Christensen Sjøtun — foreløbig som bruger — efter sin morbror oberstløjtnant Fasting, og nogen af slekten opholdt sig fremdeles gjerne ogsaa der. Men centrum var og blev Skeid. Til det økonomiske bidrog her — hvad regnskaberne viser — Christen Christensen ogsaa sit. Michael Christensen var den af brødrene, som fortrinsvis tog sig af sine søsterbørns undervisning (baade paa Tenold og senere paa Skeid). Da Karen Aall skulde flytte til Skeid, var den daværende bolig — svarende til „gamlebygningen“, d. v. s. venstre fløi af det nuværende hus (se billederne „Skeid i 60 aarene“ og „Skeid 1920“) — ganske utilstrækkelig. Den indeholdt de samme værelser som nu samt etpar loftsværelser. Thomas og Michael Christensen opførte da, ca. 1854, et tilsvarende hus i ca. 12 alens afstand (høire fløi af bygningen, som vi ser den paa billedet „Skeid i 60 aarene“¹⁾). Disse to huse byggedes i 1860 aarene sammen ved „Storestuen“ (gjengit i sin nuværende skikkelse i slutningen af nærværende skrift) og den over denne liggende ark²⁾. Da Michael Christensen 1868 blev gift med Sophie Elster, flyttedes høire fløi til deres eiendom „Veglo“ (svarende til Øvre og Nedre Veglo, Ysttun og skolebygningens tomt), mens arken flyttedes ned og tilhøre tilskjødedes den øvrige bygning. Efter at Michael Christensen 1889 havde overtaget Skeid, byggede han paa bagsiden af huset en „køkkenfløi“ og opførte den veranda, som sees paa billedet af „Skeid 1920“.

Omkring 1855—1865 finder vi da paa Skeid en broget skare af unge samlet om enkefru Christensen, enkefru Aall, de to søstre Hanna og Janna og brødrene Thomas og Michael Christensen. De to sidste havde sit refugium i høire fløi. Til nogen hjælp var der selvfølgelig, at gaarden dengang havde en ganske rummelig „borstue“ (tjenerstue). Her blev en tid holdt skole for ungdommen. Blandt gaardens firbenede befolkning spillede hestene en hovedrolle (senere rykkede jagthundene op til en vigtig stilling i familien). Baade Michael og — navnlig — Thomas Christensen var hesteelskere. Thomas Christensen drev hesteopdrætning og hestehandel som en ganske vigtig bisyssel til jordbruget. Som et kuriosum kan nævnes, at da forfatteren af disse linjer i 1881 arvede Skeid, stod der paa gaarden 7 heste og 5 kjør.

¹⁾ Dette hus var i ethvert fald taget i brug 1855—56, da Sophie Christensen mindes dengang der at ha mødt Birgitte Lyche med hendes ældste barn; ved familien Elsters ankomst til Førde eksisterede kun „gamlebygningen“.

²⁾ Sophie Christensen var tilstede ved et indvielsesselskab, men kan ikke nærmere fikseres tidspunktet.

Thomas Christensen var lidet tilbøielig til brevskrivning og fik i den anledning gjentagne gange bebreidelser af sine søskende. I de faa ungdomsbreve, som er bevaret fra ham, finder man hestene i forgrunden, særlig hans yndlingsdyr, „Røen“, en fuchs med prægtig hvid hængeman, bekjendt — i bygden idetmindste — som fremragende travers. „Dersom Birgitte kommer hjem“, skriver 21. juni 1849 Thomas Christensen, som da excercerer paa Dale i Søndfjord, til sin søster Hanna, „saa maa du benytte Røen til kjøreture, thi den kan have godt af lidt motion, men jeg ønsker ikke, at der kommer sadel paa den, da jeg frygter for at den muligens kunde blive brudt“. I et „fællesbrev“, hvor Thomas ogsaa paategner en hilsen (24. februar 1850), er det eneste han har at si: „Lad endelig ikke Røen og Føllet gro over af skidt, men faa Elling og Moses til at pudse dem. Naar veiret bedager sig noget, kommer jeg hjem“. Røen og Føllet var i gode hænder. I et brev fra Janna Chrisensen fra samme maaned heder det: „Du maa hilse Thomas og si, at Røen og Føllet lever godt. Hver formiddag kommer de ned til trappen for at faa sit korn, som jeg fordetmeste giver dem“.

— — I begyndelsen af 50 aarene nærmede det sig til en konflikt med Rusland, som i Finmarken stillede krav, Norge ikke kunde acceptere. Kravene var utvilsomt et led i den aggressive politik Rusland førte i de senere aar af Nicolaus I's regeringstid. Konflikten udviklede sig saaledes, at der i 1854 var alvorlig fare for krig.

I et brev, dateret Bergen 6. februar 1854, fra Michael Christensen til Thomas Christensen heder det bl. a.: „Man er meget krigersk herinde: 3000 mand skal afgaa til Stockholm, 1200 til Horten, 1000 til Christiansand, alt rygter fra Xania“. I et brev fra Bergen af 2. mai 1854 melder Michael Christensen, at „Strandebarmske skal afgaa (nordover) den 4. mai og vi øvrige den 6te“. Selv vil han foreløbig bli stationeret paa Tromsø. „Foruden corpsets sædvanlige officersstyrke ere udkommanderede seconlientnanterne: Lund, Prydz, Fasting og Hertzberg — den sidste til Vardøhuus“. „Om krigen veed jeg intet nyt: alle er lige kloge; nogle sige, vi komme med, andre det modsatte, men de fleste ere dog enige deri, at vi for denne sommer sandsynligvis ei ville blive indviklede i ufreden“. I et brev til hjemmet, beregnet paa moren og søstrene, udtaler den unge officer sig muntert og fortrøstningsfuldt: vi skal nok ta imod russen! Selvfølgelig gjør ængstelsen for krigen sig gjældende i hjemmene. Birgitte Lyche skriver som nygift: (21. januar 1855) til sin mor: „Den eneste sky, der nu formørker min himmel, er krigen. Jeg kan ikke negte for at jeg ængstes ofte af den, og min inderligste bøn til Gud er om fred for vort fædreland, saa vi maatte beholde vore kjære hjemme“, 14. juni 1854 skriver Michael Christensen fra Tromsø begejstret over den nordlandske sommer, som gjør sit indtog i faa dage. Saa idylliske som omgivelserne er ikke forholdene i den lille hær:

„Fra Tromsøs herlighed skal jeg om nogle faa timer drage, for at besætte Hammerfest med nogle og fyrgetyve mænd — med løjtnant Fasting som næstkommanderende. Efter den oprindelige bestemmelse skulde hele Ryfylkeske compagni forlægges til Vadsø, men dets chef var yderst misfornøiet dermed, og efter nogle dages forløb blev hele planen kuldkastet; det hed da, at der paa Hammerfest og Vadsø ei var kvarter at faae for et compagni paa hvert sted, og skjønt dette er nu senere oplyst at være falskt og skjønt departementets udtrykkelige befaling, at et helt comp. skulde besætte de respektive steder, saa er det nu ordnet saaledes, at capt. Johan Koren Dahl bliver tilbage her. Capt. Weltzin skulde til Vadsø tilligemed lieutn. Lund, men denne gamle captain fandt sig saa indigneret ved disse machinationer, at han har indsendt sin ansøgning om afsked, og i hans sted er Undahl commanderet. — I det hele taget er her splittelse og uenighed mellem officererne, da slægten (o: oberstløjtnanten og paarørende) danner ét parti og ikke-slægten det andet. Med provianten er her tusinde

spektakler, hvilke alle hidrøre af, at den øverstbefalende (oberstløjtnanten) og leverandeuren er forenet i een person. At fremkomme med klager over den yderst daarlige proviant, der her leveres, nytter lidet eller intet, da ingen kan være upartisk dommer i sin egen sag. Dertil kommer, at manden har faaet den meest udstrakte bemyndigelse, saa selv en brigadechef ei for tiden er tildeelt nogen sliig magt; jeg kan ei skjønne hvad Blokken (generalmajor Bloch) har tænkt, han, der kjendte vedkommende saa nøie og vidste, hvad trafik han har drevet og vilde drive, naar anledning dertil gaves".

Synderlig skikket for felten har denne „hær“ aabenbart ikke været.

* * *

Det selskabelige samvær i bygder som Vik og Førde har omkring 1850, ialtfald til visse tider, særlig da i julen, været livligt. I et brev af 12. november 1850 heder det: „Selskabeligheden i Viig har nu naaet den høieste grad, jeg kan erindre, idet der jo er soireer hver søndag, hvilke gaar efter tour rundt hos familier(ne), og ovenikjøbet en avis-klub, dette er jo aldeles bymæssigt, i denne henseende er visselig Viig foran det gode Førde“. I den langvarige jul holder familierne gjerne ialtfald ét selskab hver, og der er ikke faa huse, som kommer i betragtning: provst Houge og hans frue, født Bruun, er selskabelig anlagte, saa er der dr. Aall, kapteinerne Fasting og Tillisch, løjtnanterne Lyche og Christensen, lensmand Aarestrup, flere handelsmænd: Valentinsen, Rasmussen, Hopstock. Fasting og Christensen var ungtkarer; de øvrige var eller blev i løbet af 50-aarene gifte. Men desuden var der stadig tilreisende for kortere eller længere tid, ungdom, som besøgte familierne, eller hele familier, der slog sig ned for nogle dage. Man drog f. eks. fra Vik til Maaren og fra Maaren til Vik i flok og følge. I et brev af 5. mai 1851 fra Birgitte til Hanna Christensen heder det: „Dit brev modtog jeg paa Maaren. Caroline (Wiese)¹⁾, Michael og jeg var derude i paasken, Caroline og jeg fulgte dertil med dampbaaden (Björgvin) skjærtorsdag, og paaskedag kom Michael derud; fjerdedag kom vi her tilbage, der var nok-saa moersomt, da der var en hel deel fremmede (familien paa Maaren var i og for sig ganske talrig: gamle kaptein Gerhard Daae og hans hustru Christiane Sophe Fasting, tre sønner og tre døtre²⁾, født i aarene 1818—1828), som bestod af Lunds (prokurator Lund i Sogndal?), Fasting (antagelig kaptein, senere oberstløjtnant J. J. Fasting i Ortnevik), Reinhardtts (kaptein Chr. G. Reinhardt og frue fra Sveen i Søndfjord) og Hartvigs (kaptein P. F. Hartvig og frue fra Alværn i Sogn); der blev danset tvende aftener. Dampbaaden gaar nu hver 14de dag gjennem Sognefjorden, den gaar op her lige til bryggen“. De gamle gode gjæstfri traditioner

¹⁾ Caroline Wiese, veninde af søstrene Christensen, var datter af havnefoged i Bergen Johan Christopher Wiese og hustru Dorothea, født Knagenhjelm — altsaa en søster af Georg Wiese, som blev gift med Aalls ældste datter Marie (Maja) Aall — se ovenfor.

²⁾ I alt var der 9 børn, hvoraf 3 døde tidlig. Den ældste søn Thomas Fasting Daae (1818—1871), cand. jur., 1855 lensmand i Ladvig, fra 1861 gift med Hanna og Janna Christensens veninde Hanna Danielssen (i hvis hjem i Bergen Janna boede under sin første store „udenlandreise“), blir i familiebrevene kaldt „troldmanden“. Han havde mangesidige interesser, ogsaa medicinske; muligvis er det de sidste, der har skaffet ham dette navn. Den anden søn Anders Daae (1821—1887) blev handelsbestyrer i Sveen hos familiens ven kaptein Chr. G. Reinhardt og erhvervede efter dennes enkes død (1875) dette sted. En tredje bror Michael Sundt Tuchsén Daae (1823—1862) ledede gaardsdriften paa Maaren. Den ældste af døtrene Anne Harboe Frimann Tuchsén Daae (1819—1903) tilbragte sit liv dels paa Maaren, dels paa Sveen og døde der i sin søstersøn Gerh. Daaes hus. Den anden søster Anne Sophie Heiberg Daae (1825—1849) var gift med presten Hans Chr. Nimb og havde to børn, Janna og Christian Nimb, som opdroges paa Maaren (se ovenfor). Den yngste datter Karen Daae (1828—1908) blev gift med sin fætter Melchior Michael Daae og havde tre børn, Kitty, Hans og Gerhard Daae (se ovenfor).

fra presten Michael Sundt Tuchsens dage vedligeholdtes paa Maaren, selv om forholdene var noget mere beskedne end dengang den rige „knast“ beværtede sin aldrende ven Joh. Nordahl Brun paa en maade, der gik bergensbispen til hjertet og gjorde indtryk selv paa hans lømmel af en famulus. — — Et ganske alvorligt besøg havde kaptein Tillisch i august 1855. Hanna Christensen skriver herom til søsteren Janna: „Du kan tro, at Tillisch har havt en travel tid, Janna, ja han er ogsaa ganske mat nu da de fremmede have forladt ham. — Førrige thorsdag kom Vinsnæses (presten Hannibal Vinsnes i Lærdal): 12 personer, nemlig præsten, fru, jomfru Kyring, Barbra, Sanna, Hanna, Carl (senere sogneprest til Mariakirken, Bergen), to jomfruer Holtermann fra Bergen, to jomfruer Faag (Fog; den ene blev senere fru sogneprest Vinsnes), samt student Faag (Fog) fra Laurvig; disse ere i familie med Vinsnæses. Jeg var der hver dag saa nær som en dag, da vi havde dem hernede.“

— — „En aften, medens Faags var deroppe, pyntede jeg en mand og satte paa damernes værelse eller rettere sagt paa loftet hos Tillisch, hvor de holdt til, og saa satte jeg en hane ind iorstueovnen. Den sidste voldte svære spectacler, og ingen kunde finde ham. Nede troede de den paa loftet og paa loftet troede de den nede; saa der blev ledt efter den ude og inde. Fru Tillisch antog dens galen for tegn paa ulykke, thi Tillisch havde ingen hane. Til slut maatte da jomfru Hopstock i borstuen og truede ud af pigerne hvor den var.“

Ved siden af den mere uceremonielle selskabelighed finder man jo leiligheder, hvor det gaar høitidelig for sig: „Om 14 dage skal her være bispevisitats. Biskoppen og provstiets prester kommer hertil og skal forblive i prestegaarden i 8 dage.“ (Juni 1847). Det er ikke udelukkende ved officielle leiligheder, at geistligheden mandsterkt mødes paa Viks prestegaard: „Idag er Karen (Aall) nede paa Sjøtun for at faa noget forandret paa sin silkekjole, da den store ære er bleven hende tildeel at være fadder hos provsten. Thorsdag bliver her fif i Viig, kan du tro. Her skal komme gjæster fra provstiets samtlige grændser, da alle svartkjolerne i dette provsti ere indbudne. Oberstinde Meidell¹⁾ skal bære barnet og Karen og frøken V(ally) Juul (datter af prokurator J. i Sogndal) staa faddere“.

En vis sensation vakte i slutningen af 40 aarene selvfølgelig sorenskriver Cappelens sag — hvori prokuratorerne Juul og Lund var implicerede. Cappelen var bosiddende i Fresvik og spillede en ikke liden rolle i den Sognske selskabelighed. „Her er to controlører, der skal efterse Cappelens affærer, de følge ham paa alle thingene, den ene heder Berg, den anden Schive“ (21. juni 1847). Da Cappelen døde, vilde folk vide, at sorenskriverens kiste var tom: han selv havde reddet sig ved flugten!

— — I selskaberne, navnlig da i julen, danses der flittig. Men damerne klager over, at enkelte af kavallererne hurtigt blir „saa godt som ubrugbare“. Desuden lokker kortbordene. Kortspil (l'hombre og boston) er mændenes sikreste tidsfordriv. Ride- og fiske-ture indgaar i den lysere aarstids program; om vinteren er kanefarter yndede, naar veir og føre tillader det. I 1850 er der i Førde vinter og slædeføre lige til paaske (ca. 1ste april).

¹⁾ Marie Helene Hille (1799—1871), af Hille-slegten i Lærdal og Fresvik, g. m. oberstløjtnant Christian Garup Meidell (1780—1863) til Flesje, Meidellfamiliens slegtsgaard i Sogn, som den fremdeles har (eies nu af dr. Chr. Meidell). Christian Garup Meidell var søn af kaptein Jacob Gerhard Meidell (født i Aurland 1735, død paa Flesje 1796) og dennes anden hustru Birgitte Munthe Finde (1756—1789). J. G. Meidell var vistnok søn af kapt.in Jacob Gerhard Meidell, født 1683 (1686?) i Holden, Nordre Telemarken, der 1718 og 1738 sees at ha været chef for Aurlandske kompagni.

Der arrangeres 4de paaskedag stor kanetur, ca. 20 heste, til Indrebø (Angedalen) for at betragte *rensdyrene* (der blev dengang gjort forsøg med tamren i forskellige bygder i Nordre Bergenhus): „Næsten alle folk, som vare i Førde, reiste derind“, skriver den 16aarige Janna Christensen, „du kan troe der var stor komers paa Indrebø —. Der var meget stygt føre saa vi vare paa veien til at vælte mange gange, men vi væltede dog blot i tankerne; saa heldig var imidlertid ikke den unge præst (jeg tør ikke sige Nikkefætter¹⁾) mere nu, af hvad grund skal du faa vide senere), han væltede Solen (hvilken af de unge damer der sigtes til kan ikke sees af sammenhængen) to gange paa nedfarten, men du kan dog trøste dig med, at han ikke tog skade, Solen slog sig heller ikke. Du er vel nysgjerrig efter at vide, hvorfor jeg ikke tør sige Nikkefætter mere — — — grunden er, at jeg nu endelig er blevet indskrevet som man siger eller med andre ord jeg er begyndt at gaae til confirmation“.

Ride- og travsport drives af flere (ogsaa enkelte af damerne rider). For travsport er Thomas Christensen den mest interesserede. Broren Michael holder ham à jour med hvad han iagttager paa Østlandet: „Sig Thomas fra mig, at banen her i byen (Kristiania febr. 1853) er omtrent 500 alen lang og bliver af nogenlunde travere tilbagelagt i 30 sekunder. Iaar var den (isen) saa svag, at kjøringen var ubetydelig og blev forbudt af politiet. De fleste heste behøvede mellem 30 og 40 sekunder“. Samtlige brødre Christensen var gode ryttere og morer sig undertiden ved at lade det staa til ogsaa paa bratte veie. Fjeldveien mellem Førde og Kleiven i Indre Holmedal var dengang just ikke godartet: 18. juni 1851 sender Michael Christensen sin „lille søster“ Janna (hun er da 17 aar), fra Vik nogle linjer, hvor han spøger lidt med en ung mand, som gik for at være hendes tilbeder: „Jeg haaber, at du faar X. tilbage fra Kleiven uden synderlig skade paa liv og lemmer; om han end skulde have faaet hul paa sit skind et eller andet sted ved det skrappe ridt, saa er det dog vel ikke farligere end at det kan læges ved et stykke plaster. — Dersom du ikke er altfor meget beskæftiget med hans helbredelse — — venter jeg, at du med det første under mig nogle linier for at jeg kan faa høre i hvilken tilstand broder Thomas leverede ham tilbage“.

Tonen mellem brødre og søstre er i almindelighed baade hjertelig og munter; de smaa begivenheder passerer revy, især de, hvorover der falder et komisk lys. Brødrene ertter og gir raad. Vinteren 1850—51 er „Langebroen“ i Førde „reist“ — formodentlig har isen taget den. Forbindelsen mellem de to dele af bygden er derved blit besværliggjort, hvad der ikke falder i de unge damers smag: „Jeg har udspeculeret et raad“, skriver Christen Christensen til søsteren Hanna (28. januar 1851), „hvorledes Førdes mange unge damer kunde tilvende sig æren at have faaet den (broen) istand igjen. Raadet er nemlig, at de alle maa danne en forening, hvorpaa udvælges 3de, der i et rørende optog begiver sig til hr. L . . . e²⁾; naar deputationen da har „solskin“, saa er det utvilsomt, at han vindes, og broens opførelse vil være den visse følge deraf“. — —

Af kvindelige breve er der foruden de, som veksles mellem søstre Christensen — deraf gir adskillige et godt indblik i familielivet — ogsaa et betydeligt antal breve mellem

¹⁾ Nicolai Friis (født 1815, død som sogneprest til Eidsvold og provst i Øvre Romerike 1888) — i 1850 personelkapellan hos sin far, sogneprest til Førde, Søren Hjelm Friis. Hans yngste søster Hanna Friis var Janna Christensens nærmeste veninde, hvilket forklarer familiariteten.

²⁾ En af den privat byggede bros eiere, landhandler Lange.

dem og deres veninder; eiendommelig nok er de fleste breve (eller billetter) af den sidste gruppe vekslet inden bygden, sendt med bud fra gaard til gaard. De unge damer har yndet denne form for korrespondance, men desuden har den ikke været overflødig i hin tid (40- og 50 aarene). Der krævedes i husets arbejde mere af familiens unge kvinder dengang end nu, og det var aldeles ikke givet, at der bevilgedes permission til venindebesøg. Søster- og venindebrevene viser i højere grad end brødrenes breve, hvor beskedne forholdene var. „Husfliden“ holdes paa alle omraader i ære, og med de sparsomme indtægter og de talrige familiemedlemmer, som karakteriserer de fleste af de hjem, hvorom her er tale, var det en nødvendig dyd, at kvinderne gjorde sig nyttige. Husets anliggender — baade de, som grupperer sig om klæderne, og de, som grupperer sig om maden — spiller derfor en vigtig rolle, særlig i søstrenes indbyrdes breve. Flere af de unge damer har aabenbart været interesserede for læsning. Men adgangen til litteratur er knap. En ny bog gaar bygden rundt og ventes med utaalmodighed: „Kommer ikke *bogen* snart!“ I 40- og 50 aarene ser jeg, at enkelte verker af Wergeiaend, Welhaven og Andr. Munch har fundet veien til Skeid og Sjøtun; videre læses Runeberg, Tegnèr, Ingemann, Walter Scott, Marryat, Cooper, E. Lytton Bulwer.

Hverken i familiekorrespondancen eller i venindebrevene fra 40- og 50 aarene er der noget tegn til, at den pietistiske bevægelse, Haugianismen, kultiveret af Gisle Johnson, er naaet frem til familiekredsene i Sogn og Søndfjord; det skede gjennemgaaende først i 60-aarene. I de mere aandsinteresserede hjem vakte ca. 1855—1865 aabenbart Kierkegaard sterk opmærksomhed, han havde utvilsomt indflydelse i religiøs retning.

Saa livligt som i de Sognske kredse var det vel neppe i de Søndfjordske. Men ogsaa i Førde var der 1840—1860 samlet en række familier, hvor der ikke manglete livslysten ungdom. Paa Øvre Bruland („Fogedgaarden“) sad 1834—1853 foged til Sønd- og Nordfjord Peter Christian Hvoslef (1798—1853) og frue Karen (1805—1878), datter af sorenskriver i Søndfjord Niels Landmark (født 1775, sorenskriver i Søndfjord 1808—1853, død 1859). Hvoslef havde tre sønner og en datter: Johan Christian Hvoslef (født 1839, cand. philos., udvandret, læge i Minnesota), Niels Chr. Wilh. Landmark Hvoslef (født 1841, foged i Mandal), Jens Hvoslef (født 1846, sorenskriver i Guldalen) og Barbara Hvoslef, g. m. sogneprest til Oslo Th. Klavenæs. Efter Hvoslef fulgte Jens Zetlitz Magnus (1812—1886), der var foged i Sønd- og Nordfjord 1853—1863; han blev efter at han havde forladt Førde gift med frøken Hanna Landmark, en slægtning af fru Hvoslef, datter af lensmand Joh. Landmark paa Jølster. I Førde prestegaard residerede 1823—1856 Søren Hjelm Friis (1781—1856) og hustru Charlotte Louise, født Cammermeyer (1789—1869); her fandtes en talrig flok af ungdom: 1) Johan Sebastian Cammermeyer Friis (født 1811), en længere tid landhandler i Naustdal, Søndfjord, død paa Søraas ved Bergen, stamfar for en talrig gren af slegten Friis; 2) Anna Cecilia Dorothea Friis (født 1813), gift med instrumentmager E. C. A. Stoltz; 3) Nikolai Friis (født 1815), død som sogneprest til Eidsvold; 4) Johan Sigfried Cammermeyer Friis (født 1817), død som guldsmed paa Tromsø; 5) Birgitte Christine Friis (født 1819), gift med rebslager D. C. Stoltz; 6) Jens Andreas Friis (f. 1821), professor; 7) Maren Christine Friis (f. 1822) og 8) Severine Charlotte Friis (f. 1825) omkom begge som halvvoksne ved et ulykkestilfælde i Jølstreelven; 8) Jacob Pavels Friis (f. 1827), direktør ved Røros sølvverk;

9) Margrethe Bolette Friis (f. 1828), gift med sorenskriver Hans Peter Lund; 10 Johanne Nikoline Friis (f. 1833), gift med sorenskriver Andreas Dass Lund. — Af disse kom brødrene Friis i unge aar i adskillig berørelse med brødrene Christensen, og af søstrene var særlig Johanne (Hanna) Friis en nær veninde af Hanna og Janna Christensen; fra Hanna Friis hidrører en mængde diminutive, altid elskværdige billetter (sendt med bud) til Janna Christen-

Sorenskriver Christen Elster med hustru og børn. Volden ca. 1860.

sen. — Efter familien Friis kom 1857 familien Fasting: sogneprest Michael Sundt Tuchsén Fasting (1806—1885) og hustru Christiane Bøgh (1811—1862). (Om dem og deres 8 børn se Hj. Christensen: „Fra hej til by. Af O. W. Fastings skrifter“ s. 23—26). Paa Volden, den senere sorenskrivergaard, finder vi 1842—1855 prokurator I. F. Bøyesen med hustru Margrethe, født Irgens (børnløse), 1855—1881 sorenskriver Chr. Elster (se ovenfor). Paa Falkensten har vi fra 30-aarene familien Falch (se dette skrift s. 14—15); mellem nabogaardene Skeid og Falkensten var der en tid saa at si daglig omgang; Karen Falch (født 1819), veninde af søstrene Christensen, udtalte engang under et besøg paa Skeid til forfatteren af disse linjer: „Nu har jeg vanket i dette hus i fire generationer“. —

Nogen læge havde man endnu omkring 1850 ikke i Førde; Søndfjord dannede da ét lægedistrikt, og distriktslægen Lars S. H. Landmark (1808—1883), ansat i 1841, søn af sorenskriver Niels Landmark, boede paa Leite i Yttre Holmedal. Fra midten af 1850-aarene havde man i Førde en kort tid en privatlæge, C. J. Hammer (1818—1871), som senere var distriktslæge i Yttre Sogn. 1858 blev Søndfjord distrikt delt, og Indre Søndfjord (bopæl Førde) overtoges af Christian Bang Vidsteen (født 1832), fra 1863 distriktslæge i Yttre Søndhordland. 1864 udnævntes Morten Andreas Leigh Aabel (1830—1901) til distriktslæge i Indre Søndfjord. Aabel var gift med Wilhelmine (Mina) Collett fra Drammen; de blev boende i Førde til 1876, da Aabel blev distriktslæge i Valders.

Omtrent samtidig med at Førde blir bopæl for distriktslægen overflyttes (1858) den offentlige landbrugsskole fra Westrem gaard i Sogn — den skyldte oprindelig gaardbruger Lars Westrems personlige initiativ sin tilværelse — til Mo ved Førde. Som bestyrer ansattes Chr. Beer; han døde allerede vaaren 1863. Efter at amtsagronom Eide en kort tid havde været konstitueret, blev amtsagronom G. G. Wilson skolens bestyrer (senere bestyrer paa Stend). 1873 overtog Martin Storm ledelsen; han var knyttet til Mo i en menneskealder. Foruden for jordbruget var Storm levende interesseret for træplantning og ham skyldes det, at Mo, som ligger i meget maleriske omgivelser, er blit en af de vakreste gaarde i amtet. — Blandt de lærere, som i 60-aarene virkede paa Mo, finder vi Hirsch, den senere direktør for statens høiskole paa Aas. Ogsaa landbrugsskolen og dens personale bidrog til at gi livet i bygden righoldigere interesse.

Som lensmand i Førde fungerede fra 1855 — efter Falch — Olai Steen (1815—1902). Han var gift med Johanne, født Berg. (1811—1902) en søster af prokurator Linds hustru; de boede paa „Bakken“ (Nedre Bruland). Af deres sønner, Ole, Reinhardt og Albert Steen, der samtlige blev lensmænd (Alb. Steen cand. juris fra 1873), succederede den sidste sin far, men trak sig tilbage fra dette hverv for at kunne ofre sig for det voksende arbeide, der var forbundet med hans stilling som bankkasserer ved Førde sparebank, en institution, som grundlagdes 1843 og efterhaanden har havt en endog meget betydelig fremgang. Som bankkasserer har Steen nu virket i 49 aar.

Endnu omkring 1850 var „Sjøhaalen“ Førdes forretningsstrøg. Her stod længe efter den kombinerede ting- og skolestue („fasteskulen“): her havde handelsmændene sine udsalg og mange bønder sine boder. Den væsentlige aarsag til „Sjøhaalens“ tilbagegang var det gamle elveleies opsanding; hvor der for 100 aar tilbage gik ind store jægter, kan nu en færing ikke komme frem i fjære sjø. Blandt handelsmændene i Sjøhaalen finder vi Hjortdahl — far og søn — senere Christopher Krohn, af den bekjendte storkjøbmandfamilie i Bergen. Han opgav sin virksomhed i Førde ca. 1870. En datter af ham, Synnøve Krohn, blev gift med lærer Haugsvær; deres søn, Ludvig Haugsvær, g. m. Johanne, datter af Thomas Dahl til Indre Skeid, driver nu et af Skeidsgaardene udskilt brug.

Allerede omkring 1850 havde der paa begge sider af elven, paa Skorpen og paa Hafstad (det sidste var skydsskifte), etableret sig handelsmænd, og forretningsstrøget flyttede sig efterhaanden ganske naturlig did. Paa Skorpen blev handelen drevet af Lange, en kort tid af den samme Rasmussen, vi møder i Vik, videre af Georg Schultz, efter dennes død solgt ved auktion (1866) og kjøbt af Reinhardt Steen Sivertsen, en søstersøn af ovennævnte

lensmand Olai Steen. R. S. Sivertsen (1833—1893) havde i endel aar i Osen, Bygstad, havt Rennords landhandleri i forpagtning. Han oparbejdede paa Skorpen en betydelig forretning. Han var gift med Kristine Bertine Vilhelmsen (1835—1915), en datter af den danskfødte bager Vilhelmsen (denne havde i en aarrække sin bolig paa en parcel af Kirkevolden) og havde med hende 4 sønner og 2 døtre. Gaarden og landhandleriet indehaves nu af den ældste søn, Bernt Sivertsen (født 1866).

*

*

*

Familiebegravelsespladsen paa Førde kirkegaard.

I løbet af 60-aarene drog endel af Skeidsungdommen ud i verden. Nicolai Benjamin Aall studerede ved Aas landbrukshøiskole; Maja Aall blev gift med Georg Wiese; Mads Aall gik paa styrmandsskole. Kathinka opholdt sig i nogen tid paa Sjøtun hos morbroren Christen Christensen. Mod slutningen af 1860-aarene indtraf flere dødsfald efter hinanden, enkefru Marie Christensen døde vaaren 1868, kort efter Nicolai Benjamin Aall; næste aar mistede Karen Aall sin anden søn Mads, der omkom i en vinterstorm 1869. Endnu en stor sorg ramte hende, da hendes yngste søn Jørgen omtrent et aar efter bukkede under for „den gule feber“ i Rio de Janeiro.

6. april 1868 var Michael Christensen blit gift med Sophie Elster. Den førstefødte, Hjalmar blev født 5. mai 1869, Erny 5. oktober 1870, Ingolf 28 marts 1872. Michael og Sophie Christensen havde sit hjem paa Veglo, men det varede ikke længe, før de smaa havde sin daglige gang paa Skeid, hvor de oplevede mange af sit livs lykkeligste stunder¹⁾. Til Skeid kom ogsaa Maja Aalls og Georg Wieses børn Leif og Marie paa sommerbesøg. Men desuden var de lidt ældre yngre af familien jevnlig „hjemme“ paa kortere eller længere besøg: stud. jur. Christian Aall, søstrene Cathinka (fra 1876 gift med lensmand Andreas Lind) og Gitta Aall (i 70-aarene en tid lærerinde i Kristiania), Christian og Birger Lyche; Birger var 1873 blit student og tilbragte den sidste del af sit liv paa Skeid; han døde der sommeren 1876.

*

*

*

Frederikke Sophie Elster, født Collin.

Amtmand Christen Elster.

Frederikke Sophie Elster var, som ovenfor nævnt, datter af sorenskriver Christen Christensen Elster og hustru Elen Sophie Alstrup. I det følgende skal kun meddeles nogle spredte oplysninger om familien Elster og enkelte med denne forbundne slegter, som jeg ad forskellige veie er kommet i besiddelse af. Mig bekendt foreligger der ingen slegtsbog over familien Elster, og jeg kunde tænke mig, at de i og for sig meget ufuldkomne efterretninger, som her gjengives, senere kunde komme til nytte.

Christen Christensen Elster var søn af amtmand i nordre Trondhjems amt Christen Elster (født 2. april 1763, død 11. marts 1833) og hustru Frederikke Sophie, født Collin (7. september 1777 — 28. Januar 1821).

Familien Elster er indvandret fra Tyskland, muligvis med amtmand Elsters farfar²⁾.

¹⁾ I „Et liv“ har forfatteren af dette skrift forsøgt at skildre Thomas Christensens forhold til børn i billedet af oberstløjtnant Heigaard og hans sønnesøn. Ved Karen Heigaard har jeg tænkt meget paa Janna Christensen.

²⁾ Frederik Collin Elster, der var interesseret for oplysninger om slegtens afstamning, kom engang i forbindelse med en syndikus Elster i Hamburg, som erklærede, at han tilhørte samme slegt.

(Meddelelse af sorenskriver Elster).

Faren Lorentz Peter Elster var kjøbmand i Drammen og havde en bror Hans Jørgen Elster, som var kjøbmand i Fredrikshald. Endnu en gren af Elsterfamilien finder man paa Kongsberg.

M. h. t. Fredrikshaldsgrenen hidsættes efter foged Frederik Collin Elsters optegnelser:

„Paa min tour i november 1857 til Venersborg — — besøgte jeg jomfruerne Marie og Elen Elster paa en stiftelse i Fredrikshald og erholdt da ang. familieforholdet føldende oplysninger:

Vor bedstefader Lorentz Peter Elster i Drammen havde en broder, der nedsatte sig som kjøbmand i Fredrikshald og engang formuende.

Hans navn Hans Jørgen og hustru Anne Margrethe Grønbech. De havde følgende børn:

Søn A. Knud Henrik Elster, gift med Karen Elisabeth, datter af sorenskriver i Ide og Marker Andreas Hofnagel.

Disse havde følgende børn:

- 1) Søn Hans Andreas, død som kjøbmand i Fredrikshald.
  - 2) Datter Anne Regine, død ugift 1851 eller 1852.
  - 3) Datter Marie Elisabeth, 79 aar 4. decbr. 1857.
  - 4) Elen Margarete, 78 aar 6. marts 1858.
- } bor paa en stiftelse i Fredrikshald.

Datter B. Catrine, gift med lensmand Fane (?), død i huset hos sorenskriver Broch paa Vestlandet 100 aar gammel paa 3 maaneder nær.

Søn C. Johan, kjøbmand paa Kongsberg, død 1806 paa en tour til Kjøbenhavn, var gift med en Krohn (vistnok feilhørsel for Krum; se Langbergs brev nedenfor).

Søn D. Frederik, gaardmand i Høland, fader til sadelmager N. Elster og gaardmand Frederik Elster i Høland.

A. No. 1) Hans Andreas efterlot sig følgende børn:

- 1) Søn Christen Wilhelm, skibscapitain i Fredrikshald.
- 2) „ Bredo Vigo, faldt overbord fra et skib i Frankrige, formentlig 1850.
- 3) „ Samuel Henrik, sømand, død for 22 aar siden (1836?)
- 4) Datter Elen, gift med bagermester Jordan i Bergen.
- 5) „ Karen Regina, død ugift for 13 aar siden (1844).
- 6) „ Anne Sofie, gift med skipper Nørbech, fører af dampskibet Victor.

C. Johan efterlot sig:

- 1) Søn Hans Jørgen, eler af Gunildrud i Eker.
- 2) Datter Elen Marie (eller Margarete — det sidste er vistnok rigtigt, se nedenfor) gift med en bonde paa Eker.

— — Fra en Langberg (sandsynligvis myntmester Langberg) paa Kongsberg har foged Elster pr. 17. juni 1868 faat nogle notater om familien Elster paa Kongsberg, som hidsættes in extenso, ogsaa den kuriøse indledning:

„For flere aar siden tilskrev De mig om nogle oplysninger om Deres familie paa Kongsberg, og jeg kunde dengang kun henvise Dem til familierne Krum, Bølling og Kejser, men lovede Dem at have opmerksomheden rettet paa sagen. — — Jeg har i denne tid gjenemgaaet kirkebøgerne her paa stedet og derfor nu meddele følgende:

Her findes en ældre familie, „Skjære“, der efter navnet muligens kunde høre hidhen, men som kun en formodning har jeg ladet den ude af betragtning. Navnet Elster forekommer derimod første gang:

9. februar 1773, da Monsieur Johan Elster (se ovenfor C) havde sit barn.

1. Jens Krum Elster til daaben. Hermed er at bemerke, at efter titelen „monsieur“ maa manden have været kjøbmand eller particulier og efter sønnens navn indgiftet i familien Krum. Dengang bragtes børn til daaben ikke senere end 8 dage efter fødselen¹⁾; men manden maa have været af en selvstændig karakter, som det ved alle hans børns daab anmærkes som noget usedvanligt, at han ikke fulgte skikken. Dette barn er saaledes født den 19. januar 1773.

1. Andreas Krum Elster, døbt 19. april 1774, født 16. marts 1774, begravet 25. august 1778.

2. Hans Jørgen Elster, døbt 13. februar 1776, født 4. januar 1776.

4. Anne Kristine Elster, døbt 5. mai 1778, født 15 marts 1778.

5. Elen (staar Bodil, men sammenhængen — se ogsaa ovenfor — viser at det maa være Elen) Margrete Bloch Elster, døbt 14. juni 1780, født 3. mai 1780. Dette sjeldne navn anfører De selv som henhørende til Deres familie.

¹⁾ Ganske rigtig. Det beroede paa en religiøs overtro, som kostede mange nyfødte livet.

— — Hvad no. 3 angaar, er det vel saa, at han er opkaldt efter en slægtning, fader eller broder, thi den 30. april 1773 begravedes *ungkarl* Lorents Hans Jørgensen (o Hans-Jørgensen?) Elster 82 aar, 3 mdr. gml. Senere tror jeg ingen af dette navn findes, undtagen den sindssvage mand, jeg elter Deres forrige skrivelse omtalte efter mundtlig beretning.“

— Efter aarstallene at dømme er ovennævnte ungtkarl Lorents Hans Jørgensen Elster (født 1691) en *farbror* af Hans Jørgen Elster (i Fredrikshald), hvis søn Johan drager til Kongsberg, hvorfra to af hans børn flytter til Eker, og af Lorents Peter Elster i Drammen. Rimeligvis er Hans Jørgen Elster den ældste af brødrene, da hans søn Johan — til og med det tredje barn — har en søn saa tidlig som 1774, mens Christen Elster, den senere amtmand, Lorents Peter Elsters søn, er født 1763. Det ligger derfor nær at antage, at Elsterfamilien senest er indvandret til Norge ca. 1700.

Fru Bernhardine Collin, født Møllmann.

Generalauditor Frederik Collin.

— — Frederikke Sophie Elster, født *Collin*, var datter af generalauditor (titulær) Frederik Collin, født 24. juni 1740, død 17. april 1802, og Bernhardine *Møllmann*, født 16. september 1760, gift 22. juli 1774, død 26. januar 1791.

Bernhardine Møllmann var en datter af Bernt Møllmann i Stjørdalen og Fenniken Hønne (død 1782). Fenniken Hønne blev efter Møllmanns død gift med etatsraad Niels Collin (født 1717), borgermester i Trondhjem, senere amtmand i Romsdalen. Om Bernhardine Møllmanns slegtskabsforhold og giftermal heder det i Frederik Collin Elsters optegnelser: „Formentlig var Bernt Møllmann en bror af stiftamtmand Møllmann, hvis datter grevinde Schmettow regnede sig i slægt med mor (de var kusiner). Om amtmand Collin fortælles det, at han havde ødelagt steddatterens formue og derfor overtalte sin halvbror til at ægte hende — for at undgaa regnskab. Bernhardine Møllmann var dengang et barn paa 13 aar 10 mdr. — 20 aar yngre end manden. — der fortælles, at hos ham var der et høist uroligt hus. Om natten fik ingenting i gaardsrummet være i fred for et vist væsens skyld. Dette snak var formodentlig opstaaet derved, at F. Collin var overordentlig opfarende — ja maaske stundom en smule forrykt — og i en saadan ophidset forfatning endog skal ha faret efter sine tjenere med en dolk, som jeg har seet i min fars besiddelse“.

— Frederik Collin var søn af justitsraad, lagmand og præsident i Trondhjem Hans Collin og dennes anden hustru Marie Hornemann (hendes far var raadmand i Trondhjem). Hans Collin var søn af Jens Hanssøn Collin, bergassessor og inspektør over commercien og kobbertienden, født i Kolding i Danmark 8. november 1651, død i Norge 8. marts 1708. Bergassessor J. H. Collin var gift med Karen Tønder (født 11. december 1661, død 7. juli 1735), datter af Ole Kristoffersen Tønder (født 1633), som atter var søn af Kristoffer Nielsen Tønder, tolder og foged i Nordmøre, født i byen Tøndern i Slesvig i januar 1587, død i Kristiansund 31. december 1656, stamfar til den norske familie Tønder, gift 1613 i Kjøbenhavn med Sidsel Andersdatter (død 9. marts 1630), med hvem han havde 5 sønner og 3 døtre: efter hendes død gift (1631) med Karen, en datter af borgermester og skriver i Trondhjem Ole Larsen; med hende havde han 3 sønner og 5 døtre.

— Jens Hanssøn Collin havde med Karen Tønder ikke mindre end 12 børn. Foged Elster mener, at J. H. Collin er stamfar til de norske Colliner. Han bemærker i den anledning, at hofraad Hans Collin har opgivet, at denne ca. 1805—1810 har haft en samtale med konferensraad Jonas Collin i Kjøbenhavn, der benegtede, at der var noget slegtsskab mellem den danske og den norske familie Collin. Det er muligt, at der ogsaa i Norge er flere ikke beslegtede familier Collin. I Østerrige finder man navnet baade i den militære og i den kunstneriske verden. Særlig kjendt er digterne Heinrich (1772—1811) og Matthäus Collin (1779—1824). Kollin er endvidere stedsnavn, en by i Böhmen, historisk bekjendt ved det nederlag, som Daun der tilføjede Frederik II 1757. Endelig synes det som om det danske stedsnavn Kolding i slegtsnavn har været omgjort til Collin. Størst historisk interesse har hos os den sogneprest Thomas Collin, der udmerkede sig som „spion“ under Armfeldts tog i det Trondhjemske 1718. Thomas Collin har ogsaa indlagt sig andre fortjenester. Schøning skriver om ham i sine i „Topographisk Journal“ gjengivne iagttagelser fra en tur til Stiklestad:

„Gaarden (Haug) har havt store, temmelig anseelige bygninger, og ei mindre anseelig have, forsynet med en mængde frugt, især kirsebærtræer, men hvilke begge dele nu (ca. 1780) ere næsten forfaldne. Bemeldte bygninger og haven ere anlagte af hr. *Thomas Collin*, som her i Værdalen var præst i 56 aar, og opslog sin bopæl paa Haug, men lod præstegaarden drive af andre. Han var en duelig avlsmand og forbedrede gaarden saaledes, at i sted han, ved aar 1691 omtrænt, købte gaarden for 300 rd. blev den efter hans død 1747 solgt for 3000 og vilde i denne tid koste 4000 rd. og derover. Saa meget kan jordegods her stige i pris, hvortil dog pengenes større mængde og deres deraf følgende mindre værdie mod varene tillige meget contribuerer.“

Hvorvidt Thomas Collin skulde være en søn af I. H. Collin, har jeg ikke havt anledning til at efterspore. En Peter Tønder Collin er fra 16. mai 1692 kaptein ved de nordenfjeldske dragoner, og en Peter Collin er 1712 løjtnant ved Oetkens dragoner og deltog i affæren ved Norderhoug.

— — Amtmand Christen Elster og Frederikke Sophie Collin blev — heder det i en slegtsoptegnelse — „forlovede den 16. marts 1797 og gifte den 7. november samme aar“.

De havde følgende børn:

- 1) Bernhardine Catharine, født 26. august 1798 (blev gift med kjøbmand og godseier Nicolaj Jenssen, Trondhjem).
- 2) Christiane Charlotte, født 14. februar 1800 (gift med provst og sogneprest til Støren Christian Bernstorff Bødtker).

- 3) Frederik Collin, født 9. september 1801, død 28. april 1805.
- 4) Sophie Amalie, „død, mens hun endnu laa i vuggen“.
- 5) Christen Christensen, født 14. marts 1804.
- 6) Bernt Møllmann, født 22. august 1806.
- 7) Frederik Collin, født 18. marts 1808.
- 8) Christine Frederikke, født 11. oktober 1811.
- 9) Lorentz Peter, født 25. november 1813.

Af amtmand Christen Elster faar man et godt indtryk af endel breve (opbevaret paa Skeid) veklede i 1820-aarene mellem ham og hans søn Christen Elster. Amtmanden boede da paa gaarden Krog i Værdalen og sønnen studerede i Kristiania.¹⁾

Christen Christensen Elster var foged i Namdalen til 1853, derefter — som ovenfor nævnt — sorenskriver i Søndfjord; Bernt Møllmann Elster døde som fhv. lensmand; Frederik Collin Elster var fogedfuldmægtig i Aker, blev senere foged i Nordmøre, bosat i Surendalen, hvor han døde 1882; han var gift med Berntine Rynning fra Odalen, børnløs og efterlod sig betydelige familielegater²⁾; den yngste af brødrene, Lorents Peter Elster, var gift med Julie, en søster af ovennævnte Berntine Rynning, og døde som sogneprest til Stangvik.

*

*

*

Elen Sophie Elster, født Alstrup, var datter af ritmester i Værdalen Niels Manderup Alstrup, død 26. september 1823, og Sophie Catharine Schultz, død 23. august 1867, datter af oberstløjtnant Schultz, (Inderøen eller Skogn).³⁾

Saa vel amtmand Christen Elster og hustru Frederikke Sophie Collin som ritmester Niels Manderup Alstrup og hustru Sophie Cathrine Schultz ligger begravet paa Stiklestad kirkegaard i Værdalen.

Ritmester Alstrup var søn af postmester og kancelliraad Hans Jacob Borchmann Alstrup og hustru Thale Marie Motzfeldt, datter af generalmajor Peter Motzfeldt (Stjørdalen).⁴⁾

¹⁾ Brevene gir et meget sympatisk billede baade af far og søn. Saa human og civiliseret amtmand Elsters tankegang aabenbart har været, gjorde han i sin tid skarp front mod Haugianismens udskielser (se A. Chr. Bang: „Hans Nielsen Hauge og hans samtid“, s. 438—439).

²⁾ Disse omfatter efterkommere af Charlotte Bødtker, født Elster, Christen Christensen Elster, Bernt Møllmann Elster og Lorents Peter Elster.

³⁾ I Skogn har efter optegnelser, jeg har, boet en række medlemmer af familien Schultz, især militære.

⁴⁾ Hans Jacob Borchmann Alstrup og Thale Marie Motzfeldt havde en sørgelig skjebne. Alstrup havde 1778 efter sin far Manderup Alstrup overtaget postmesterstillingen i Trondhjem med forpligtelse til at yde faren pension og med andre omkostninger (kjøb af postkontor etc.). Dengang havde postmesteren sine indtægter navnlig i sportler og var ansvarlig for portoer, der skulde erlægges i kontanter. Postførerne udnyttede ofte sin stilling paa en illegitim maade, og postmesterne opfyldte kanske lige saa ofte sine forpligtelser ligeoverfor staten mindre samvittighedsfuldt. Den dybeste aarsag til korrupsionen var den, at staten selv dengang drev handel med postmesterstillingerne. Blandt de ikke faa postmestere, som kom i underballance, var ogsaa Alstrup, men det synes som om hovedskylden laa hos hans frue. Ægteparret rømte til Sverige, der blev intet gjort for at faa dem udleveret, og efter fruens død fik Alstrup tilladelse til at vende tilbage til Norge; der blev endog bevilget ham pension. Ganske eiendommeligt virker det, at en del af Alstrups underslag blev dækket af den sum, som hans eftermand betalte staten for at opnaa postmesterstillingen; for en bedre forretningsmand end Alstrup burde altsaa entreprisen være lukrativ. Fru Alstrup, som tilhørte det bedste selskab i Trondhjem, og som øiensynlig har ført et hus over evne (det var dyrt dengang at „følge med“ i Trondhjem), undskylder sig bl. a. med, at de bekjendtskaber, som hun skyldte penge, trak af, naar de indleverede sine breve. De dokumenter, som foreligger i sagen, tyder paa, at ægteparrets skjebne nærmest har vakt medfølelse. Familien ordnede det meste og tog sig af børnene.

En datter af H. B. Alstrup og Thale Marie Motzfeldt var Jacobine Ulrika Alstrup, født 10. mars 1784, død 15. mars 1851, gift med byskriver Joh. Henrik Rye (født 1787, cand. juris 1812, byskriver fra 1844, død 1868), i hvis hjem familien havde et mødested i Kristiania. Joh. Henrik Rye var søn af oberstløjtnant M. A. Rye og hustru Elisabeth Johanna Lind og bror af general Olaf Rye.

* * *

Sorenskriver Elster og hustru førte paa Volden i Førde et gjæstfrit, efter vestlandske bygdeforhold ganske stort hus. Foruden selve familien omfattede menagen ogsaa fuldmægtig og kontorister, en tid huslærer, videre husjomfru og tjenerskab (i almindelighed to gaardsdrenge og tre piger). Men desuden var der ofte tilreisende gjæster for kortere eller længere tid og jevn omgang med flere af bygdens familier (f. eks. dr. Aabels). En sammenbindende hovedinteresse var musik (se forøvrigt i Hj. Christensens „Nordiske kunstnere“ studien over Kristian Elster).

Fru Sophie Alstrup, født Schultz.
(Efter akvarel af dr. Thomas Schultz).

Christen Elster og Elen Alstrup havde tre børn:

- 1) Frederikke Sophie, gift med Michael Christensen (se ovenfor).
- 2) Kristian Manderup Elster, født i Namdalen 4. mars 1841, død i Trondhjem 11. april 1881, forstmand og forfatter (se Hj. Christensens ovennævnte studie). Han var gift med Sanna Fasting (se ovenfor) og havde med hende tre børn: a) Egil Elster, født 1875, byfoged i Narvik; b) Odd Elster, født 1878, postfuldmægtig; c) Kristian Elster, født 1881, cand. juris og forfatter.
- 3) Ulrikke Amalie (Ulla), født i Namdalen 28. november 1849, død i Gaular, Søndfjord 23. april 1919, gift med lensmand i Indre Holmedal (Gaular), cand. juris Wollert Herman Foss Meidell, født paa Flesje i Sogn 6. marts 1842, død i Gaular 3. november 1905, af Meidellfamilien fra Flesje i Sogn, søn af oberstløjtnant Christian Garup Meidell (se ovenfor). De var børnløse.

* * *

Da sorenskriver Christen Elster traadte af, fulgtes han af Frederik Martin Budtz Steen (se Hj. Christensen: „Bergen og Norge“, s. 118), gift med Sanna Holdt. Deres gjæstfri og høit kultiverede hjem medvirkede sterkt til at præge bygdelivet i Førde i 1880- og 1890-aarene. Forfatteren af disse linjer lærte i Frederik Steen at kjende en personlighed af de sjeldne, overlegent kundskabsrig og selvstændig i sin tankegang, inspirerende for de yngre, som havde den glæde at færdes i hans nærhed, desværre samtidig saa selvkritisk, at han væsentlig blev en *samler*. De rige samlinger til Førdes historie, som han har efterladt sig,¹⁾ vil for alle de slechter i bygden, som eier hjemstavnsfølelse, være af uvurderlig værdi, og man kan vel med sikkerhed gaa ud fra, at den publikation af disse, der planlagdes bl. a. af afdøde ordfører i Førde O. M. Erdal vil bli realiseret.

¹⁾ Første afsnit af dette skrift er hentet fra disse.

Fru Sophie Christensen, født Elster, i hendes stue paa Skeid.

Den ungdom, som voksede op i 1880-aarene i Førde og selv for alvor traadte ud i livet i 1890-aarene, havde den lykke at mødes i endel hjem, hvor de ældre gjorde, hvad de kunde for at ungdommen skulde ha det godt. For kun at nævne nogle enkelte: fru Lise Urbye paa fogedgaarden Bruland,¹⁾ fru Alhed Schou paa doktorgaarden Kirkevolden og fru Sophie Christensen paa Skeid havde alle hver paa sin meget forskjellige maade evnen til at samle de unge hos sig, gi dem følelsen af hjemlig tryghed. Hos frøken Janna Christensen paa Skeid var det særlig familiens forskjellige grene, store og smaa, som mødtes, og da hun vandrede bort i 1904, mistede slegten et for os alle overordentlig kjært og værdifuldt bindeled.

Skeid i sin nuværende skikkelse rummer tre hjem. Hovedbygningens venstre fløi beboes af gaardens eier, fylkesmand Christensen i Leikanger, Sogn, naar han eller medlemmer af hans hus opholder sig i Førde. Som regel gjæster fru Sophie Christensen Skeid etpar maaneder om sommeren (se ovenstaaende billede). Hovedbygningens høire fløi beboes (fra 1906) af dr. Frants Wilhelm Münster, tidligere distriktslæge i Indre Søndfjord, der gjennom en aarrækkes venskabelig omgang er blit naturlig inddraget i familiekredsen som et høit skattet medlem. Endelig har forfatteren af disse linjer bygget sig en „kaarstue“, der er bestemt til at følge gaarden væsentlig som familiebibliotek.

¹⁾ Om Bruland og fogderne paa denne gaard se aarsberetning for Foreningen til Norske fortidsmindesmærkers bevaring, 77de aargang, s. 157 ff.: „Fogedgaarden“ ved borgermester Thv. Klaveness.

Dr. Frants Wilhelm Münster i „Storstuen“ paa Skeid.

Nye slegtled er vokset op, og Skeids rummelige tun, krocketpladsen (fra ca. 1870) foran hovedbygningen og det skyggefulde samlingssted ved stebordet under den gamle ask befolkes fremdeles fra tid til anden af gamle og unge, paa veien frem og tilbage mellem verden derude og det hjem, som knytter os sammen.

Fylkesmand I. E. Christensen og hustru Else, født Helberg.

Frøken Erny Elster Christensen.

Af Michael Christensens og Sophie Elsters sønner blev den ældste, dr. Hjalmar Christensen, som har samlet disse smaaatræk af gaardens og slegtens historie, først gift med Kristine (Kitty) Klingenberg Westrem, født 2. februar 1870, datter af proprietær Lars Westrem, tidligere nævnt som leder af den første landbrugsskole i Nordre Bergenhus amt, senere eier af Evje sædegaard i Smaalenene (1805—1879) og hustru Guri Loftesnes (1833—1915), begge af ætter fra Indre Sogn.

Hjalmar Christensen.

Westremslegten hed oprindelig Lystrup, og den kan i Indre Sogn føres tilbage til midten af det 16de aarhundrede (Christen Lystrup og Anne Benkestok); i 1830-aarene antog slegten navn efter eiendommen. Kitty Westrem og Hjalmar Christensen har én søn: Thomas Fasting Christensen, født 28. april 1894, for tiden forretningsmand i Moskva, gift med Maria (Masja) Polievktoff, født i Moskva 20. april (3. mai) 1895, datter af Alexander Polievktoff, født i Vologda 1. august 1861, geheimeraad, dr. med., direktør for Pauls sygehus i Moskva, og hustru Tatiana Orechnikoff, født i Petrograd 11. februar 1875. Thomas og Maria Christensen har to børn: a) Maria (Masja), født 21. oktober 1917 i Petrograd og b) Hjalmar Thomas, født 26. november 1918 paa Lillehammer, Norge.

Kitty Westrems og Hjalmar Christensens ægteskab blev opløst; senere var Hjalmar Christensen gift med Olga Helberg, født 26. mai 1874, datter af handelsmand til Karlsø Adolf Martin Helberg, født 4. december 1836, død 3. august 1905, og hustru Othilia Elise Hansen,

Under Asken, Skeids „Tuntræ“, (fra højre til venstre): Elen Sophie Christensen, Else Marie Christensen, dr. Münster, dr. Hj. Christensen.

født 24. mai 1840. Hjalmar Christensen og Olga Helberg har en datter, Elen Sophie Christensen, født 11. januar 1904.

Tredie gang er Hjalmar Christensen gift med Ida Bengta Emilie Nielsen, født 10. juli 1878, datter af Assar Bernhard Emil Nielsen, tobakshandler i Kjøbenhavn (født 13. oktober 1848), og hustru Anna Marie Sophie Erichsen (født 18. december 1858).

Fylkesmand Ingolf Elster Christensen blev 24. august 1897 gift med Else Helberg, født 5. december 1870, datter af ovennævnte Adolf Martin Helberg og hustru Othilia Elise Hansen. De har fem børn:

- 1) Sophie Elster Christensen, født 31. december 1899.
- 2) Othilia Helberg Christensen, født 26. februar 1901.
- 3) Else Marie Christensen, født 7. februar 1903.
- 4) Eva Johanne Christensen, født 13. august 1906.
- 5) Alf Michael Helberg Christensen, født 7. oktober 1908.

